

NİSAN 2021
SAYI:28

diyanet aile dergisi

NEBEVİ MİRAS: HER CAN İÇİN MERHAMET

14

KUR'AN'IN İNDİRİLDİĞİ
AY: RAMAZAN

20

RAMAZAN ŞİFAHANESİ

44

HUZUR KAYNAĞI AİLEMİZ

66

İSLAM MEDENİYETİNİN
ÖNCÜ MÜESSESESİ RASATHANELER

“Hz. Peygamber’in İzinde”, onun yaşadığı, gizlendiği, savaştığı, ibadet ettiği mübarek mekânları, zaman-mekân ilişkisi bağlamında okumaya kapı aralarken okuyucuya da o mübarek beldeleri metinle birleştirerek ruhuyla, gönlüyle o kutsal mekânlara gitme fırsatı sunmaktadır.

yayinsatis.diyaret.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

TAKDİM

DİNÎ VE İNSANİ SORUMLULUĞUMUZ: CANLILARA MERHAMET

Dr. Elif Arslan

Yüce Allah âlemi eşsiz bir uyum içinde yaratmış, halifesi kıldığı insanoğluna yarattığı âlemi emanet etmiştir. İnsanoğlunun görevlerinden biri de aldığı bu emaneti korumak, bütün eylem ve davranışlarında sorumluluk bilinciyle hareket etmektir. Emanete riayet noktasında insanlığın elindeki anahtar kavram ise merhamettir. Kendinden başlayarak bütün canlılara merhametle yaklaşmak... Merhamet her şey-

den önce yerleştiği kalbe huzur ve sükûnet getirir. Yunus'un "Yaratılanı severim Yaratan'dan ötürü" dizelerinde iliklerimize kadar hissettiğimiz merhamet, kişiyi bencillikten, hodbinlikten kurtarıırken zulmün kapılarını sıkı sıkıya kapatır, diğerkâmlığın, iyiliğin köprülerini örер. Güven toplumunun yapı taşlarını oluşturur. Varlığın gerçek sahibinin Yüce Allah olduğu bilinciyle hareket eden insan, canlılarla ilişkilerinde merhameti esas alır, bir çiçeğe, bir ağaca, gürül gürül akan suya, onu besleyen toprağa, yükünü sırtlanan hayvana merhamet nazarıyla bakar, onlarda tecelli eden Rabbinin kudretini tefekkür eder. Nihayetinde doğayla mücadele ederek değil onunla uyum içinde ve hatta onu koruyarak yaşamanın yollarını arar.

Diyanet Aile Dergisi olarak yaratılan her şeye merhamet nazarıyla bakmak, hepsinin biz insanoğluna bir emanet olduğu ve bu emanetin çiçeğiyle böceğiyle, dağıyla ormanıya, kurduyla kuşuyla, suyuyla toprağıyla bir bütün olarak korunması konusunda bir farkındalık oluşturmak için "Nebevi Miras: Her Can İçin Merhamet" başlığıyla okurlarımızı selamlıyoruz. Kaan H. Süleymanoğlu, yazısında tarihten verdiği örneklerle merhametin bu topraklarda değişmez bir değer olduğunun altını çizdi. "Bizler yaşadığımız gezegenin sahipleri değiliz. İmtihan edilmek üzere geldiğimiz dünyada, insanlık onuruna ve halifelik izzetine yaraşır şekilde sınırlı ömürlerimizi tamamlayıp asıl yurdumuza geri döneceğiz." hatırlatmasında bulundu.

Gün gün yaklaştığımız mübarek ramazan ayı vesilesiyle Din İşleri Yüksek Kurulu Uzman Yardımcısı Mustafa Mehmetoğlu, Bir Ayet Bir Yorum köşesinde "Kur'an'ın indirildiği Ay: Ramazan" yazısıyla Bakara suresi 185. ayet-i kerimesinin ışığında insanlara yol gösteren ilahi kelamın, kalbe, düşünceye, amele kısacası hayatın tümüne hâkim kılınmasının insanı hakiki konumuna yükselteceğini vurguladı. Ramazanın ruha ve bedene şifa veren güzel hasletleri üzerine Din İşleri Yüksek Kurulu Uzman Yardımcısı Gülsüm Soydan yazdı: "Ramazan Şifahanesi". Ayşe Ünüvar "Ramazan Gelenekleri"ni hatırlatarak ramazan ayının geçmişten bugüne sevgi ve merhamet ayı olduğunu anlattı. Diyetisyen Büşra Akyol, Bir Nefes Sıhhat köşesinde orucun insan vücuduna faydalarına; uyku düzeninin değişmesi, sağlıklı iftar ve sahur yemekleri konularına değindi. Gülşen Ünüvar, Atalar Ne Söyler köşesinde "Atanın Diktiği Ağaç, Nesle Gölgeliktir" dedi.

Bu ayki söyleşimizi "Anadolu'ya Hayat Veren Kadınlar Üzerine..." Gülenay Pınarbaşı ile gerçekleştirdik. Pınarbaşı, *Anadolu'ya Adını Veren Kadınlar ile Anadolu'nun Ermiş Kadınları* çalışmalarından yola çıkarak bu topraklara iyiliği ve merhameti mayalayan kadın elinden bahsetti.

Sizleri birbirinden kıymetli yazılarımızla baş başa bırakırken yaklaşmakta olan ramazan ayının hayır ve bereket getirmesini diliyorum. Bu manevi iklimde canlılara merhamet nazarıyla bakımımızın güçlenmesini, eğitimin ilk ocağı olan ailelerimizde evlatlarımızın bu hassasiyetlerle yetişmesini ve onlara yaşanabilir bir dünya bırakabilmeyi temenni ediyorum.

İÇİNDEKİLER

UZMANINA SORDUK Dr. Hamdi TEKELİ	10
KUR'AN'IN İNDİRİLDİĞİ AY: RAMAZAN Mustafa MEHMETOĞLU	14
NESLİN MUHAFAZASINDA NESEBİN ÖNEMİ Arş. Gör. Ayşe SAĞLAM	16
KAHVE MOLASI Gülsüm KARAPINAR	18
ÇOCUKLARIMIZ BİZE EMANET Nimet KESELİ USTABAŞI	24
GUGUK KUŞUNA GAZEL Abdurrahman ALKAN	30
HAYATIN FRAGMANI: BAĞLANMA VE AYRIŞMA Hilal RAMAZAN	34
RAMAZAN GELENEKLERİ Ayşe ÜNÜVAR	36

4

**NEBEVİ MİRAS: HER CAN
İÇİN MERHAMET**
Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

20

**RAMAZAN
ŞİFAHANESİ**
Gülsüm SOYDAN

26

**TÜM RENKLERİ
GÖREBİLMENİN ADI:
UMUT**
F. Betül YILMAZ EMİNSOY

44

**HUZUR KAYNAĞI
AİLEMİZ**
Remzi ERALP

NİSAN 2021

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Doç. Dr. Fatih KURT

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Elif ARSLAN

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Yayın Koordinatörleri

Sema BAYAR
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule İSKENDER

Görsel Koordinatör
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv

Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım

AREN Tanıtım
www.arentanitim.com.tr

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

38

**GÜLENAY PINARBAŞI İLE
ANADOLU'YA HAYAT VEREN
KADINLAR ÜZERİNE...**

Mahir KILINÇ

52

**MEDENİYETİN
EŞİĞİNDEN GEÇERKEN:
FRİGYA**

Aliye Nur AKARSEL

64

RAMAZAN VE SAĞLIK

Büşra AKYOL

72

**ŞEHADETE SUSAMIŞ
BİR KAHRAMAN:
BERÂ B. MÂLİK**

Doç. Dr. Yaşar AKASLAN

42

EL HALİ'E DOĞRU

Zeynep UZUN

48

**TÜRK EDEBİYATININ
ZARİF ŞAİRİ: CAHİT ZARİFOĞLU**

Betül ZARİFOĞLU

56

HANÇERİN TARİHİ

Süreyya MERİÇ

58

**ATANIN DİKTİĞİ AĞAÇ,
NESLİNE GÖLGELİKTİR**

Gülşen ÜNÜVAR

60

THE FIRST GRADER

Eda Saklı KÖKSAL

66

**İSLAM MEDENİYETİNİN
ÖNCÜ MÜESSESESİ**

RASATHANELER

Umut GÜNER

70

YEŞİL ALAN

Şule TÜZÜN

76

AKLİYAT

Muhammed Kâmil YAYKAN

78

ÇENGEL BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80

KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97

Faks : 0312 285 18 54

e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 72.00 ₺

Yurt dışı yıllık: ABD: 30 ABD Doları

AB Ülkeleri: 30 Euro

Avustralya: 50 Avustralya Doları

İsveç ve Danimarka: 250 Kron

İsviçre: 45 Frank

Abone kaydı için, ücretin Döner

Sermaye İşletme Müdürlüğünün

T.C. Ziraat Bankası, Ankara

Kurumsal Şube IBAN: TR94 0001

0017 4505 9943 0850 41 nolu

hesabına yatırılması ve makbuzun

fotokopisi ile abonenin hangi

sayıdan başlayacağını bildirir bir

dilekçe, mektup, yazı, faks veya

e-mailin Diyanet İşleri Başkanlığı

Döner Sermaye İşletmesi

Müdürlüğüne gönderilmesi

gerekmektedir.

Temsilcilikler;

Yurt içi: İl Müftülükleri,

İlçe Müftülükleri

Yurt dışı: Din Hizmetleri

Müşavirlikleri, Din Hizmetleri

Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli

Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)

Basım Tarihi: 25.03.2021

Baskı

İleri Basım Matbaa A.Ş.

Tel: 0212 454 32 55

Yayınlanacak yazılarda düzeltme

ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların

bilimsel sorumluluğu yazarlarına

aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet

İşleri Başkanlığı yayın organıdır.

Dergide yayımlanan yazı, konu,

fotoğraf ve diğer görsellerin her

hakkı saklıdır.

İzinsiz, kaynak gösterilmeden her

türlü ortamda alıntı yapılamaz.

NEBEVİ MİRAS: HER CAN İÇİN MERHAMET

■ Kaan H. SÜLEYMANOĞLU

Kanuni Sultan Süleyman'ın, Muhibbi mahlasıyla gazeller yazdığı hepimizin malumu. Padişah, Topkapı Sarayı'nın bahçesindeki ağaçları istila eden karıncaların def edilmesine yönelik tasarrufta bulunmadan önce şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi'ye şöyle bir soru sorar: *"Dirahtı (ağacı) ger sarmış olsa karınca / Zarar var mı karıncayı kırınca?"* Yani Osmanlı padişahı, şairliğini de konuşarak

şeyhülislamdan, karıncaların öldürülmesine dair fetva istemektedir. Zenbilli'nin padişaha cevabı, en az soru kadar estetik bir mahiyette olur: *"Yarın Hakkın divanına varınca / Süleyman'dan hakkın alır karınca."* Bu şairane diyalog bizlere hesap gününü, öte dünyayı, kul hakkını hatırlatmaktadır.

Cenab-ı Allah, kâinatı eşsiz bir ahenk içinde yaratmıştır. İslam, bu ahengin yeryüzünde de korunması için müminlere dört başı mamur bir ahlaki tutum öğütlemiştir: Merhamet. Merhamet kişiyi bencillikten, neme lazımcılıktan kurtarmakla kalmaz, ona parçası olduğu evren içinde huzurlu bir yer, güvenli bir çevre temin eder. İslam, barış ve esenlik dinidir. Bu barışın temini, bireyin iç huzurundan başlayarak toplumsal dokuya, çevreye, bütün canlılara uzanan kesintisiz bir merhamet örgüsünü gerekli kılar. Nitekim âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz (s.a.s.) en güzel misal olarak

bu merhamet örgüsünün merkezinde durur. Onun merhameti, örnekliliği, yeryüzündeki bütün canlıları kuşatır. Nebevi ahlak, Kur'an tarafından bütün insanlara rol model olarak sunulur ki zaten peygamberlerin insanların arasından seçilmesinin bir hikmeti budur.

Bizler yaşadığımız gezegenin sahipleri değiliz. İmtihan edilmek üzere geldiğimiz dünyada, insanlık onuruna ve halifelik izzetine yaraşır şekilde sınırlı ömürlerimizi tamamlayıp asıl yurdumuza geri döneceğiz. Menfi ya da müspet, yapıp ettiklerimiz kadar sessiz kaldıklarımızdan, sebep olduklarımız kadar bigâne kaldıklarımızdan, koruyup gözettiliklerimiz kadar görmezden geldiklerimizden bir bir hesaba çekileceğiz. Tıpkı canlarımız gibi dünyanın içindeki nimetler de bize emaneten verilmiştir. Cümle varlığın nihai sahibi Allah Azze ve Celle'dir. Müslüman, Yunus Emre'nin o güzel ifadesiyle, bütün yaratılanları Yaradan'dan ötürü sever.

Dinin insan hayatına, onuruna verdiği önem, Efendimiz'in (s.a.s.) yirmi üç yıllık risalet döneminde dört başı mamur bir şekilde ortaya konulmuştur. İslam, kadınların, fakirlerin, kölelerin, kimsesizlerin iade-i itibarını gerçekleştirmekle kalmayarak herkesin sahibinin Allah olduğu gerçeğini, silinmez harflerle tarihin hafızasına kazıdı. Kişinin kendine, ailesine, topluma, insanlığa karşı

ödev ve sorumluluklarını çerçeve içine aldı. Öte yandan, insanoğlunun dünyada yalnız olmadığını, hayatı başka canlılarla paylaştığını hatırlattı. Çünkü İslam aynı zamanda, insanı merkeze alan ama bütün çevreyi o merkezle ahenk içinde kurgulayan bir medeniyet tasavvurudur. Nitekim Hz. Peygamber'in (s.a.s.) yaşamına, sözlerine baktığımız zaman onun merhametinin sadece yetimleri, köleleri, dul ve kimsesizleri değil, hayvanları ve bitkileri de kapsadığını görürüz. Onun hayvanlara yönelik ortaya koyduğu ahlaki ölçüler ve insani hassasiyet, Müslümanların doğayla ve diğer canlılarla kuracağı ilişkiyi, modern dünyanın göstergelere dayalı duyarlılıklarından çok daha derin bir motivasyonla dizayn etmiştir.

Ordunun Yolunu Değiştiren Kumandan

Hayvanların, dünyadaki yaşam dengesi için ne kadar önemli olduğunu Kur'an-ı Kerim'deki Nuh tufanı kıssasında görürüz. Cenab-ı Allah, tufandan önce Hz. Nuh'a (a.s.) gemiye her hayvan türünden birer çift almasını emrederek (Hûd, 11/40) yaşamın devamının diğer canlılarla mümkün olabileceğini göstermiştir. Ayrıca yine Kur'an-ı Kerim'de "Hem yerde hareket eden hiçbir canlı, kanatlarıyla uçan hiçbir kuş türü yoktur ki sizin gibi birer toplum teşkil etmesinler." (En'âm, 6/38.) buyurularak bütün canlıların tıpkı insanlar gibi

birer ümmet olduklarının altını çizilir. Yeryüzünde hiçbir canlı amaçsız yaratılmamıştır. Unutulmaması gereken bir diğer husus da Kur'an'da hayvanlarla ilgili olumsuz bir üslubun hiçbir şekilde bulunmamasıdır. Hatta kimi ayetlerde onların Allah'ın (c.c.) kudretinin eseri oldukları, insanların istifade etmeleri için yaratıldıkları, Rabbulâlemin'i tespih ettikleri, O'na ibadet ettikleri dile getirilir (Yâsîn, 36/71; Nahl, 16/5-8; Lokmân, 31/20; Nahl, 16/49; İsrâ, 17/44; Nûr, 24/41).

Peygamber Efendimiz (s.a.s.), bu Kur'ani anlayış çerçevesinde hayvanlara eza şöyle dursun beddua etmeyi bile yasaklamıştır. Bir defasında devesine binmiş bir kadının hayvana

» Cenab-ı Allah, kâinatı eşsiz bir ahenk içinde yaratmıştır. İslam, bu ahengin yeryüzünde de korunması için müminlere dört başı mamur bir ahlaki tutum öğütlemiştir: Merhamet. Merhamet kişiyi bencillikten, neme lazımcılıktan kurtarmakla kalmaz, ona parçası olduğu evren içinde huzurlu bir yer, güvenli bir çevre temin eder.

beddua ettiğini görünce onu uyarmış, deveden inmesini istemiş, böylece hayvana hakaret edilmesini hoş karşılamadığını fiilen göstermiştir (Müslim, Birr, 80). Peygamberimizin, âlemlere rahmet olarak gönderildiğini bizlere Cenab-ı Allah bildiriyor (Enbiyâ, 21/107). Şüphesiz bu merhamet, yaşamın her anını kuşatacak, en zor zamanlarda bile muhafaza edilecektir. Bilindiği üzere insanların gerçek kişilikleri, seciyeleri zor zamanlarda, telaş anlarında ortaya çıkar. İslam ordusu, tarihin en büyük adımlarından birini atmak üzere bütün hazırlıklarını yapmış, Mekke'nin fethi için yola çıkmıştı. Bu övülmüş ordunun muazzez komutanı Hz. Peygamber, yolda yavrularını emziren bir köpek görünce hayvanları rahatsız etmemek için ordunun yolunu değiştirmekle kalmamış, köpeklerin başına bir nöbetçi dikmek inceliğini göstermişti (Vakidi, el-Megazi, II, 1966, s. 225).

Serçenin Rabbulâlemin'e Şikâyeti

Allah Resulü, canlıların hedef edinilmesini, onlara ok, taş ve benzeri şeylerle atış yapılmasını, hayvanların birbiriyle dövüştürülmesini yasaklamıştır. Hayvanların kendi dünyalarında diledikleri gibi yaşayabilmelerini, barınaklarına zarar verilmemesi gerektiğini, karınca yuvalarına yönelik koruyucu tavrıyla hem ashabına hem ümmetine öğretmiştir (Ebu Dâvûd, Edeb, 163-164). Açlıktan karnı

sırtına yapışmış bir deveye rastlayınca, “Bu dilsiz hayvanlar hakkında Allah’tan korkunuz.” buyurmuştur (Ebu Dâvûd, Cihad, 44). Hayvanların beslenme, bakım ve savunmalarından insanların mesul olduğunu hatırlatan Efendimiz, yaşama hakkı elinden alınan hayvanların ahirette insanlardan hesap soracağını, söz gelimi bir serçenin, “Yâ Rabbi! Falan, beni herhangi bir yararı için değil, boş yere öldürdü!” diye öldüren kişiyi Allah’a şikâyet edeceğini bildirmiştir (Nesai, Dahaya, 42). İnsanları kendilerine zarar vermesi muhtemel hayvanlara karşı serbest bırakmış olsa da hayvanların öldürülmelerini

ilkesel olarak hoş karşılamamıştır.

Gerçekten de İslami kaynaklara bakıldığında 15 Ekim 1978 tarihinde Paris’teki UNESCO Merkezi’nde açıklanan Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi’nde yer alan on dört maddeden daha yüksek bir duyarlılığın asırlar önce Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından ümmetine emir ve tavsiye olarak bildirildiği görülür. Eşit şekilde var olma hakkı, değer verilme hakkı, merhametli davranılma ve eziyet edilmeme hakkı, özgür olma ve üreme hakkı, yaşama, beslenme ve dinlenme hakkı, üzerinde acı çektiren deneylerin yapılmaması hakkı, eğlence aracı olarak

» Pek çoğumuz doğal hayatın, hayvanların ve bitkilerin koruma altına alınmasının modern bir uygulama olduğunu zannederiz. Hâlbuki bundan on dört asır önce Peygamber Efendimiz (s.a.s.), Medine’nin 12 mil genişliğindeki çevresini koruluk alan ilan ederek korumaya almış, bu bölgedeki bitkilere ve hayvanlara zarar verilmesini yasaklamıştır.

kullanılmaması hakkı gibi hakların İslami kaidelerle güvence altına alındığı, aksi yönde davranan kişilerin cezalandırıldığı bilinmektedir (Dr. Fethullah Yılmaz, “Ekolojik Denge Bağlamında Hz. Peygamber’in Sünneti ile Hayvan Hakları Evrensel Beyannâmesi’nin Karşılaştırılması” *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (5), 2016, s. 14-26).

Pek çoğumuz doğal hayatın, hayvanların ve bitkilerin koruma altına alınmasının modern bir uygulama olduğunu zannederiz. Hâlbuki bundan on dört asır önce Peygamber Efendimiz (s.a.s.), Medine’nin 12 mil genişliğindeki çevresini koruluk alan ilan ederek korumaya almış, bu bölgedeki bitkilere ve hayvanlara zarar verilmesini yasaklamıştır.

Hatta İmam-ı Azam'ın öğrencisi İmam Ebû Yusuf, Efendimizin koruma altına aldığı bölgeyle ilgili bilgiler aktarırken, 12 millik kuşağın dokunulmaz ilan edildiğini, bunun 4 millik kesiminde ise her çeşit avlanmanın yasaklandığını söylemiştir. Bu bölge otluk ve ağaçlık alandır ve hayvanların ortak kullanımına tahsis edilmiştir (Ebu Yusuf, Kitabu'l-Harac, s. 112).

Merhametin Kadim Okulu: Aile

Dünyanın en muazzam mektebi ailedir. Çünkü aile ortamı, bilgi aktarımının yanında yoğun duygusal etkileşimin de yaşandığı, yani bir eğitim sürecinde olmazsa olmaz kabul edilen şartların bulunduğu bir atmosferdir. İnsanlar dış dünyadan elde ettikleri bilgi ve görgüleri zamanla değiştirebilir, dönüştürebilir ve hatta gerek duymaları hâlinde terk edebilirler. Fakat modern psikoloji bilimine ait bütün yorumların, üzerinde ittifak ettiği konu, aile etkisinin kişiyi yaşamı boyunca terk etmediği gerçeğidir. Şayet bizler merhametsizliğin kol gezdiği bir çağda merhamet medeniyetini yeniden ayağa kaldırmak istiyorsak her şeyden önce merhametli nesiller yetiştirmek zorundayız. Ama burada dikkat edilmesi gereken bir husus var. Merhamet ahlaki bir değerdir ve bütün ahlaki değerler gibi aktarımı için sözden, retorikten fazlasına ihtiyaç vardır. Çocuk, merhameti ebeveynlerin

kendi aralarındaki ilişkilerinden başlamak kaydıyla görmeli, duymalı, kanıksamalıdır. Evin kendi iç atmosferinde tesis edilmemiş bir merhamet örgüsünün, sözel olarak çocukta karşılık bulmasını beklemek hayal olacaktır.

Modern çağda çocukların, merhametsizlikten çok merhamet zehirlenmesiyle karşı karşıya kalabildiğini de unutmamalıyız. Her istediğini elde eden, her söylediği yapılan, her sözü el üstünde tutulan bir çocuğun kendisini dünyanın merkezinde görmemesini, bencil olmasını bekleyemeyiz. Öteki'nin varlığına, öteki'nin acısına, öteki'nin yarasına bigâne kalan nesillerden hayvanlara, doğaya, ırmaklara, gökyüzüne

merhametle bakmasını bekleyemeyiz. Çocuklarımıza dünyada başka insanların da yaşadığını, milyonlarca Afrikalı çocuğun yatağa aç girdiğini, kendisinin kolayca erişebildiği pek çok nimeti onların rüyasında bile göremediğini bir şekilde öğretmemiz gerekiyor. Öğretmekle kalmayıp insanı insan yapan erdemin “dilediğince yaşamak” değil; paylaşmak, omuz vermek, kolaylaştırmak, en yakınındakinden başlamak kaydıyla iyilik yapmak olduğunu göstermemiz gerekiyor. Aksi hâlde iki cihan serveri Peygamber Efendimiz'in (s.a.s.), nebevi mirası olan “merhamet”e kayıtsız kalmış oluruz ki bu merhametsizlik çağında hiçbir Müslümanın böyle bir gaflet lüksü yoktur.

UZMANINA SORDUK

■ Dr. Hamdi TEKELİ

*Din İşleri Yüksek
Kurulu Uzmanı*

Barış ve esenlik dini İslam'ın, merhamete yüklediği anlam nedir?

İslam kelimesinin barış ve esenlik anlamındaki “silm” kökünden geldiği bilinmeli, bir ferdin veya bir ailenin barış ve esenliğe ulaşabilmesi için meşhur Cibril hadisinde belirtilen iman, İslam ve ihsan kavramları iyi anlaşılmalıdır. Zaten hayırlı olan her işe “Besmele” ile yani “Rahman ve Rahim olan Allah'ın adı ile” başlayan bir Müslüman, hayatında merhamet ile iç içedir. Her ne kadar “merhamet” kelimesi Kur'an-ı Kerim'de sadece bir yerde “Sonra iman edip birbirlerine sabrı tavsiye edenlerden ve merhameti tavsiye edenlerden olmaktadır.”

(Beled, 90/17) şeklinde geçse de merhamet kavramı dinî literatürde genellikle rahmet kelimesiyle ifade edilir. Merhamet ile aynı kökten gelen “rahmet” kelimesi ile Allah'ın Rahman ve Rahim isimleri Kur'an-ı Kerim'de çok sayıda geçmektedir.

Örneğin Tevbe suresi 128. ayette Hz. Peygamber'in (s.a.s.) müminlere karşı çok şefkatli ve merhametli olduğu; Fetih suresi 29. ayette müminlerin birbirlerine karşı merhametli olduğu; Rûm suresi 21. ayette yüce Allah'ın kadın ve erkek hakkında “Onlara ısınıp kaynaşasınız diye size kendi

türünüzden eşler yaratıp aranızda sevgi ve şefkat duyguları yerleştirmesi de O'nun kanıtlarındandır.” buyurulmakta; İsrâ suresi 24.ayette ise yaşlı ana babalara “...merhametle ve alçak gönüllülükle kol kanat ger. "Rabbim! Onlar nasıl küçüklükte beni şefkatle eğitip yetiştirdilerse şimdi sen de onlara merhamet göster." denilmektedir.

Hadislerde de rahmet ve merhamet hem Allah'ın kullarına lütuf ve ihsanı hem de insanların birbirlerine ve tüm canlılara karşı şefkat, ilgi ve yardımları anlamında kullanılmaktadır. Örneğin torunu Hasan'ı öperken Hz. Peygamber'i gören bir kişi “Benim on çocuğum var ama şimdiye kadar hiçbirini öpmedim.” deyince Hz. Peygamber, “Merhamet etmeyen, merhamet görmez.” buyurmuş (Buhârî, “Edeb” 18), başka bir rivayete göre de o zata “Allah, senin kalbinden merhameti çekip almışsa ben sana ne yapabilirim.” (Müslim, “Fedâil”, 64) demiştir.

Yine genel anlamda Hz. Peygamber (s.a.s.): “Allah rahmeti/merhameti yüz parçaya ayırdı, bunun doksan dokuz parçasını kendi yanında, bir parçasını insan ve canlılara dağıttı. Bu özellik sebebiyle bir canlı ayağını yavrusundan sakındırır ve üzerine basmazsa bu duygu rahmetten almış olduğu pay sebebiyledir.” (Buhârî, “Edeb”, 19; Müslim, “Tevbe”, 17) buyurmuştur.

Bireyin iç huzurundan başlayarak halka halka bütün insanlığı ve bunun da ötesinde bütün mahlukatı kuşatan merhamet örüntüsünün tarihteki yansımalarından bahseder misiniz?

Merhametin en veciz örneklerini asr-ı saadette görmekteyiz. Hz. Peygamber'den en çok hadis

“Allah'ın yeryüzündeki halifesi” olarak yaratılmış olan insan, Rahman ism-i şerifinin tecellisini şahsında hissetmeli; kendisine, ailesine ve çevresine bu düstur ile faydalı olmalıdır.

rivayet edenlerden Ebu Hureyre'nin (r.a.) koyun otlatırken bulduğu kedi yavrularını elbisesinin eteğine koyup kedilerle oynadığı (Tirmizî, “Menâkıb”, 47), Hz. Peygamber'in ordu ile birlikte giderken yolda yeni doğmuş yavrularını emziren bir köpeğin zarar görmemesi için başına nöbetçi olarak Cuâl bin Süraka'yı görevlendirdiği (Vakîdî, *el-Megazî*, Beyrut, 1409/1989, 2/804) belirtilmektedir. Yine Enes b. Malik'in küçük kardeşinin “Nügayr” adını verdiği bir kuşu olduğu ve bu kuş ile oynadığı (Buhârî, “Edeb”, 112; İbn Mâce, “Edeb”, 24), Peygamberimizin de bu çocukla şakalaştığı rivayet edilmektedir.

Peygamberimizin kuş yuvalarının bozulmaması, yumurtalarının ve yavrularının alınmaması için emir verdiği, alınmış olan yavru ve yumurtaları yerlerine iade ettirdiğine dair rivayetler dikkate alınırsa hayvan neslinin korunmasındaki hassasiyet daha iyi anlaşılmış olur.

Dinimiz, insanlara olduğu gibi bütün canlılara da değer vermiştir. Bilhassa hayvan hakları konusuna baktığımız zaman Peygamberimizin çok sayıda tavsiyelerini görürüz. Bir hadislerinde günahkâr bir insanın susuzluktan ölmek üzere bulunan bir köpeğe su verdiği için Allah tarafından bağışlandığını (Buhârî, “Edeb”, 27; Müslim, “Selam”, 153), diğer bir hadisinde de kedisini açlıktan ölmeye mahkûm eden bir kadının, bu davranışı nedeniyle cehenneme atılmayı hak ettiğini (Buhârî, “Edeb”, 18, 27; Müslim, “Fezail”, 65) belirtmiştir.

Kısacası gerek Kur'an'da gerekse hadislerde insanlar canlılara şefkat ve merhamet

» Osmanlı tarihine bakıldığı zaman Müslümanların kâinata bakışındaki incelik görülür. İlk hayvan hastanesi olan “Gurabahâne-i Laklakân”, Müslümanların hayvanlara gösterdiği merhametin remzidir.

göstermeye teşvik edilmiştir. Mezkur rivayetlerden hareket edilerek genel olarak İslam, özel olarak da Osmanlı tarihine bakıldığı zaman Müslümanların kâinata bakışındaki incelik, hayvanlara ve tüm canlılara merhametli davranışlarında görülür. Bu bakış açısı, kökleri İslam medeniyetine uzanan derin kültürel birikimle yoğrulmuş bir düşüncenin örnekliğini ortaya koyar. Hatta Osmanlı'nın ilk dönemlerden beri hayvanları koruma ve onlara işkenceyi önlemeye yönelik kanuni tedbirlerin alındığı bilinmektedir. Leylekler için kurulmuş vakfiyeler bulunduğu gibi onların ve diğer bazı hayvanların tedavisiyle ilgilenilen ilk Osmanlı hayvan hastanesi olan “Leylek Hastanesi” o günkü adıyla “Gurabahâne-i Laklakân” Bursa’da inşa edilmiştir. Benzer hayvan hastaneleri, İstanbul ve diğer bazı şehirlerimizde de mevcuttur.

Tasavvuf geleneğimizde “Şefkat ve merhamet büyükten küçüğüdür.” şiarı hâkimdir. Bu sözün hikmeti hakkında bizimle neler paylaşırsınız?

Bu soruda geçen “Şefkat ve merhamet büyükten küçüğüdür.” ifadesi tasavvuf geleneğinde yaygın olsa da ilim ve hikmet müminin yitiği olduğu için mutasavvıflardan bazıları kendisinden yaş ve bilgi itibarıyla küçük olan kişilerden de istifade etmişlerdir. Hatta bu bağlamda hatırlatalım ki tasavvufun pek çok tanımı olmakla birlikte yapılan tanımlardan bir tanesi de “Kimseden incinmemek, kimseyi incitmemektir.” hatta “incinsen de incitmemek”tir diyebiliriz. Zira insana kâinata yüklenen görev çok önemlidir. “Allah’ın yeryüzündeki halifesi” (En’âm, 6/165; Fâtır, 35/39) olarak yaratılmış olan insan,

Rahman ism-i şerifinin tecellisini şahsında hissetmeli; kendisine, ailesine ve çevresine bu düstur ile faydalı olmalıdır. Tasavvuf kaynaklarında, "et-ta'zîmü li emrillâh ve's-şefakatü 'alâ halkillâh" yani Allah Teâlâ'ya layıkıyla kulluk, tüm canlılara/yaratılanlara şefkat ve merhametle muamele "insan" olabilmek ile tanımlanmıştır.

İnsanın kendisini bu bağlamda tanıması açısından Şeyh Galib'in "Hoşça bak zâtına kim zübde-i âlemsin sen, Merdüm-i dîde-i ekvân olan âdemsin sen!" (Kendine dikkatlice bir bak; sen âlemin özüsün. Sen varlıkların gözbebeği olan insansın) sözü iyi anlaşılmalıdır.

Hacı Bektaş-ı Veli'nin, "*Sevgi, muhabbet kaynar yanan ocağımızda/ Bülbüller şevke gelir, gül açar bağımızda/ Hırslar, kinler yok olur aşk meydanımızda/ Arslanlarla ceylanlar dosttur kucağımızda*" diyerek gayret etmek ve dünyamızı mamur etmekle sorumluyuz.

Neml suresi 18. ayette "Nihayet Karınca Vadisi'ne geldiklerinde, bir karınca şöyle dedi: "Ey karıncalar! Yuvalarınıza girin; aman, Süleyman ve ordusu farkına varmadan sizi ezmesin!" Ayet-i kerimesinden ilham alınarak "karıncayı incitmemek" ifadesi yaygın kullanılmaktadır.

Yaşama hakkı bağlamında İslam dininin "can" a verdiği değeri nasıl anlamalı ve anlatmalıyız?

Savaşa giderken bile Peygamber Efendimizin (s.a.s.), yeni doğmuş bir köpeğin yavruları ile birlikte yol üzerinde olduğunu görünce başına nöbetçi dikmesi "can" ın korunması açısından çok manidardır. Zira insan ruh ve cesetten ibarettir. Can tende (ten kafesinde) emanettir. Yunus Emre'nin ifadesiyle "İşbu söze Hak tanıktır, bu can gövdeye konuktur/ Bir gün ola çıka gide, kafesten kuş uçmuş gibi." ifadesi ve Âşık Yunus'a atfedilen "*Dağlar ile taşlar ile/ Çağırayım Mevla'm seni/ Seherlerde kuşlar ile/ Çağırayım Mevla'm seni*" dizeleri de bu konuya ışık tutmaktadır.

Bu konuda son olarak da içinde bulunduğumuz 2021 yılının Merhum Mehmet Akif ve İstiklâl Marşı yılı ilan edilmesinden dolayı Akif'in şiirlerine bakıldığında zaman merhamet konusunu

özellikle ilk dönem şiirlerinde ele alarak "Hasta", "Küfe", "Hasır", "Mahalle Kahvesi", "Bayram", "Seyfi Baba" ve benzeri şiirlerde işlediği görülür.

Bu yıl içinde vefat eden merhum Doğan Cüceloğlu, bir yazısında "Benim analığım Yörük'tü. Annem öldükten sonra babam yeniden evlendi. Biz ona anne demedik, Ayşe Teyze dedik. Ben daha on yaşındayım, sapanla vicik dediğimiz küçücük bir kuşu vurmaya çalışıyorum. 'Vurma oğlum.' dedi. Ben, 'Ne var parmak gibi küp küçücük kuş.' dedim. Analığımın cevabı: 'Yavrum! Canın küçüğü büyüğü olur mu? Allah her birine bir can vermiş. Vurma yavrum günah.' dedi. Şu derinliğe bakın. Okuma yazması yok bu kadının. Yıllar sonra bunun anlamını anladım. Anladığım zaman ağlamaya başladım." sözleri de bizim insanımızı çok güzel ifade etmektedir.

Gün geçmiyor ki televizyonlarda bir ağacı tekmeleyen yahut öfkesini korumaya muhtaç sokak hayvanlarından çıkaran insanların haberlerini görmeyelim. Sizce bu öfke ve hırs nereden, nasıl besleniyor?

Meşhur ifade ile "Sû-i misal emsal olmaz." yani "Kötü örnekler örnek alınamaz." Bahse konu görüntülerin nereden kaynaklandığı ve nasıl beslendiği hakkında genelleme yapmak doğru olmaz. Bu nedenle konuların ayrı ayrı ele alınıp, psikolojik, sosyolojik açıdan tahlil edilmesi ve çözülmesi daha doğru olur.

Ancak görmek istemediğimiz bu durumların azalması ve insanlarımızın hassasiyetinin artırılması önemlidir. Hz. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) "Yerdekilere merhamet edin ki göktekiler de size merhamet etsin." (Ebu Dâvûd, "Edeb", 58) ifadesini hayvanları dövüştüren, işkence veya kötü muamele eden insanlarımızın özellikle unutmaması gerekir. İnsanın, hizmetine verilen canlılara karşı merhamet ile muamele edilmeli, sağlık ve temizliklerine de azami özen gösterilmeli, bu canlılar hastalandıkları zaman imkânlar ölçüsünde tedavi edilmelidir. Zira bu, hem merhametin hem de insanlığımızın göstergesi mahiyetindedir.

KUR'AN'IN İNDİRİLDİĞİ AY: RAMAZAN

Mustafa MEHMETOĞLU

Din İşleri Yüksek Kurulu Uzman Yardımcısı

شَهْرُ رَمَضَانَ الَّذِي أُنْزِلَ فِيهِ الْقُرْآنُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَبَيِّنَاتٍ مِّنَ الْهُدَىٰ وَالْفُرْقَانِ فَمَنْ شَهِدَ مِنْكُمُ الشَّهْرَ فَلْيَصُمْهُ

“Ramazan ayı, insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği aydır. Öyle ise sizden ramazan ayını idrak edenler onda oruç tutsun...”

(Bakara, 2/185)

Bu ayet-i kerime ramazan ayının ne kadar büyük bir önemi haiz olduğunu bizlere göstermektedir. Çünkü ramazan ayı kendisinde Kur'an'ın indirilmeye başlandığı Kadir Gecesi'ni bulunduran bir aydır. Kur'an'da ramazan ayı dışında hiçbir ay ismen anılmamaktadır. Bu da ramazan ayının farkını ortaya koymaktadır. Tefsir âlimleri ramazan ayı ve Kadir Gecesi faziletli olduğu için mi Kur'an-ı Hakîm bu ayda ve bu gecede indirilmiştir yoksa ramazan ayı ve Kadir Gecesi'ni faziletli kılan Kur'an-ı Kerim'in bu ayda ve bu gecede indirilmiş olması mıdır, konusunda görüş ayrılığına düşmüşlerdir. Ancak her iki durumda da bu ayın kıymeti göz ardı edilmemektedir. Sonuç olarak Kur'an'ı Kerim şerefli, değerli ve mukaddes bir zaman diliminde

indirilerek o zamanın katbekat değerlendirilmesine ve şereflenmesine sebep olmuştur ve indirildiği geceyi bin aydan daha değerli bir konuma getirmiştir (Kadr, 97/3). Kur'an'ı kalbine, düşüncesine, ameline, hayatına ve yaşamının her bir parçasına hâkim kılan kimsenin de Kur'an-ı Kerim ile şeref ve değer bulacağı inkâr edilemez bir gerçektir.

Allah Teâlâ'nın kullarına hayat vermesi, onlar üzerinde rahmetinin ve inamının bir neticesi olduğu gibi onları belirli vakitlere ulaştırması da aynı şekilde rahmetinin, nimetinin ve esenliğinin bir sonucudur. İşte ramazan ayına ulaşmış olmak da çoğumuzun fark edemediği büyük bir lütuftur. Hz. Peygamber (s.a.s.), “Allah'ım! Recep ve Şaban aylarını hakkımızda mübarek eyle ve bizi Ramazan ayına ulaştır.” (Ahmed b. Hanbel,

Müsned, I, 259; Taberânî, el-Mu'cemü'l-evsat, IV, 189) şeklinde dua ederek bu ehemmiyeti gözler önüne sermektedir.

Bizlere düşen görev ise ramazan ayının kıymetini bilerek; Kur'an ayı, oruç ayı, mukabele ayı, teravih ayı, şükür ayı, takva ayı, doğruyu bulma ayı, Allah'ı yüceltme ayı, tevbe ayı, tefekkür ve tezekkür ayı olan ramazan-ı şerifi hakkıyla değerlendirmektir.

Ramazan ayı; Kur'an'ın kendisinde indirildiği, ve yine ilahi kelimada ismi geçen tek aydır. Hz. Peygamber'in kendisine kavuşmak için münacatta bulunmuştur. İbadet, kulluk ve itaat ile geçirilen, gündüzünde saim gecesinde kaim olunan ramazan ayı, Müslümanların gönlünde derin sevinçler uyandıran bir aydır.

Ramazan denince akla fakirin gözündeki mutluluk

gelir. Ramazan denince karnını doyuracak ekmek bulamayan, içecek suyu olmayan insanların hâinden anlamak gelir akla. Bunlardan öte ramazan demek gözleri hilalde birleşen ümmetin ittihadı demektir. Müminlerin kendi özlerine, yaratılış gayelerine döndükleri ve Rahman'ın merhametine sığındıkları aydır ramazan.

Ramazan ayı şükür vesilesidir. Zira bu ay kişinin kulluğunu hatırladığı, tevbede bulunduğu, dünyayı ikinci plana atıp ahiret yurdu için çalıştığı, kulluğunun ve acziyetinin farkına vardıkça Rabbine yönelerek özüne döndüğü aydır. Bu aya erişmeyi fırsat bilip yaratılış gayesini hatırlamak ve buna uygun bir şekilde hareket etmek gerekir.

Ramazan ayını oruç, namaz ve sadaka gibi ibadetlerle değerlendiren bir kul, bunun bir yıllık işlemiş olduğu küçük günahlarına kefaret olacağını bilir. Ramazan ayı bu yönüyle de yani rahmet kapılarının ardına kadar açılmasıyla da inananlar için büyük bir müjdedir. Nitekim âlemlere rahmet olarak gönderilen Efendimiz (s.a.s.) "Büyük günahlardan kaçınıldığı takdirde, beş vakit namaz ile cuma, bir sonraki cumaya kadar ve ramazan diğer ramazana kadar, aralarında işlenen günahların bağışlanmasına vesiledir." (Müslim, Tahâret, 16) buyurmuştur. Hatta

İbadet, kulluk ve itaat ile geçirilen, gündüzünde saim gecesinde kaim olunan ramazan ayı, Müslümanların gönlünde derin sevinçler uyandıran bir aydır.

bunun da ötesinde samimi ve ihlaslı bir şekilde ramazan ayını ihya eden kimseler için Ebû Hüreyre'nin rivayet ettiği bir hadiste Resulullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: "Kim inanarak ve karşılığını Allah'tan bekleyerek Ramazan orucunu tutarsa geçmiş günahları bağışlanır." (Buhârî, İmân, 28).

Ramazan ayı yine öyle bir aydır ki kendisinde yapılan ibadetlerin mükâfatı kat kat verilecektir. Bunun yanı sıra farz olan ramazan orucunun başka bir zaman diliminde kaza edilmesi hâinde ise bu ayda elde edilecek sevabın benzerine ulaşılmasının imkânı yoktur. Hz. Peygamber (s.a.s.) bu konuda, ramazanda mazeretsiz olarak tutulmayan bir günü, bir sene boyu tutulan orucun karşılamayacağını belirtmiştir (Ebu Dâvûd, Savm, 38; bkz. Buhârî, Savm, 29). Yine bir gün kasıtlı olarak ramazan orucunu bozan kimsenin bu günahına tevbe etmesi ve kefaretini ödemesi emredilmiştir. Bütün bunlar cennet kapılarının ardına

kadar açıldığı, cehennem kapılarının kapatıldığı ve şeytanların zincire vurulduğu (Buhârî, Savm, 7) bu rahmet ikliminde kulluğu ön plana çıkarmanın ne kadar mühim olduğunu net bir şekilde ortaya koymaktadır.

Ele aldığımız ayet-i kerimede de insanlara yol gösterici, doğrunun ve doğruyu eğriden ayırmanın açık delilleri olarak Kur'an'ın indirildiği bu ayda oruç emredilmektedir. Bu aya erişen, sağlık ve sefer açısından bir problemi olmayan Müslümanlardan bu ibadet istenmektedir. Allah'ın biz kulları için kolaylık isteyip zorluk istememesi de ayette vurgulanan hususlardandır.

Sonuç olarak bu mübarek aya erişen Müslümanlar, farz olan ibadetlerini eksiksiz bir şekilde yerine getirmeli ve nafil ibadetlerle özellikle sadakalar ile amel defterlerini güçlendirmeye gayret etmelidirler. Bununla birlikte bu ayı, bir iç muhasebe fırsatı olarak görmek, tefekkür ve tezekkürle nefsi kötülüklerden arındırmak suretiyle kişinin kendi özüne dönmesine bir fırsat bilmesi gerekir. Dünyanın fani, ahiretin ise daha hayırlı ve baki olduğunu hatırlayan ve hayatını Allah'ın istediği şekilde yaşayan insan, özünü yakalayan ve doğru yolda olan insandır. Cenab-ı Hak ramazan-ı şerif'i bizlere hayırlı ve mübarek eylesin ve bizi özünde sabit kalan kullarından eylesin!

NESLİN MUHAFAZASINDA NESEBİN ÖNEMİ

Arş. Gör. Ayşe SAĞLAM
Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

لَا تَزْغَبُوا عَنْ آبَائِكُمْ، فَمَنْ رَغِبَ عَنْ أَبِيهِ فَهُوَ كُفْرٌ

“Sakin babalarınızdan yüz çevirip uzaklaşmayın! Kim babasından yüz çevirirse (bu davranış) nankörlüktür”

(Buhârî, Ferâiz, 29)

İslam dini neslin muhafazasına büyük önem vermiştir. Öyle ki onu dinin korunmasını hedeflediği beş temel esastan biri saymış, bu itibarla nesebin hakikate uygun olarak tespit ve tescil edilmesini emretmiştir. Meselenin hayati önemine binaen nesebin karışmasına sebep olacak nedenlerden biri sayılan nesebin öz babadan başkasına ilhak edilmesi yasaklanmıştır.

Hiz. Peygamber (s.a.s.) bir hadisinde ümmetini bu hususta “Kim bile bile babasından başkasına soy isnadında bulunursa ona cennet haram olur.” (Buhârî, Ferâiz, 29) şeklinde uyarıyor; yine bir başka hadisinde “Sakin babalarınızdan yüz çevirip uzaklaşmayın! Kim

babasından yüz çevirirse (bu davranış) nankörlüktür” (Buhârî, Ferâiz, 29) buyurmuştur. Meselenin önemine binaen ağır tehditler içeren bu hadislerden ilk hadisteki cennetin haramlığı meselesi sonsuz azabın hak edilişi anlamında olmayıp tövbe ederse kişinin günahının bağışlanabileceği bilinmelidir. İkinci hadiste ise “babalarından yüz çeviren” kimselerin bu davranışı nankörlük (küfür) ile nitelenmiştir. Yine bu kavram da ebedî olarak cehennemde kalmayı gerektiren küfür anlamında olmayıp Allah’ın nimetlerine karşı nankörlük anlamına gelmektedir. Zira Yüce Allah insanoğluna bir aile ve soy bağı yaratmakla bu olguların içinde saklı pek çok nimetler bahşetmiştir.

Nesep, sosyal hayatın huzurlu bir şekilde sürdürülebilmesinin şartıdır. Nitekim toplumların intizam içinde devamlılığını sağlayan en temel unsur nesebin doğru bir şekilde belirlenmesi ve korunmasıdır. Neslin sağlıklı bir şekilde devamlılığı, bireyler arasında yardımlaşma ve dayanışma duygularının kökleşmesi, güçlü medeniyetleri var eden aile toplumlarının oluşturulabilmesi nesebin sabit olmasıyla mümkün olmaktadır. İşte bu nedenledir ki temiz toplumları oluşturan aile birliğinin teminatı neseptir ve bu, Allah (c.c.) tarafından insanlığa bir rahmettir. Bu vasıf insanoğlunu diğer tüm canlılardan ayıran ve üstün kılınmış olmasına matuf

olarak tekrim edilmiş bir vasıftır. Bu itibarla nesebin muhafazasına büyük önem verilmiş, bunu inkâr kalkışanlar en ağır ifadelerle tehdit edilmiştir. Yüce Allah (c.c.) nesebin muhafazasına yönelik olarak nikâh akdini helal kılarken nesebi ifsat edecek her türlü ameli haram kılmıştır.

Bir hadiste “İftiraların en büyüğü kişinin babasından başkasına nesep iddiasında bulunması, görmediği rüyayı gördüğünü iddia etmesi, Allah Resulü’nün söylemediği bir sözü ona nispet etmesidir” (Buhârî, Menâkıb, 5) buyrulmaktadır. Nesebin babadan gayrisine ilhak edilmesi iftiraların en büyüklerinden sayılmıştır. Çünkü kendisini başkasına nispet eden kimse babasının zürriyetinden meydana gelmediğini iddia etmiş ve bu suretle Allah’ın kudretine iftira etmiş olmaktadır. Yine bir başka hadiste “Kendisinin babasından başka birine ait olduğunu iddia eden, cehennemdeki yerini hazırlasın.” (Buhârî, Menâkıb, 5) buyrulmaktadır. Burada da ehemmiyetinden doğan sorumluluğa dikkat çekilmiş ve cezasının büyüklüğüne işaret edilerek tahzir edilmek istenmiştir.

Hız. Peygamber’den (s.a.s.) değişik lafızlarla gelen hadislerde şiddetli üslubun varlığı meselenin hayati derecede önem taşıdığına işaret etmektedir. Nitekim nesebin doğru bir şekilde ispatının olmadığı durumlarda olumsuz pek çok meselenin ortaya çıkması

kaçınılmaz olmaktadır. Soyların birbirine karışması, evlilikte birbirlerine haram olanların helal, helal olanların ise harama dönüşmesi gibi sonuçlar bunlardan bazılarıdır. Ayrıca kişinin kendisini babasından başkasına nispet etmesi her şeyden önce nesebe ta’n etmek ve kendi geçmişine hakaret etmesi anlamına gelmektedir. Aynı zamanda nesebin tespitinden doğan hukuki haklar gereği varis olanın mirastan mahrum olup, varis olmayanın ise mirasa sahip olması gibi durumlar ortaya çıkmaktadır.

Nesep, sosyal hayatın huzurlu bir şekilde sürdürülebilmesinin şartıdır. Nitekim toplumların intizam içinde devamlılığını sağlayan en temel unsur nesebin doğru bir şekilde belirlenmesi ve korunmasıdır.

Yüce Allah (c.c.) Kur’an-ı Kerim’de “Onları babalarına nispet ederek çağırın. Bu Allah katında daha (doğru ve) adaletlidir” (Ahzâb, 33/5) buyurmaktadır. Söz konusu ayette de geçtiği üzere çocukların öz babalarına nispet edilmeleri emredilmektedir. İslam hukukunda nesebin karışmasına yol açacak, nesebin öz babadan başkasına ilhakı kat’î suretle yasaklanmıştır.

Evlatlara yapılan bu uyarılar yanında ebeveynlere de uyarılar bulunmaktadır. Nitekim Hız. Peygamber (s.a.s.) “Kim göz göre göre çocuğunu(n kendisine ait olduğunu) inkâr ederse (kıyamet günü) Allah da onu rahmetinden uzaklaştırr ve gelmiş geçmiş herkesin önünde rezil eder.” (Ebû Davûd, Talâk, 28-29) buyurmuştur. O (s.a.s.) bu hadisinde, evladını bile bile inkar eden kimseyi bu davranışından ötürü kıyamet gününde karşılaşacağı tablo ile, Allah’ın onu rahmetinden uzak tutması ve tüm insanlık önünde rezil etmekle tehdit etmiştir. Bu emir genel manada nesep bağıını koruyup aile ve akrabalık ilişkilerini sağlam tutmaya yönelik olarak farklı şekillerde dile getirilmiştir. Nesebin hukukî sonuçlar meydana getirmesi ancak çocukların öz babalarına nispetiyle mümkün görülmüştür. Kimlik tayininde babaya nispet esas alınmış olup çocukların öz babalarından başkasına nispet edilmesi yasaklanmıştır. Hız. Peygamber’den (s.a.s.) farklı lafızlarla gelen hadislerde bu şekilde ağır tehditler içermesi konunun ehemmiyetine binaendir. Nitekim meydana gelecek olan maddi manevi ifsadın önü kapatılmak istenmiştir. Allah-u Teâlâ Müslümanlardan her türlü haklarının güvence altına alındığı temiz bir toplum var etmek istemiştir. Bu bağlamda Resul’ün (s.a.s.) nesebin tespitine yönelik olarak yaptığı emir ve uyarılar bu istikamette olmuştur.

Yalan

"Yalan yalandır. Nereden doğarlarsa doğsunlar doğmamaları gerekir. Zaten tüm yalanlar aslında yalanların babasından doğar ki hepsi böylece tek ve aynı kapıya çıkar."

Büyük Umutlar, Charles Dickens

"Yalan bir cevap, sahte bir ilaç kadar tehlikelidir."

**Doğu Batı Arasında İslam,
Aliya İzzetbegović**

"Nasıl olursa olsun gerçeğe aykırı olarak adaleti yaralayan her şey yalandır."

**Yalnız Gezerin Hayalleri,
Jean-Jacques Rousseau**

BİR
KAVRAM
ÜÇ YORUM

TAKVİM YAPRAĞI

Renkli fotoğraf icat edildi.

(3 Nisan 1906)

Türkiye'de internet ağı ilk defa kullanıldı.

(12 Nisan 1993)

İlk yerli kâğıt imal edildi.

(18 Nisan 1936)

TBMM açıldı.

(23 Nisan 1920)

Kût'ül-Amâre zaferi kazanıldı.

(29 Nisan 1916)

NELER OLUYOR HAYATTA?

Teknolojideki Tehlike: Casus Yazılımlar

Alışveriş yaparken, film izlerken, ders çalışırken, müzik dinlerken... Teknoloji ile her gün iç içeyiz. Hayatımızı kolaylaştırdığı ortada ancak zorlaştırmaması için dikkat etmemiz gereken bazı noktalar var. Bunlardan biri de casus yazılımlar.

Casus yazılımlar, onayınız olmadan bilgisayarınızda değişiklikler yapabilme özelliğine sahip. Peki, nedir bu değişiklikler? Bu yazılımlar web tarayıcınızın giriş sayfasını veya arama sayfasını değiştirebilir; tarayıcınıza istemediğiniz veya gerek duymadığınız ek bileşenler ekleyebilir, sık sık pop-up pencere açılabilir; programlar çok ağır veya yavaş çalışabilir.

Bu yazılımlardan korunmak için dikkat etmeniz gereken bazı şeyler var. Antivirüs programı kullanın; işletim sisteminizin güvenlik duvarını aktif hâle getirin; ücretsiz yazılımları güvendiğiniz yerlerden edinin; web tarayıcınızın gizlilik ve güvenlik ayarlarını kontrol edin; ne işe yaradığı belli olmayan pop-up pencerelere tıklamayın. Ücretsiz bir hizmete kaydolurken koşulları mutlaka okuyun. Çünkü şirketin görüntüleyeceğiniz reklamlara karar vermesi için çevrimiçi etkinliklerinizi izlemesine izin vermiş olabilirsiniz.

Ve en önemlisi de eğer casus yazılım bulaştığından şüpheleniyorsanız bankacılık gibi kritik işlemlerinizi kullanmayın.

MERAK EDİYORUM

Karıncalar Vücut Ağırlıklarının Katlarca Fazlasını Nasıl Taşıyabiliyor?

Günlük hayatta hepimiz karıncaların durmaksızın bir şeyler taşıdığını hatta taşıdıkları yüklerin bazen kendi boylarını aştığını görmüşüzdür. Yapılan araştırmalarda karıncaların, vücut ağırlıklarının 10-50 kat fazlasını taşıyabildikleri tespit edilmiş. Peki, bu nasıl mümkün olabiliyor?

Bu gücün başlıca sebebi karıncaların çok "hafif" canlılar olmaları. Bu sayede kas güçlerinin büyük kısmını yükleri taşımak için kullanabiliyorlar. Fakat iri canlılarda, örneğin insanlarda, vücut ağırlığı fazla olduğundan kaslar vücudun iskelet sistemini de desteklemek zorunda. Bu nedenle fazla yük taşınamaz.

Karıncalar, yükleri ağızları ile kaldırır ve taşıdıkları yükün ağırlığı boyun eklemi aracılığıyla ayaklara aktarılır. Karıncalarda boyun eklemindeki yumuşak dokunun dayanıklılığı çok yüksektir. Ayrıca baş-boyun ekleminde sert ve yumuşak dokuların birleştiği bölgenin özgün yapısı karıncaların boyunlarına dayanıklılık sağlamaktadır.

EĞRİSİ DOĞRUSU

Acenta
Bilimum
Florasan
Mahfolmak
Hazır cevap

Acente
Bilumum
Floresan
Mahvolmak
Hazırcevap

BİR ACAYİP KELİME

Kuasar

Kuasarlar aşırı derecede parlak gök ada çekirdekleridir. En güçlü kuasarlar sıradan bir gök adaninkinden yüzlerce kat daha parlaktır. Son derece parlak olmalarına karşın çok uzak oldukları için sıradan teleskoplarla görülmeleri güçtür. İlk kuasarlar 1950'lerde radyo teleskoplarıyla yapılan çalışmalar sırasında keşfedilmişti. Her ne kadar tespit edilen ilk kuasarların tamamı güçlü radyo dalgası kaynakları olsalar da yüksek miktarda radyo dalgası yaymak kuasarların genel bir özelliği değildir.

Gelişmiş teleskoplarla yapılan gözlemler, kuasarların gök adaların merkezinde yer aldığını gösterir. Kuasarların yaydığı aşırı miktarda yüksek enerjinin kaynağı, içinde bulundukları gök adanın merkezindeki kara deliği çevreleyen yoğun madde bulutudur. Kütlesi Güneş'in milyonlarca hatta milyarlarca katı olan kara deliğin çekimine kapılan elektrik yükleri, ivmelendikçe ışıma yapar. Böylece sıradan gök adalardan yüzlerce kat daha parlak olan kuasarlar ortaya çıkar.

RAMAZAN ŞİFAHANESİ

■ **Gölsüm SOYDAN**
*Din İşleri Yüksek Kurulu
Uzman Yardımcısı*

Derdliiler için mü'mine
Lokman Ramazan'dır.

(Alvarlı Muhammed Lutfi)

Hânelerimize
ramazan;
hastalıklarımıza
devâ geldi.

Kavuşmak için dua edilen o
şifa mevsimi geldi (Taberânî,
el-Mu'cemü'l-evsat , IV, 189). Hz.
Eyyûb'a (r.a.) bağışlanan şifalı su
misali; yaralarımıza merhem,
dizlerimize derman geldi (Sâd,
38/42). Her bir hastalığımıza
ayrı bir hekim geldi.

Midemize şifa geldi. Dolu bir
mide, ibadeti hazmetmenin
düşmanı, tefekküre engeldi.
Oruçluyuz; canımızın
istediğini canımız istediği
zaman yiyip içemiyoruz.
Açlık, insana insan olduğunu,
kulluğunu, acizliğini hatırlatır.
Bu nedenle yeme-içme
ihtiyacı, insanın bir "ilah"
olamayacağını en belirgin
kanıtlarındandır. Nitekim
İsa Peygamber'in (a.s.) ve
annesi Hz. Meryem'in (r.a.)
yemek yemesi, onlara "ilahlık"
iddiasında bulunanlar için
ilahi bir cevap olmuştur
(Mâide, 5/75).

Toku ağırlamak zordur,
derler. İnsanın açlığı doyar
doymasına da tokluğu
doymaz. Tok olanın kendisini
Allah'tan müstağni görmesi
yaygın bir hastalıktır. Bu
yüzden oruç vesilesiyle aç
kalan insan, Allah'a muhtaç
olduğunu iliklerine kadar
hisseder. Anlar ki; onun
bezgini olduğu nimetler,
başkalarının hasretidir. Sanki
Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın
şu dizeleri de bu hakikati
açıklar gibidir:

*Eren, açlıktan ermiştir huzur-i
hazret-i Hakk'a
Bilen açlıkta bilmiştir ulûm-i
bahr-i irfanı
Kamu açlıktadır devlet saadet
izzet-ü lezzet*

Dilimize şifa geldi. Aç olanın
mecalsiz kaldığı muhakkak.
Onun bu mecalsizliği,
konuşmasını da kısıtlar. Az
konuşan da az hata yapar
elbette. Ramazan ayında
daha çok dua etme ve
Kur'an okuma gibi güzel
meşguliyetleri olur dilimizin.
Yakışksız sözler, günaha
bulanmış kelimeler dilimize
yaklaşamaz. Çünkü oruç bir
kalkandır (Buhârî, Savm, 2);
diline hâkim olmak, ibadetin
sebabını korumaktır.

Elimize şifa geldi. İnsan
insanı en çok da hemhâl
olunca anlar. Ramazan
ayının dışında da aç olanların
hâli, oruç tutarken daha iyi
anlaşılır. O yüzden yılda bir
tedavi edilmezse cimrilik
kangreni olur insan. Artık hiç
eli yokmuşçasına kimseye
yardım edemez hâle gelir.

Malımıza şifa geldi. Ramazan
ayında nimetlerle aramıza
giren mesafe, bizi daha
çok şükretmeye sevk eder.
Her şeyin şükürü de kendi
cinsindendir. Malımız belli
bir miktarda birikince fakirin
hakkı da filizlenir o yığılan
toprakta. Üzerinden bir yıl
geçtiğinde olgunlaşıp istifade
edilecek duruma geldiği
zaman toplayıp hakkını hak
sahibine veririz. Aksi takdirde
bahçemizden verim alamayız.
Birikimlerimiz hastalıktır.
Şifası ise zekâtıdır; fakire,
bizdeki hakkını vermektir.

Zekât bir hayır işi değildir.
Zorunlu bir tedavidir.

Fakirliğe şifa geldi. Ramazan,
bütün Müslümanların
sevincidir. Ramazan Bayramı
ise yokuştan sonra düzlüğe
ulaşmış gibi başka bir sevinç.
Bu sevinci toplumun her
kesimine yayan bir melteme
ihtiyaç var. Oruç tutacak kadar
sağlığı yerinde olmayanlar,
onun bedelini, fidyasını öder.
Bir de can sadakası da denilen
fitre var ki fitratın, yaratılmış
olmanın şükrüdür.

Uykumuza şifa geldi.
Uyku ağırlığının altından
kalkmak kolay değil.
"Oruç, ağırlığı kaldıran
haşmetli vinç" der Necip
Fazıl. Ramazanın dışında
mışıl mışıl uyuduğumuz
saatler, mutfakta harıl harıl
hazırladığımız, dış fırçalayıp
namaz kıldığımız saatlerdir
artık. Rıfkı Kaymaz'ın
sözleriyle "Gönüller gül

Ramazan ayında
daha çok dua
etme ve Kur'an
okuma gibi güzel
meşguliyetleri
olur dilimizin.
Yakışksız sözler,
günaha bulanmış
kelimeler dilimize
yaklaşamaz.
Çünkü oruç bir
kalkandır .

kokarken geceler nehâr olur". İradesizliğimiz sahurla da şifa bulur.

Kalabalıklığımıza şifa geldi. Her insanın bir süre kendisiyle baş başa kalmaya ihtiyacı vardır. Duraksayıp olana biteni düşünmeye... Hız ve haz dünyasında, her inancın kendine göre sükûnete erme yöntemi var. Bize yetişmeye çalışan ruhumuz düşe kalka ardımızdan gelirken durup onu beklemek, onunla bütünleşmek, yaptıklarımıza anlam vermek, yapacaklarımızı seçmek, kalabalık sıtmasının yegâne ilacıdır. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) mescitte, insanların arasında bir çadır kurarak girdiği itikâf, bize bu ilacın tarifini veriyor.

İstikrarsızlığımıza şifa geldi.

"Az da olsa devamlı olan amel" düstur, nebevî bir mucizedir (Buhârî, "Rikak", 18; Müslim, "Müsâfirîn", 216). Ama bu mucize karşısında aciz kalırız diğer zamanlarda. On bir ay Kur'an'ı bir kez okumak için bulunamayan zaman, bir ayda nasıl da çoğalıyor öyle. Sel aşar, damla aşındırır misali... Birden yapılan çok iş değil, az ve düzenli yapılan işler, bir değişikliğe sebep olabilir ancak. Bu yüzden ramazan, kendimizde değiştirmek istediğimiz ne varsa bunun nasıl olabileceğini uygulamalı olarak öğretir bize.

Vefasızlığımıza şifa geldi.

Her güzel anın yıl dönümünü kutlama gayreti, vefalı olmanın da göstergelerinden biridir. Dünya ve ahiretimizi imar eden, müminlere şifa

kaynağı olan Kur'an'ın (İsrâ, 17/82), yeryüzüne indirilişinin yâd edilmesi de en güzel vefa şeklidir. Ramazan ayı boyunca cüz cüz okuruz Kur'an'ı. Ayın son kısmında ise heyecan ve merakla Kadir Gecesi'ni ararız. Her günü kadir biliriz. Böylece Kur'an'ın kadrini biliriz. Bu arayış, bir güne hasredilmiş vefalardan daha kıymetlidir.

Günahlarımıza şifa geldi.

Günahlardan muhacir olmak için sevapların ensarlığına tutunduğumuz bir hicrettir ramazan. Enderunlu Fazıl'ın, "Sâki ayağını çek ki zaman başka zamandır." dediği, bağımlı olunan günahlara bile adım attırmayan ters rüzgârdır ramazan. Kendi sildiği camlardan bakan insan

Hânelerimize
ramazan;
hastalıklarımıza
devâ geldi.

Kavuşmak için
dua edilen o şifa
mevsimi geldi.

Hız. Eyyûb'a
(r.a.) bağışlanan
şifalı su misali;
yaralarımıza
merhem,
dizlerimize
derman geldi. Her
bir hastalığımıza
ayrı bir hekim
geldi.

huzur duyar. Kıyaslanmaz ama birer günah sileceği olan iki ramazan arasındaki günahlardan temizlemek ne kadar güzeldir.

"Ramazanda kapalıyız" yazar bazı iş yerlerinde. Cehennem kapıları da ramazanda kapalıdır (Nesâî, "Sıyâm", 5). Kapalı kapıları zorlamamak lazım. Ramazan gibi kıyısı olmayan bir rahmet denizine girip kuru çıkmamak gerekir.

Çok eskilerden hastanelerin adı, şifahane imiş. Sanki bir tevekkülü, Allah'a güveni, şifa bulunacağına dair inancı temsil eden bir isimlendirme: Şifahane. Yine aynı minvalde, hasta olunca, "şifayı kaptık" dememiz de bu yüzden. Arapça'da hastalık kelimesi (dâün), deva ile aynı

köktendir. Bizleri sınamak üzere hastalığı da şifayı da veren Yüce Allah'tır (Şuarâ, 26/80). Gariptir ki hasta olanlar, şifa bulanlara göre Rabbini daha çok hatırlar. Bir de ramazan, bu kadim dost (Bakara, 2/183), onun farkında olana, onun yollarını gözleyene şifadır. Yoksa tedaviyi reddeden, şifayı nasıl bulsun. Yolu gözlenip "Hoş geldin" diyerek karşılanan ramazanı, Niyazi Mısri gibi "Elveda" bestesiyle uğurlamak da onun sadece alelade bir zaman dilimi olarak görülmediğinin delili gibidir.

*Yine firkat nârına yandı cihân,
Hasretâ gitti mübârek Ramazan.
Nûruyla bulmuştu âlem yeni cân,
Firkatâ gitti mübârek Ramazan.*

ÇOCUKLARIMIZ BİZE EMANET

■ **Nimet KESELİ USTABAŞI**

Çanakkale İl Müftü Yardımcısı

“**A**llah’a emanet ol.” deriz sevdiklerimizden ayrılırken. Demek ki biliriz içten içe, bizim sahibimiz bizim hamimiz bizim vekilimiz... Vasimiz Allah Teâlâ’dır.

Aşırı kontrol etme arzumuz, hem Rabbimize olan inancımızı ve güvenimizi sarsıyor hem de bilmeden sırtımıza yüklediğimiz kocaman sorumluluklarla kendi kendimizi yormuş ve tüketmiş oluyoruz. Aklıma hemen o ayet geliveriyor... İnsan ne kadar da cahildir diye düşünüyorum, bu vazife göklere yerlere verildi de kabul etmediler, insansa bunu kabul etti (Ahzâb, 33/72). Kul olmayı kolay zannetti.

Kul olmak, hem çok kolay hem çok zor. Kul olabilmek, denileni yapmak, emredileni yerine getirmek. Birilerinin aklısına bırak dediği hayatı, aslında vazifeni, görevini sana emredileni yerine getirdikten sonra âlemlerin Rabbi olan Allah’a bırakabilmek. Gayret edip, emek verip takdiri Allah’a bırakabilmek.

Hepimiz çocuklarımızın iyi insanlar olarak yetişmelerini, kardeşleri ve ana babaları

ile iyi geçinmelerini, çalışkan, güzel meslek sahibi olabilmelerini, sağlıklı sıhhatli bir ömür geçirerek son nefeslerinde de iman ile göçmelerini isteriz. Bu ve benzeri pek çok isteğimiz ve beklentimiz için çoğu zaman hem kendimizi hem de onları disipline etmeye çalışırız. bu süreçte insan olmaktan kaynaklı aceleciliğimiz ve cahilliğimiz nedeniyle de çoğu kere çocuklarımızla olan ilişkilerimizi yıpratırız.

Bilmeliyiz ki evlatlarımız bize Allah’ın birer emanetidirler. Bir emanete nasıl gözü gibi bakar onu korur, onunla ilgili kararı verecek olan kendi sahibidir diye düşünürse insan, işte tam olarak bu şekilde yaklaşmalıyız evlatlarımıza. Onlara gözümüz gibi bakmalı, onları pek çok maddi ve manevi tehlikelerden korumalı, onlara saygı duymalıyız. Ve onlar için yaptıklarımızın görevimiz olduğunu bilerek karşılığını ve takdiri Allah Teâlâ’ya bırakmalıyız. Biz belki sürece müdahil olabiliriz fakat sonucu takdir edecek olan O’dur. Enfal suresi 28. ayette çocuklarımızın bizler için birer imtihan oluşunu öğreten kitabımız, mükâfatın

Allah katında olduğunu bildirerek bizleri her türlü acelecilikten, sabırsızlıktan ve kaygıdan uzaklaştırmak ister.

Anne babalar olarak, çocukları için en iyisini en güzelini dileyen ve arzulayan, bunun için de çabalayan büyükler olarak unutulmayacak yegâne hakikat biz ne kadar çabalarsak çabalayalım sonucu yaratacak olanın Allah Teâlâ olduğudur. Elbette emek verecek, çaba gösterecek ve elimizden gelen her şeyi yapacağız. Doğumlarından hatta daha öncesinden itibaren sağlıkları, başarıları, huzurları,

Çocuklarımız için yapabileceğimiz en büyük iyiliklerden biri, salihlerden olabilmeleri için her daim dua etmek. Bizden ayrıldıklarında onları Allah’a emanet etmek.

iyilikleri, ahlakları için birincil kaynak olduğumuzu bilerek rol model olmaya özen gösterecek, hayat serüvenlerinde ellerinden tutmamız gereken yerde tutacak, bırakmamız gereken yerde de bırakacağız.

“En sağlıklı doğum nasıl olmalıdır, aşı yaptırmalı mıyım, zayıf dersleri konusunda nasıl destek olabilirim, âbid bir insan olması için izleyeceğim en doğru yol nedir, şu şu arkadaşlarıyla görüşmesi ne derece doğrudur, ergenlik dönemini nasıl yönetebiliriz?”

gibi pek çok konu biz anne babaların gündemini hep meşgul eder. Araştırır okuruz, sorar öğreniriz ve en doğruyu yapmaya çalışırız. Bazen iyi olur bazen beklemediğimiz sonuçlarla karşılaşırız. Kimi zaman da hiç hesapta olmayan olaylarla karşılaşır, üzülür ya da güzelliklere sevinirken buluruz kendimizi. Aslına bakılırsa hiçbir sonuç bizim elimizde değildir. Diyor ya bir Arap şair: “*Sen dersin, ben derim / Allah dediğini yapar*” Gayretten sonra teslim olup tevekkül etmek en güzeli ve yolculuğu en keyifli kılındır.

Yaşadığımız çağ, içinden geçtiğimiz dönem, başımıza gelmiş ya da gelmesi muhtemel olumsuzluklar bizleri kaygıya sevk ediyor olabilir. Bizler elimizden geleni yapsak, çocuklarımızı belki bir fanusun içerisinde pek çok olumsuzluktan kendimize göre korumaya çalışsak da bu dünya hepimiz için dönüyor. Evlatlarımız da bizler gibi kötüyle, kötülükle çeşitli olumsuz durumlarla, hastalıklarla ve dünyanın çok farklı yüzüyle karşılaşacak. Kendi mücadelelerini verip kendi duruşlarını sergileyecekler. Ve aslında kendi kaderlerini yaşayacaklar. Onlar için yapabileceğimiz en büyük iyiliklerden biri, salihlerden olabilmeleri için her daim dua etmek. Bizden ayrıldıklarında onları Allaha emanet etmek.

Sahiplenmeye kalkmadan evlatlarımıza yapacağımız yol arkadaşlığı ve rehberlik, birlikte Rabbe kul olmak, birlikte okumak, birlikte çalışmak... Önce biz sonra yine emanetlerimizle birlikte iyi bir hayata talip olmak. Sonucun Allahtan olduğunu, sadece onların değil bizim de emanet olduğumuzu unutmadan taşımak bu emaneti. Ve takdiri sahibine bırakmak. İşte bu hem ana babalık, hem de kulluğun en güzeli değil mi?

TÜM RENKLERİ GÖREBİLMENİN ADI: UMUT

■ F. Betül YILMAZ EMİNSOY

Aile Danışmanı

UMUT NEDİR?

Umut (ümit), bir kimsenin yaşadığı olay ve durumlarla ilgili olumlu sonuçlar çıkabileceği ihtimaline dair duygusu, düşüncesi ve inancıdır. Yaşamakta olan andan sonrasının daha güzel, daha iyi, daha rahat olmasını dilemek, beklemek ve öyle olmuşçasına ferah hissetmektir.

Pozitif psikoloji, umudu, insanın doğuştan gelen temel yeteneklerinden birisi olarak ele alır, yani umut aynı zamanda kişiliğimize dair bir işarettir.

Umut, hayatın akışında doğal olarak bulunan, yalnızlık, sıkıntı, ayrılık, ölüm, hastalık, acı çekme, belirsizlik gibi zor ve stresli durumlarla başa çıkmayı sağlayan bir kaynaktır. Umut düzeyi yüksek kişilerin aile ilişkileri ve diğer beşerî ilişkileri daha pozitif seyretmektedir. Yapılan araştırmalar yüksek umut düzeyinin ağrıyla, acıyla başa çıkmada önemli bir etkiye sahip olduğunu, dayanıklılık ve esnekliği artırdığını, sağlık problemlerini önleyici donanıma sahip olma konusunda belirleyici olduğunu ortaya koymuştur.

UMUT NEREDEN BESLENİR?

Dinî inançlar: Umudun en derin, en zengin kaynaklarından biri şüphesiz inançtır. İslam inancı umutsuzluğu kesin olarak yasaklamış, umutlu olmayı net bir şekilde ve tekraren emretmiştir. Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın rahmetinden umudu kesenlerin

ancak kâfirler olabileceğini bildiriyor (Yûsuf, 12/87). Hatalarımızda, günahlarımızda, haddi aştığımızda da yine bir ayet-i kerime bizi umuda davet ediyor; "Ey kendi aleyhlerinde olmak üzere ölçüyü taşıran kullarım. Allah'ın rahmetinden umut kesmeyin. Şüphesiz Allah, bütün günahları bağışlar. Çünkü O, bağışlayandır, esirgeyendir." (Zümer, 39/53) Bağışlanma umudu, beraberinde hatayı düzeltme çabasını getirirken umutsuzluk; düzelmenin, iyileşmenin yolunu kesmiş oluyor. Yine Kur'an-ı Kerim bize rahat zamanlarımızda sevinip bir sıkıntıya düştüğümüzde umutsuzluğa kapılmamızın bir çeşit nankörlük olduğunu hatırlatıyor ve yine bize umudu emrediyor (İsrâ, 17/83 ve Rûm, 30/36).

Sonsuz bir kudrete dayanmak, duasına icabet eden bir yaratıcıya inanmak insana hayatın zorluklarını ve belirsizliklerini daha kolay göğüsleme gücü vermektedir. Çünkü sonsuz kudret ve merhamet sahibi olan Allah, kulunu maddi ve manevi sıkıntılar karşısında asla yalnız bırakmaz.

Anlamlı amaçlara sahip olma: Sabah uyanmak için bile bir amaca ihtiyaç duyar insan. Yapacak işi, varılacak hedefi olan insan için sabah uyanamamak, ayılamamak diye bir şey söz konusu değildir. Umudu besleyebilmesi için amaçlarımızın anlamlı ve gerçekçi olması gerekir. Kendini ve potansiyelini iyi bilmeden edinilen amaç hüsrarla sonuçlanacaktır.

Benzer şekilde umudu kendi çabamıza değil de bir kurtarıcıya bağlamak da gerçekçilikten uzak olacak ve beraberinde hayal kırıklığı getirecektir.

Sosyal destek: Umut ile yakın ilişkiler arasında güçlü bir bağlantı var. Aile ilişkileri daha sağlıklı, arkadaşıyla, dostuyla, komşusuyla bağları sağlam olan, sosyal destek alabilen ve verebilen bireyler için zor zamanlarda umudu kaybetmemek daha mümkündür.

Öz güven, öz saygı: İnsanın kendine güveni ve saygısının olması umudu besler. İnsanın kendini sevebilmesi, sayabilmesi için kendine emek veriyor olması gerekir. Zaman ve emek harcanmayan, yatırım yapılmayan şey gözden kolay çıkarılır; insan, umudunu ve dolayısıyla yaşam doyumunu yüksek tutmak istiyorsa kendiliğinin inşası için durmadan düşünmek, öğrenmek ve gelişmek zorundadır.

Problem çözme becerisi, çözüm odaklılık: Hayat, akıp giderken bizden de o akışın ritmine ayak uyduramamızı istiyor. Olan biten hiçbir şey hayatın, zamanın akışını durdurmadığı gibi bizim de karşımıza çıkan problemlere takılıp kalmak yerine çözüm üretmemiz gerekiyor, aksi takdirde ritim bozuluyor.

Geçmiş olumlu deneyimler: “Sabah ola hayrola.” ya da “Gün doğmadan neler doğar.” deriz mesela. İşimizin feraha çıkıp çıkmayacağına tasalanırız ama gecenin

ardından sabahın gelmeyeceğini düşünmeyiz hiç. Çünkü sayısız kere deneyimlemiştir ne kadar uzun ne kadar karanlık ne kadar zor olursa olsun gece mutlaka sabaha kavuşur. Sabahın olacağına dair kuvvetli bir inancımız oluşmuştur. Daha önce aştığımız engelleri, derman bulan dertlerimizi, iyileşen hastalıklarımızı, çabamızın sonunda gelen

başarılarımızı adamakıllı düşünerek hiçbir derdin kalıcı olmadığına inanırsak bugün de yarına dair gerçek bir umut duyabiliriz.

UMUTLU BİR İNSANLA UMUTSUZ BİR İNSAN ARASINDAKİ FARK

Umutsuz insan, kendini kendi elleriyle kurban psikolojisine hapseder, o hapisten çıkabilmek için bir kurtarıcı bekler durur. Mutsuzluğu, çaresizliği, pasifliği bir kader olarak görür; bunun sonucunda ya isyan eder ya da her şeyi öylece kabullenir.

Umutlu insan ise çare arar, yardım ister, çözüm üretmeye çalışır, cesaret gösterir. İçinde bulunduğu zorluklar için bir suçlu aramaz ya da kurtarıcı beklemez. Hatasını ve eksikliğini anlamaya çalışır, kabul eder ve gelişim gösterir.

UMUT ÖĞRENİLEBİLİR, ARTIRILABİLİR BİR ŞEY MİDİR?

Evet. Hem mizacımız hem de içine doğduğumuz çevre başlangıç noktamızı belirliyor. Çocukluk döneminde etrafımızda umut düzeyi yüksek bireyler var ise bunların modellenmesi sonucu umutlu olmayı öğreniriz. Umut, iyimserlik, hedefe odaklanma gibi yetenekler sosyal öğrenmenin bir

Umut, tutunulacak son dal değil, ayağa kalkmanın ilk adımıdır. Umut, pembe bir rüya da değil, karanlıkta önce grileri sonra diğer renkleri seçebilmektir.

parçasıdır ve ilk çocukluk yıllarında edinilir. Bu anlamda çocuğun ailesiyle olan bağı yetişkinliğindeki umut düzeyini önemli ölçüde belirleyebilir.

İlerleyen yaşlarda da modellemeye devam ederiz, etrafımızdaki insanların ortalaması oluruz, bu sebeple etrafımızda umut düzeyi yüksek kişilerin olması bizim umutlu oluşumuza katkı sağlar.

Umudu artırmak için inancımıza sarılabılırız, ailemiz ve diğer yakınlarımız ile bağlarımızı kuvvetlendirebiliriz, yardım isteyebilen/ alabilen ve yardım verebilen biri olabiliriz, amaçlar edinip o amaçlar için emek verebiliriz, sorunların çözümü ve amaçlarımızın gerçekleşmesi için yeni yollar arayabiliriz, hedefe giden yolu da yani sürecin kendisini sevmeye çalışabiliriz.

Tüm bunlarla birlikte kendi kendimize işin içinden çıkamadığımızda atmamız gereken adımlardan biri uzman yardımı almaktır. İnsanların umut düzeylerini artırmaya yönelik geliştirilmiş bir “umut terapisi” de vardır. Umut terapisinin amacı, kendilerine uygun hedefler belirleyebilmeleri, o hedefe ulaşabilmek için yeni yol ve yöntemler geliştirebilmeleri ve hedefe ulaşabilme noktasında öz güvenlerini artırabilmeleri konusunda danışanlara destek olmaktır.

SIKINTILI SÜREÇLERİ YÖNETEBİLMENİN UMUT İLE İLİŞKİSİ

Umut, tutunulacak son dal değil, ayağa kalkmanın ilk adımıdır. Umut, pembe bir rüya da değil, karanlıkta önce grileri sonra diğer renkleri seçebilmektir. Umut bize hayatın tozpembe olmadığı gibi siyah da olmadığını gösterir. Hayatı mutlu zamanlar ve mutsuz zamanlar, acı çekmek ve keyfine bakmak, iyi insan olmak ve kötü insan olmak gibi siyah ve beyazlara bölmek yerine diğer renkleri görebilmektir umut. Hayat, karanlık ve aydınlık renklerin, küçük ve iç içe geçmiş parçalardan oluşturduğu bir mozaik; her rengin bir anlamı, bir gereği, bir görevi var. Umut pasif bir tevekkül hâli asla değildir, tevekkül de zaten eylemsizlik değil olana rıza göstermek ve olmakta ve olacak için çabalamaya devam etmektir. Olan biten hakkında en üst düzeyde farkındalığa ulaşip “Bu şartlar altında kabul alanıma girenler neler, etki alanıma girenler neler?” ayrımını yapabilmek umudun şartıdır. Yapılan araştırmalara göre ölüm, hastalık, afet ve her türlü kayıp hâli ile gelen stres ve travmanın olumsuz etkileri karşısında umut güçlü bir tampon görevi görüyor. Öyleyse hayatın zorluklarıyla karşı karşıya kaldığımızda ayağa kalkmak için ya da zorluklar içinde debelenen bir yakınımızın elinden tutmak için atabileceğimiz ilk adım, umudu beslemek, artırmak olmalıdır.

GUGUK KUŞUNA GAZEL

■ **Abdurrahman ALKAN**

Deveni Dağları'nı gül kırmızı yangınlara çeviren temmuz güneşi, dünyanın en zor işini yapan rençperlere bir müjde gibi dağların ardında kaybolur.

Orak tarlasında, uzun yaz günü nihayet biter. Uzaklardan köyün tek şerefeli küçük minaresinden aceleci bir akşam ezanı yayılır ovaya. Paydos zamanı gelmiştir artık. Bel doğrultulur, önde uzanan tarlaya bakılır. Yarın da şurayı biçtik mi işi kolaylarız. Üç güne kalmaz bitiririz. Tırmık, anadut, tırpan, orak; boşalan yoğurt tası, toprak su testisi toplanır.

İyi akşamlar, altında peynir ekmek yediğimiz, gölgelendiğimiz ahlat ağacı; iyi akşamlar, tarlamızın sınırı böğürtlenler. Kalın sağlıcakla; kuşburnular, süpürgelikler, meşe ağaçları, kurnası yosun bağlamış pınar.

Akşam serinliğinde, şerbet kırmızısı gökyüzü altında uzak tarladan maaile aheste adımlarla eve doğru sessiz, huzurlu, dingin bir yürüyüş başlar. Hiç acele etmeden, telaşlanmadan. Herkesin üzerine tatlı bir yorgunluk ve bir sükûnet. Yorgun ayaklar,

yumuşak toprakta usulca yol alır. Kalplere bir huzur iner yorulan kollardan, alın terinden, emekten, helal kazançtan. Bir tas sıcak çorbanın huzuru siner gözlere. Serin yer yataklarını bekleyemeden tahta sedirin üzerinde, bir minderin kenarında insanı esir alıveren yaz uykusunun hayali gözlerde uçuşur. Bir an evvel eve varmak için can atılır.

Serin rüzgârlar, sararan başaklarla oynar. Gözler, dalgalanan ekin denizini seyre dalar. Uzaklardan köye dönen sürülerin çingirakları hazin bir türküyü taşır. Kulaklarda, çalıların arkasından akşamı selamlayan guguk kuşunun yorgun sesi vardır.

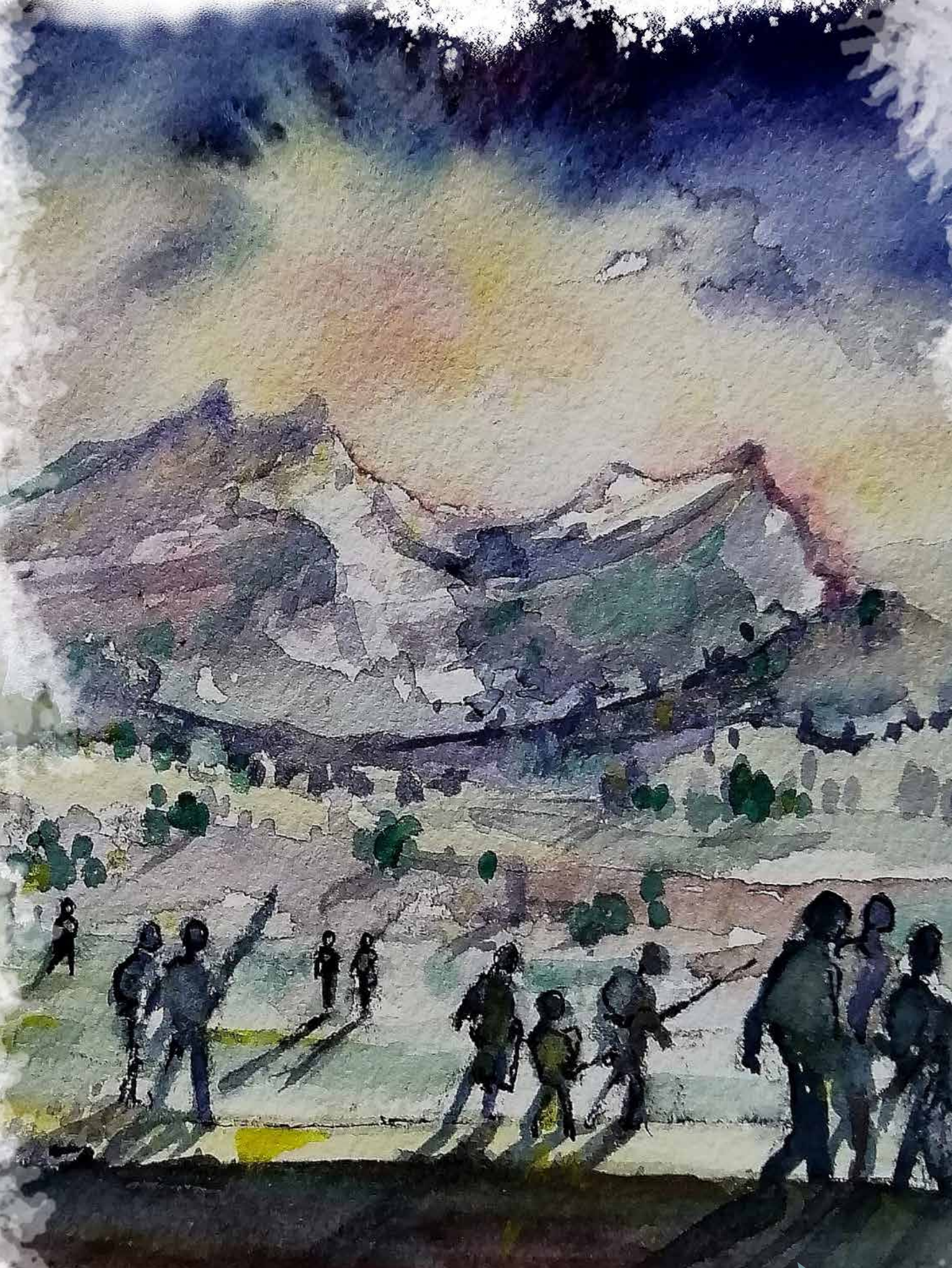
Sabah ezanında ayağa kalkan, binbir türlü işle uğraşan, gün boyu doğru dürüst oturamayan cefakâr bir anne, nihayet balkona oturur ve yatsı ezanını bekler. Yorgun beden bir minderin üzerine çöker ama gönül bu, durmaz. Ana yüreğidir; aklı hep çocuklarında. Ezanı beklerken Urla'da inşaatta çalışan büyük oğlunun ne ahvalde olduğunu düşünüp derin düşüncelere dalar ve hasretini en küçük oğluyla paylaşır. Uzaklarda,

annenin sesine gurbet hüznü katan guguk kuşunun mahzun sesi vardır.

Televizyonun henüz olmadığı köyde, geceleri herkes bir akrabasına, komşusuna oturmaya gider. Herkes yorgundur ama insan muhabbet ister. Ekinlerin boyundan, tarlanın taşından, günün sıcağından konuşulur. Çocuklar kilimin desenlerinde ağaçtan yapılan arabalarını koşturur. Sobanın külünde pişirilen patatesler, kavrulan nohutlar bir şölendir. Bereket iner toprak eve, ay ışığı geceden.

Yarın hangi tarlaya gideceksiniz, denir. Yağmurlar başlamadan harmanınız biter değil mi, denir. Bizim az kaldı, yardıma geliriz, denir. Bunaldığınızda mutlaka söyleyin, denir. Sohbet tatlı ama gece kısadır. Sabah zorlu bir gün vardır. Kalkılır.

Bir zaman sonra çocuk yorulmuştur. Annesinin dizine koyduğu başı oracıkta ağırlaşmış, ertesi gün oynayacağı oyunların rüyasına dalıvermiştir. Kısa yaz gecelerinde gidilen bir evde baldan tatlı uykuya yenik düşen çocuk; abisinin sırtında eve dönerken kulaklarında

bir yerlerden gelen guguk kuşunun uyku çağıran mahmur sesi vardır.

Yaz, iş demektir köyde. Herkes çalışır; erkek kadın, çoluk çocuk... Traktör henüz Kafdağı kadar uzaktır buralara. Serin yaz gecelerinde uzak tarlalardan kağnılarla ekin sapları köydeki harmana taşınır. Sap yığınları deste deste kağnyaya yüklenir. Ve çocuk için rençberliğin en güzel anı gelir: Babası küçük çocuğu kaptığı gibi sap yüklenmiş kağnının üzerine çıkarır. Bir ödündür ona. “İyice tutun iplere.” diye tembih eder. Yumuşak ekin saplarının üzerine sırtüstü uzanır çocuk, eller urganlarda kilitli. Bir gıcirtı yayılır tekerlerden sütbeyaz geceye. Gözler, gök kubbede yıldız mahşerini seyre dalar. “Herkesin bir yıldızı varmış, benimki acep hangisi?” diyen çocuğun hayretinde guguk kuşunun dingin sesi vardır.

Yaz gecesi yıldızlar kaynıyor gibidir bir çağlayan. “Ne kadar çok yıldız var baba.” der çocuk balkonda otururken. “Gel”, der yıldızların dilinden anlayan baba. Evin önündeki geniş bahçeye çıkarlar. “İyice bak gökyüzüne.” *Allah Vardır* kitabından yıldızları, galaksileri, nebulaları şaşkınlık ve hayranlık içerisinde defalarca okuyan yaşlı baba, en küçük oğluna semanın dilini çözer:

“Şunun adı Küçük Ayı’dır, şu büyük bir kepçeye benzeyen yedi yıldız var ya onun adı Büyük Ayı. Şu beyazlara bürünmüş

uzun şeride Samanyolu denir. Sana gülümseyen şu yıldızın ışığı çok uzaklardan ve uzun zamanlardan gelmiştir. Ve bunların hepsi Yaradan’ın bir ayetidir.” Babasından yıldızların macerasını dinleyen çocuğun kulaklarında, yukarı bahçedeki erik ağacının dalında öten guguk kuşunun derin sesi vardır.

Kimi zaman, sığırtmacın önüne katılan bir hayvan sürüden ayrılır ve dağda kalır. Gecenin bir vakti birkaç arkadaş yollara düşer. Dağlarda, tarlalarda ay ışığı altında umutla umutsuzluk arasında yitik aranır. Atılan her adımda onun yoldaşlığı hissedilir. Dağların ıssızlığında, gecenin hazine hâlinde, hep guguk kuşunun dost sesi vardır.

Yaz gecesi bir şölen gibidir. Hemen evlere koşulmaz akşam olunca. Bütün çocuklar toplanır. Geceye uygun oyunlar oynanır. Yarısı polistir çocukların, yarısı kaçak. Koşarlar, oynarlar ve takati biten çocuklar sonunda bir duvarın dibine çökerler. Uyku, gözlerle çöreklenmeye başlamıştır. Ama hiçbiri “Hadi eve gidelim artık.” demez. Sonra haylaz birinin aklına bir şeytanlık düşer: Yukarıdere’de Ali amcanın nohutları olgunlaşmıştır. Haydi, gidelim, der. Muzip gözler birbirine bakar. Dudaklarında, olgunlaşan nohutların tuzunu hissederler. Dayanamazlar. Anlaşma çabuk sağlanır. Sessizce, mahcup bir yüzle ayağa kalkılır. Gizli gizli gidilen dağ yolunda -Allah

affetsin- guguk kuşunun şahitliği vardır.

Hatıralara açık bir yaz günü ramazanıdır. Orucun en çok yakıştığı mevsimdir. Acziyetin teslimiyete itaat ettiği demlerdir. Abiye, ablaya, anneye ayrı ayrı tembih edilir; “Ne olur sahura beni de kaldırın. Unutmayın ama!” Abiye küçük kardeşini uyandırmaya gelir. Çocuğun yüzünde yarın oynayacağı misketlerin parıltısını, peşinden koşturacağı topun coşkusunu, atacağı gollerin sevincini, kovalamacanın heyecanını görür. On dört saat orucu düşünür. Kardeşinin zayıf kollarına bakar. Kıyamaz. Sonra yüzüne bir gülümseme yayılır. Öğle ezanında satın alırım ben orucunu.

Elini yüzünde dolaştırır. Hadi, der. Sahur zamanı. Kalkacaktın ya... Gözlerini açmadan yavaş yavaş kalkar çocuk.

Ayın on dördü bir gecede uykulu gözlerle uyanır. Fedakâr, hamarat bir annenin yaptığı sahura özel yağlılar sofrayı donatır. Çocuk uyuklayarak yer sofrasına yaklaşır. Akşamki ısrarın izi yoktur uzuvlarından uyku damlayan çocukta. Babanın, annenin, abinin, ablanın yüzünde bir gülümseme dolaşır. Uykusu açılsın diye akşamdan dışarıda bırakılan testiye almak için dışarı gönderilir. Ilık ve tatlı bir esinti, yüze bulaşan uykuyu savurur. Çocuk, gözlerini açar. Her şey uyanmıştır sahur vaktinde: Bahçedeki selvi kavaklar, söğütler, yıldızlar ve

ay... Nurlu gecede manzarayı
tamamlayan guguk kuşunun
manevi sesi vardır.

Eylül gelir, güzel yaz biter.
Hiç bitmeyecekmiş gibi
duran koskoca yaz tatili
sona erer. Artık toparlanma
zamanıdır. Son gece, acıya
benzeyen bir hüznle
küçük valiz toplanır. -Etrafa
saçılan elbiseler toplanır
da hatıraları nasıl etmeli?-
Ertesi sabah gün ağarmadan
yollara düşecek olan çocuk,
yıldız gecesini seyretmek
için son kez balkona çıkar.
Yarın bu vakitler, burada
olmayacaktır. Kalabalık bir
yurt soğukluğunda uyumaya
çalışacaktır. Hatıralar gelir
başucuna konar. Uyku gökteki
yıldızlar kadar uzaktır. Güzel
olan her şey geride kalmıştır.

Küçük valizini toplayan
çocuğun yüzünü, üstesinden
gelemediği bir huzursuzluk

kaplar. Her şey yerli
yerindedir. Bulutsuz gökyüzü,
yıldızlar, mehtap. Bir kendisi
olmayacaktır burada. Anadan,
babadan, arkadaşlardan
ayrılık... Uykusuz gözlerle
son kez seyrederek manzarayı.
Mehtaplı gecede guguk
kuşunun gurbeti başlatan
hazin sesi vardır.

Gölgeler uzamaya başlar.
"Gün ikindi, akşam olur.
Sular hendeğine dolar."
Ömür kemale erişir. Hayat,
alında derin çizgilerle yol
alır. Önüne düşen ak saçlara
dalgın dalgın bakar insan
bir berber aynasında. Bir an
tanıyamaz aynadaki yüzü.
Bakar hayretle.

Gel gör ki "Sular batıya
meyleder." ve "Yorulur bir
akşamüstü ansızın". Hiç
dinmeyecek sanılan deli
rüzgârlar esmez olur. Sakin bir
liman olur gönül. Göz toprağa

bakar. Kimi hayaller artık
sadece bir hayaldir. Rol biter.
Oyun biter.

Eski şarkılar gibi unutulur
bir köşede. Bir sonbahar
yorgunluğu gelir çöker.
Yapraklar dökülür. Kıştır
gelen. Yolculuktur. Gidiş
haberi gelir dostların bir
bir. Bir hazırlık telaşı kaplar.
Dönüş endişesi alır insanı.

İnsan bir taşın üstüne oturur,
döner geriye bakar. Ne yazlar
geçmiştir ömründen guguk
kuşunun sesinden. Hatırlar
bir bir. Ilık yaz akşamlarına,
mehtaplı yaz gecelerine
ait her güzel hatıranın arka
fonunda hep onun büyüleyen
nağmesi vardır.

Ve geçen ömrün her
hatırasında, insanın can
kulağına guguk kuşunun
faniliği fısıldayan uhrevi sesi
vardır.

HAYATIN FRAGMANI: BAĞLANMA VE AYRIŞMA

■ Hilal RAMAZAN

Psikolog

Filmin fragmanı; film hakkında bilgi aldığımız, kritik noktalarını gördüğümüz ve filmin devamıyla ilgili bilgi veren kesittir. Aynı şekilde yaşamın ilk dört yılı da hayatın fragmanıdır. Nasıl ki film, fragmanda olan sahneler üzerine inşa edilirse ilk dört yılda yaşadıklarımız da hayatın geri kalanını inşa eder.

İlk dört yılda kazanılması gereken iki temel duygu vardır: Güven ve bağımsızlık. Güven duygusu günümüzün popüler kavramlarından olan “bağlanma” ile ilişkilidir. “Bağımsızlık” duygusu, bağlanma kadar gündeme gelmese de onun kadar önemli olan “ayrışma” süreciyle ilişkilidir. Bu iki duyguyu anlamak çok önemlidir. Hayatın geri kalanı bunlar üzerine temellenmektedir.

Bağlanma

Bağlanma, 0-2 yaş döneminde çocuğun bakım verenle kurduğu ilişkiyi ifade etmek için kullanılır. Bebek dünyaya geldiğinde hissettiği ilk duygu, kaygıdır. Bu dünya onun için çok yabancı ve kaygı uyandırıcıdır. Bu dünyanın sesi, kokusu, rengi rahimden çok farklıdır. Orası güvenliydi, korunaklıydı; burada ise çok fazla belirsizlik bulunuyor.

Hiç bilmediğimiz bir ülkeye aniden gitmek zorunda kaldığımızı düşünelim. Kültürlerini araştırmaya, dilini öğrenmeye vaktimiz olmadı; bir anda kendimizi orada bulduk. İlk karşılaştığımız kişi bize şefkat gösterdi, ilgilendi. Bunun sonucunda o ülkede yaşayan diğer kişiler hakkında bu ülkedeki insanlar yardımsever ve dost canlısı diye düşünüp olumlu duygular geliştiririz. İkinci bir senaryo ise karşılaştığımız kişi bize kötü davrandı, azarladı, kızdı, yemek vermedi, bizimle güzel vakit geçirmede. Ne düşünüyoruz? Bu ülkedeki

insanlar kaba; dost canlısı değil. Buraya gelmeyelim deriz. Diğer insanları tanımadan genelleme yaparız. Çünkü zihnimiz bu genellemeyi otomatik şekilde yapar. İlk izlenim bundan dolayı çok önemlidir. Bebeklerin de bakım verenle kurduğu ilk ve devam eden ilişki çok önemlidir. Çünkü onunla kurduğu ilişki, diğer insanlarla kuracağı ilişkinin temelini oluşturmaktadır. Kendisine, dünyaya ve ötekine karşı temel inançlar, bakım verenle kurulan ilişkinin üzerine inşa edilir.

Bağlanma nasıl oluşur?

Bebegin bakım verenle güven temelli ilişki geliştirmesi için,

- Bebeğin ihtiyaçları karşılanmalıdır: Acıktığında karnını doyurmak, susadığında su vermek, uykusu gelince uyutmak vb.
- Sakinleştirilmeli, acısı giderilmelidir: Huzursuzlanınca yatıştırmak, pırpıplamak, gazını çıkartmak...
- Etkileşime girilmelidir: O gülünce gülmek, sohbet etmek, eğlenceli vakit geçirmek...

Güvenli bağlanmanın oluşması için bu üç temel durumun tutarlılığı ve sürekliliği yeterli olacaktır.

Ayrışma

Bağlanma kadar popüler değildir ancak onun kadar önemlidir. 0-2 yaş döneminde güven duygusunu kazanan çocuğun, 2-4 yaşa geldiğinde aradığı temel duygu bağımsızlıktır. Yani çocuk, birey olmak, bağımlı ilişkiden bağımsız ilişkiye geçmek ister.

İki tür doğum vardır. Birincisi, fiziksel doğumdur. Anne karnındaki bebek dışarı çıkar ve bireyselleşme yolunda ilk adımı atmış olur. 2 yaşla birlikte çocuğun psikolojik doğumu

yani ikinci doğum başlar. Çocuk, bedensel anlamda kazandığı bireyselliği, psikolojik anlamda da kazanmak ister. Fiziki doğum anne ve bebek için ne kadar zorsa psikolojik doğum da o kadar sancılıdır. Peki, psikolojik doğum gerçekleşmezse, çocuk ayrılmazsa ne olur? Kişi, ömrü boyunca bireyselliğini kazanamaz; her zaman birisinin güdümü altında yaşayan, fikrini söyleyemeyen biri olur. Psikolojik doğum gerçekleşirse kendisine güvenen, fikirlerini açıkça ifade edebilen, düşüncelerini söyleyebilen biri olur.

Ayrışma süreci nasıl gerçekleşir?

2 yaşla birlikte çocuk, bakım vereninden uzaklaşmaya ve her işini kendisi yapmaya çalışır. Ebeveynler bu dönemde çocuğun doğal ritmine ayak uydurup hayatının sorumluluğunu ona adım adım verirlerse bu süreç sağlıklı bir şekilde atlatılacaktır. Sırasıyla yemeğini kendisinin yemesi, ayrı yatak ve odada yatma, tuvalet alışkanlığı, kıyafetlerini giyip çıkartabilme gibi tüm öz bakım becerilerini çocuk 4 yaşına kadar kazanmalıdır. Bu sayede birey olduğunu anlar ve bağımsızlaşır. "Beceremez, benim kadar iyi yapamaz, büyüyünce zaten yapacak şimdi ben yapayım, kıyamıyorum." gibi düşüncelerle sorumluluklarını çocuklara vermemek anlık fayda sağlasa da uzun vadede büyük sorunlara sebep olmaktadır. Çocuğun birey olmasını, bağımsızlaşmasını engellemektedir. Kısaca hayat, bağlanma ve ayrışmadan ibarettir diyebiliriz. 0-4 yaş hayatın özeti, bir fragmanıdır. Güven duygusunu aldıysak

Bebeklerin bakım verenle kurduğu ilk ve devam eden ilişki çok önemlidir. Çünkü onunla kurduğu ilişki, diğer insanlarla kuracağı ilişkinin temelini oluşturmaktır.

kendimize, insanlara ve bu dünyaya güveniriz. Yeterli hisseden, yapacağına inancı olan, sorumluluk alan bir hayat yaşarız. Alamadıysak insanlara güvenmekte zorlanır, dünya güvenilmez bir yer diye düşünür, sonraki hayatımızı bu inançla şekillendiririz. Bağımlı, yetersiz hisseden, kendine inancı eksik bir hayat yaşarız.

Kısaca hayat, bağlanma ve ayrışmadan ibarettir diyebiliriz. 0-4 yaş hayatın özeti, bir fragmanıdır. Güven duygusunu aldıysak kendimize, insanlara ve bu dünyaya güveniriz. Yeterli hisseden, yapacağına inancı olan, sorumluluk alan bir hayat yaşarız. Alamadıysak insanlara güvenmekte zorlanır, dünya güvenilmez bir yer diye düşünür, sonraki hayatımızı bu inançla şekillendiririz. Bağımlı, yetersiz hisseden, kendine inancı eksik bir hayat yaşarız

RAMAZAN GELENEKLERİ

■ Ayşe ÜNÜVAR

“Hoş geldin on bir ayın sultanı”

Eskidendi, eskimeyen zamanlardan, dağların dağlara kavuştuğu, insanın insanı anladığı, yürekçe konuşulduğu zamanlardan... “Nerede o eski ramazanlar” diye başlar, tadı damaklarda kalan gelenekler anlatırdı büyüklerimiz...

Ramazan ayı kalplerin yumuşadığı, hoşgörü ve sevginin arttığı, toplumu sıcacık birbirine bağlayan tadı ile geliverir evlerimize. İnsan, ruhunun manevi şuurla yıkanmasından hoşnut, ibadetlerin en güzelini yapmaya ve mübarek ayın bereketine nail olmaya gayret eder. İhtiyaç sahiplerini gözetmek, küçüklere sabırlı bir şifa öğretmek, nimetlere hakkıyla saygı göstermek, varlıkların kıymetini bilmek adına bize müjdelenen bu güzel ay, bereketi ile gönüllerimize dolarken bizler

onun gelişini dört gözle bekleriz... Kekikli çorbalar, sarmalar, dolmalar, rengârenk kompostolar, tatlılar ve iftariyeliklerle donatırız sofraları. Zeytin ve hurma vazgeçilmezimizdir. “Oruç tut sıhhat bul” mahyaları asılan camilerden ezan sesi duyulurken bir başka yerden top sesi gelir. Eski ramazanlar diye başlayan seslere kulak verince duyduğum ilk sestir top sesi. Ramazan ayına özel kalelerden top atışı yapanların, yöresel kıyafet giydiğini anlatırdı dedem.

Güzel geleneklerle taçlandırılan bu kutlu ayda; ramazan davulcusunun, “Davetleri pek severiz/ Bin teşekkür ederiz/ Yemekler sevdi bizi/ Diş kirası isteriz.” manisiyle sahura girilir, “sahur pişisi” konu komşuya

Eskiden ramazan ayında zengin konaklarda iftar sofraları kurulur gelen geçen herkes buyur edilir, en çok da fakara gözetilir, iftar açıldıktan sonra ev sahibi, misafirlere “diş kirası” adı ile gelenekleşen hediyeler verirdi.

dağıtıldıktan sonra, Allah ne veriyse yenilip niyet edilirdi. “Sahur beklemek”, “sahura kalkmak”, “sahur bereketi” gibi güzel deyişlerimiz vardı. “Niyetliyim” diyerek yola düşülür, selamsız geçilmez, konu komşu hakkına riayet edilir ve özellikle çocukların keyifleri ile yakından ilgilenilir, evde küçük çocukların sahura kalkma, iftar açma, teravihe gitme alışkanlıklarını doğru kazanması için itina

gösterilirdi. “Tekne orucu” bunlardan biriydi. Çocuğun gönlü kırılmasın istenirdi. Bunun için çocuklar öğle yemeği yerler ve sonra yine oruca devam ederek iftar beklerlerdi. Bu güzel âdet büyüklerin çocuğa hürmeti, sevgisi ve eğitsel katkısıydı. İftar, top sesiyle açılır, misafir çağrılmış ise evin kadınlarını bir telaş alır, en güzel yemekler, iftariyelikler hazır edilirdi. “İftar daveti” de devam eden geleneklerimizden olmasına rağmen eskinin davetleri daha ince anlamlar taşırdı. Konu komşu, hısım akraba yanında fakir fukara, düşkün, yolda kalmışlar da iftar davetinde unutulmaz başköşeye oturtulurdu. Zengin konaklarda iftar sofraları kurulur gelen geçen herkes buyur edilir, en çok da fukara gözetilir, iftar açıldıktan sonra ev sahibi, misafirlere “diş kirası” adı ile gelenekleşen hediyeler verirdi. Diş kirası, bütçeye göre değişir, kadife keselerin içine altın, akçe, tespih, mendil, çorap vb. koyanlar olurdu. Diş kirası geleneği; ev sahibinin, “Sizler soframı onurlandırıp bana sevap kazandırdınız.” diyerek misafirlerine teşekkür etmesiydi. Bu geleneklerle ramazan ayının daha coşkulu yaşanması sağlanırdı.

İftar sofralarını süsleyen tatlardan en güzeli de ramazan şerbetlerinden oluşur, halk bunları içmeye doyamazdı. Demirhindi şerbeti ile kızılıcak şerbeti içenler şifa bulur ve hep

birlikte teravihe gidilirdi. Gençler sahura kadar uyumaz aralarında yüksük oyunu, tura oyunu oynar, bilmeceler sorardı. Ramazan bereketi şehri çepeçevre sararken baktığımız her yerde oruç ayını hissettiren imgeler olurdu. Köşe başlarında güllaç ve tulumba tatlısı kuyrukları, ramazan pidesi, hurma tepsileri, zeytin tenekeleri sokakları süsler, tatlı bir telaş içinde küçüklü büyüklü kalabalıklar çarşılarına akardı. Herkes gücünün yettiğince sofrasını donatmaya gayret eder ve ramazan ayına hürmet gösterirdi. Torununun elinden tutan dedeler çınar altlarında muhabbete koyulur, ramazan ayına dair hikmetli deyişler söyler, çocuğu işaret edip “Kulağına küpe olsun sen de evlatlarına anlat.” derlerdi.

Herkes heyecanla, neler yapıp da sevap alabilirim diye düşünür, hâli vakti yerinde olanlar manava, kasaba, bakkala uğrar; “Zimem defteriniz varsa çıkarıverin bakalım.” derlerdi. Zimem defteri çarşıya, pazara borç yapmış kişilerin listesi idi ve maddi durumu yerinde olan kişi bu borçları kapatırdı. Ya birkaç kişinin borcu ödenir ya da defterin tamamı kapatılırdı. Ne borç ödeyen kimin borcunu ödediğini bilirdi ne de borcu olan borcunu kimin kapattığını. Hürmetlice, incecik yapılırdı

iyilikler. “Müslüman arif gerek.” düsturundan hareket edilir çocuklara bayramlık unutulmazdı. Ramazan ayı, İslam kültür medeniyetinde apayrı bir yeri olan gelenek, görenek, örf, âdet silsilesinin en hoş yerine getirildiği kutsal aydı ve “Allah yılına zamanına sağlıklı kavuştursun.” diyerek özlemle yeniden beklenmeye başlanırdı...

Eskide kalmadı o ramazanlar, çok şey değişti belki ama iftar davetlerimiz, fakir fukara gözetmemiz, borç kapatmamız, hediyeleşmelerimiz devam etmekte çok şükür. Yakın zamanda onlardan birine şahit olmak düştü bahtımıza, arife günü, Seyyid Harun Veli Camii yanındaki sadaka taşına çoluk çocuk, fakir fukara alsın diye bırakılan para ve şekerlere şahitlik ettik sessizce. Ardından, “Gönül almak da sadakadır” diyerek uğurladık ramazanı...

GÜLENAY PINARBAŞI İLE ANADOLU'YA HAYAT VEREN KADINLAR ÜZERİNE...

■ Mahir KILINÇ

“

Gülenay Pınarbaşı, İstanbul'da dünyaya geldi. İlk, orta ve yüksek öğrenimini İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun olmasının ardından Marmara Üniversitesi Türk-İslam Edebiyatı Ana Bilim Dalında master derecesi aldı. Doktora çalışmalarını iletişim bilimleri alanında tamamladı. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarının sosyal sorumluluk projelerinde yer alan yazar, kültür ve turizm üzerine özel çalışmalar yapmaktadır. TRT 2'de yayımlanan *Geleneğin Kalp Atışları* adlı programın da hem danışmanlığını hem de metin yazarlığını yürütmektedir. Pınarbaşı, evli ve üç kız çocuk annesidir.

“Kültür bir toplumun mirasıdır. Bu mirasın en canlı kısmını sözlü gelenek ürünleri oluşturmaktadır.” diyorsunuz. Edebî olsun ya da olmasın toplumun kültür hazinesinin ve dilinin inceliklerinin taşıyıcısı olan sözlü gelenekten ve onun millet açısından öneminden bahseder misiniz?

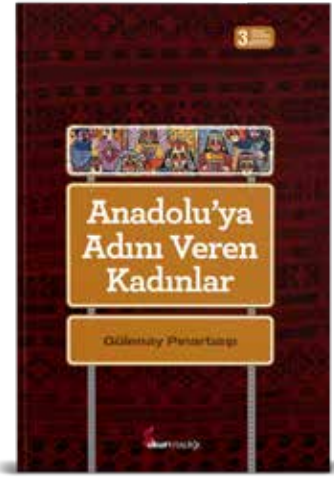
Sözlü kültür ürünleri denilebilecek efsane, masal, ninni, mani, bilmece vs. halk edebiyatı derlemeleri içinde önemli bir yer tutar. Ve bu eserlerin önemi, halkın o ürünlerle aktardığı değerlerde ve onlara verdiği kıymette saklıdır. Gerek sözlü gerek yazılı edebiyat ürünleri, içinde şekillendikleri toplumsal yapı ve zihniyetle ilişkilidir ve bu kültürün ait oldukları ortak değerleri yansıtır. Bu çerçevede Anadolu insanının algılama, yorumlama, yargılamasının yansıması olan kültürel birikimlerin en canlı ve anlaşılır örneklerinden biri olan sözlü kültür, sosyal yapının güçlü tutulmasında çok önemli görevler üstlenir. Kapalı fonksiyonlarıyla kültürel, ahlaki ve sosyal kabulleri yansıtmakta ve destek olmaktadır. Sözlü kültür, içerdiği mesajlar bakımından çeşitlilik arz eder. Kimilerinde dinî, kimilerinde millî, ahlaki, tarihî dersler verilirken her biri birer ibret tablosu sunar. Bu bakımdan sözlü kültürde aktarılan olayların, kurguların gerçekliğinden çok verdiği mesaj önemlidir. Ve bu mesaj, her defasında kültürel ve dinî kimliğin korunması

veya yeni neslin ihtiyaçlarını içine alarak aktarılması fonksiyonunu üstlenir.

Sözlü kültürümüzü oluşturan ve Anadolu’muzun kolektif şuuraltı olarak da nitelendirilen efsanelerin, destanların ve masalların kültürel ve dinî kimliğin korunmasına yönelik neler söylemek istersiniz?

Başta efsaneler olmak üzere sözlü kültür ürünleri, evlilik doğum gibi hayatın tabii akışının içindeki hâlleri anlatırken kültürel ve dinî öğretileri de aktarır. Yani hem dinî hem de kültürel kimliğin korunmasına katkı sunar. Diğer yandan bizler modern geleneksel devirlerin anlayışı ile ilgili fikirler ediniriz. Örneğin “Halk, olaylara nasıl bakmış?” sorusunun cevabı halk edebiyatı mahsüllerinden alınabilir. Aslına bakarsak bugün de seçkinlerle halkın yorumlayışı farklıdır. Tabii halkın muhayyilesi, anlamadığı olayları yorumlarken egzotik ve eksantrik öğeler katmaktadır. Böylece ortaya bazen olağanüstü anlatımlar da çıkmaktadır. Biliyorsunuz efsaneler bir gerçeğe, bir zamana ve bir yere bağlı anlatılır. Tamamıyla gerçekten kopuk değildir. Bu noktada kolektif şuuraltı kavramı önem kazanır. Her milletin, topluluğun bir şuuraltı vardır ve bilincin dışında oluşan bu zenginlik, mitoloji ve efsanevi anlatımlarla cisimleşir. *Anadolu’nun Ermiş Kadınları* çalışmasında, efsanelerde dinî öğelerden biri olan keramet kavramını

aramıştım. Tabii en büyük keramet, istikamet ilkesi, keramet motiflerinde bile görülüyor. Ve kadınlar dünyevi hâllere sabrederek kurtuluşa erebiliyor. Gerek ermiş kadın anlatımlarında gerekse yer adları anlatımlarında halkın şuuraltının temel motivasyonu, dinî değerleri hem korumak hem de gelecek nesillere aktarmaktır.

Anadolu’nun birbirinden farklı kültürlerinde var olan efsanelerden yola çıkarak hazırladığınız *Anadolu’ya Adını Veren Kadınlar* ile *Anadolu’nun Ermiş Kadınları* adlı kitaplarınızdaki kadınlardan ve onların özelliklerinden kısaca söz eder misiniz?

Araştırmamızda ortaya koyduğumuz efsaneler, bize Anadolu’da var olan İslam evliyalarının arasında kadınların bulunduğunu onların da ziyaret edildiğini örneklemesi bakımından bir şeyler gösterdi. Efsanelerdeki kadın veli tipini “mahallî kadın veliler” ve “genel kadın veliler” olarak ikiye ayırabiliriz. Mahallî veliler,

yazılı kaynaklara yansımamış, şahsiyetleri ve manevi etkileri yaşadıkları inanılan bölgeleri aşmamış olanlardır. Araştırmamızda karşımıza çıkan halkın muhayyilesinde efsaneleri anlatılanların büyük çoğunluğu bu kısımdandır. Bu veli kadınları ve efsanelerini sadece ziyaretgâhın bulunduğu çevre halkı bilmektedir. Bizzat ziyaret ettiğimiz yörelerde de gördüğümüz üzere türbelerde yatan velilerin hayat hikâyesi kesin olarak bilinmemekle birlikte bazılarının ismi de meçhuldür.

Anadolu'ya Adını Veren Kadınlar adlı kitabınızda pek çok yerin adının bir kadının isminden yola çıkarak oluştuğunu anlatıyorsunuz. Sizden Anadolu adının nereden geldiğini dinlemek isteriz.

Başköy Kalesi'ni Rumlardan almak için sefere çıkan

Sultan Alaaddin Keykubat, ordusu ile Kızılcahamam Taşlıca köyüne uğrayıp mola verince kocası ölmüş olan Kırmızı Ebe, bir bakraç ayran alarak ikram etmek üzere askerlerin yanına gider. Ayrarı korudaki taş oluğa dökerek askerlere dağıtmaya başlar ve bir yandan da: "Doldurun gazilerim, doldurun yiğitlerim, yavrularım!" diye seslenir. Askerler de sanki ayran yetmeyecekmiş endişesiyle: "Ver ana, ana dolu ver, dolu ana!" diye âdeta yalvarırlar. Askerler ve Kırmızı Ebe arasında geçen bu karşılıklı konuşma süre süre, bir tekerleme gibi zihinlere yerleşir. Bu muhabbet ve şefkatin anısına bu topraklar bundan böyle "Anadolu" olarak anılmaya başlar. Kırmızı Ebe'nin bu evliyalara mahsus "azı çok etme" kerameti yayılarak Sultan'ın kulağına gider. Alaaddin Keykubat, Kırmızı

Anadolu insanının algılama, yorumlama, yargılamasının yansıması olan kültürel birikimlerin en canlı ve anlaşılır örneklerinden biri olan sözlü kültür, sosyal yapının güçlü tutulmasında çok önemli görevler üstlenir.

Ebe'ye sorar: "Dile benden ne diler sen Ana!" o da: "Sağlığını dilerim sultanım!" diye cevap verir. Sultan, teklifinde ısrar edince Kırmızı Ebe, sırtına sardığı uyuyan yavrusunu işaret ederek: "Sultanım, şu uyuyan yetim yavrum için biraz yiyecek ve büyüdüğünde kâfire karşı gaza yapması için hayır duanızı dilerim." der. Bunun üzerine Alaaddin Keykubat, Taşlıca köyünü ve civarını Kırmızı Ebe'ye ve oğlu Oruç Gazi'ye vakfeder. Köyden

vergi alınmaması için ferman buyurur ve bütün köy arazisini vakfettiğine dair berati yazdırıp Kırmızı Ebe'ye verir. Bu ferman gereği Cumhuriyet Dönemi'ne kadar köyden vergi alınmamıştır.

Anadolu topraklarının manevi mayasında harcı bulunan kadınların hikâyelerini anlattığınız Anadolu'nun Ermiş Kadınları kitabınızda sizi en çok etkileyen kadını nedeni ve hikâyesiyle birlikte anlatabilir misiniz?

Hepsi birbirinden ibretlik ve hüznü öyküler barındırmakla beraber yalnız kalmış gebe kadınların hem türbeleri hem de hikâyeleri beni bir anne olarak daha çok etkiledi. Bu kadınların bir duruşları ve toplumda bir fonksiyonları mevcut. Örneğin Bacım Sultan, Yunus Emre'nin şeyhi Taptuk Emre'nin kızı. Bugün Nallıhan ilçesi sınırlarında kalan Tekke köyüne gelin gitmiş. Hubyar Sultan isimli saygı duyulan biriyle evlenmiş. Bacım Sultan'ın ardından onun hatırası ve izlediği yol devam ettirilmiş. Hatta devrin Hristiyanları dahi buraya getirilmiş.

Diğer yandan Anadolu sahası halk anlatımlarında sadece İslamiyet çerçevesinde kadın ermişler bulunmuyor, örneğin Aya Tekla adlı bir genç kıza ait anlatımda veli motiflerinin neredeyse tümü görülüyor. Aya Tekla, Konya'da Silifke'ye Hristiyanlığı yaymak için gelmiş St. Paul'un öğrencisi ve buralardaki mağaralarda

yaşamış. Yaşadığı mağara, Hristiyanlarca kutsal kabul edilmiş ve hac merkezi olmuş.

Anadolu'nun pek çok yerinde anlatılagelen ve yaşanmışlığı olan bu hikâyelere daha çok hangi bölgelerde rastladınız ve bunun sebebini neye bağlıyorsunuz?

İlk Çağ ve Orta Çağ'da Çin ile Orta Doğu ve Batı ülkeleri arasındaki ticaret yolu olarak bilinen İpek Yolu'nun kuzey ve güney kavşağı bu bakımdan çok bereketli. İpek Yolu'nda inançların ve insanların kaynaşması bu durumda çok etkili. İpek Yolu'nun kuzeyinde bulunan ve en çok kadın ereni bağrında barındıran ilimiz Amasya. Bölgede yaygın biçimde yedi ayrı kadın eren efsanesi ve yerlere isim veren çeşitli efsaneler anlatılıyor. Amasya, İpek Yolu'nun üstünde olmakla beraber yüzyıllarca Hristiyan, Bektaşî, Alevî ve Sünnîlerin birlikte yaşadıkları yörelerin başında yer alıyor.

Eserlerinizde anlattığınız kadınların, toplumsal hayattaki rolleri nelerdir ve günümüz kadınlarına neler söylemektedir?

Geçmişte de bugün de yaşanan sorunlar, şekil olarak değişse dahi içerik olarak aynıdır. Bu hanımların ahlaki duruşları çok önemli. Kaynağı Kur'an-ı Kerim olan güzel ahlak, hemen bütün efsanelerde olay kurgusunun özünü oluşturuyor. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kızı Hz. Fatma'nın, Hz. Meryem'in ahlakı. Ermiş kadınların anlatıları, bir

nevi bu iki İslam kadınına olan hasretin ve sevginin ifadesidir. Bu bağlamda birçok ermiş kadının adı Fatma ve Meryem'dir. Yörelere, hikâyeleri farklı olsa da duygu dünyaları ve tavsiyeleri hep aynıdır. Kerametlerle örülü hayat hikâyeleri ise çevrelerine ve kendilerinden sonra gelenlere birer dayanak ve umut kaynağı niteliği taşımaktadır. Ermiş kadınların nasıl bir hayat yaşadıklarına gelirsek hepsi yaşadıkları devre, şehre, sosyo-ekonomik seviyeye göre bir hayat yaşamışlardır. Kentli çok az sayıda ermiş kadın hikâyesi varken daha çok kır toplumuna ait kadın anlatımları mevcuttur. Kimi kalede, kimi çadırda, kimi mağarada yaşamaktadır. Sorunları farklı olsa da imtihanları ve bu imtihanın vardığı yol aynıdır. Ermiş kadınların yaşadığı dönemde toplumda günümüzün tam aksine olumlu algılar var. Ermiş kadınlar, değerler sistemini coğrafi ve siyasi şartlar altında Anadolu'yu İslamlaştırmaya çalışan ama yolunu ahlakla, iyilikle, güzellikle ve sabırla bezemiş sıradan kadınlar. Bu 80 kadından sadece bir tanesi Afyon'daki Destina Hatun, bizim düşündüğümüz anlamda bir yere kapanıp tespih çekiyor. Diğerlerinin hepsi, geçim derdiyle, kocasıyla, kayıvalıdesiyle, çocuklarıyla hayatın içindeler. Hayatın içinde kendi seyrüsülûk evresini tamamlamış. Toplumun içinde Allah'a (c.c.) vasıl olmuşlardır.

El Halil'e Doğru

Zeynep UZUN

23 Şubat 2018

Bu satırları yurdundan çok uzakta fakat yurdum kadar içselleştirdiğim topraklarda yazıyorum. El Halil'de...

İlk durağım Ölü Deniz... Buz gibi soğuk ve cansız. Kalbimde beliren tuhaf bir hüznle selam gönderiyorum buraların uyarıcısı Lût'a (a.s.). Nefesi kesilmeden, dur durak bilmeden Hakk'ı anlatan ve her şey nihayete erdiğinde "Keşke size yetecek bir gücüm olsaydı veya sağlam bir yere dayanabilseydim." diyerek acıyı iliklerine kadar hisseden bir peygamber... Sarsılıyorum. Ruhumda alabora oluyor tüm ezberler. Yeni baştan dokunuyor kalbimin ücralarına hakikat rüzgârı. Buradan geçiyoruz ve içimde helak olan bir kavmin çılgınlıklarını duyuyorum. Sodom ve Gomora... Ürpertici, boğuk ve alabildiğine hazin bir geçmişin yankıları ruhumu lime lime ediyor. Ürdün ve Filistin arasında kalan bu yer, o gün bugündür ölü. Deniz seviyesinden 422 metre daha alçakta kaldığı için burada canlı yaşamıyor ve burası oldukça da pis kokuyor. Hikâyesi ürpertici olmasına rağmen insanlar buralara turizm amaçlı geliyorlar. Uyarıcı, hatırlatıcı bir gerçek, hislerimize hiçbir etki etmeksizin umursamazlığımıza nasıl da çarpıyor diye düşünerek ırkılıyorum. Kalplerimiz nasıl da sağır, kör ve dilsiz. Kısık bir ses içimden aklıma üflüyor nisyan ile malul insan gerçeğini. Bu, acziyetimi perçinliyor yalnızca...

Kudüs'ün güneyinde bulunan El Halil şehrine gitmek için buradan geçmemiz gerekiyordu. El Halil, ne kadar da etkileyici bir isim. Şehirlerin isimleri o şehrin insanlarına kimlik veriyor olmalı.

El Halil, zihnimde burada yaşayan çok sadık kulların, takva sahibi salih kimselerin sayıca fazla olduğu düşüncesini uyandırıyor. Ve hafızamı yokladığımda şu ana kadar İbrahim isimli kimi tanıdıysam muhakkak "Halil" ile birlikte olduğunu hatırlıyorum. Halil, dost demek. El Halil şehri de ismini Halilürrahman Hz. İbrahim'den (a.s.) almakta. Allah dostu Hz. İbrahim bir süre burada yaşamış ve bir de mabet inşa etmiş. Bu sebeple burası Halil'in şehri (Medinetü'l-Halil) olarak adlandırılmış. Zamanla bu tamlama unutulmuş ve şehrin ismi El Halil olarak kalmış. Nihayet, cennet kokusu sinmiş topraklara vardık. Şehrin girişinde incir, üzüm, zeytin gibi ağaçların güneş değen dallarıyla karşılaşıyoruz. Hafiften dolaşan rüzgâr, ağaçlarla bir olup hüzünlü bir ilahi mırıldanıyor gibi. Yanaklarıma dokunan esintiyi içime çekiyorum. Sağa sola baktıkça oldukça verimli arazileri görüyorum. Ah sokaklar! Nasıl güzel sabun kokuyordu! Küçük dükkânlarda sizi rengârenk sabunlar, çamurdan eşyalar karşılıyor.

Bir dericinin önünde duruyorum. Dolaşmaya, seyretmeye ve anlamaya nereden başlasam diye düşünürken orta boylu, sakallı, mütebessim bir adam bastonuyla beni çağırırdı. Dövülmüş deri kalıntıları arasından ona doğru yürüdüm. Yüzündeki kırışıklıklar buralar hakkında hatıralar dinleyeceğim müjdesini veriyordu. Birkaç cümleyle birbirimizi tanıyıp hasbîhâl ettikten sonra sessizce çayımızı yudumladık. Keskin, acımtırak bir tatla bu çay, beni bilmediğim bir geçmişin dar sokaklarına sürükledi. Muhatabımın ses tonuyla yeniden döndüm kaldığım yere. İsmi Harun'muş. Ataları yıllardır bu toprakları ekip biçiyormuş. Evi sokağın biraz aşağısında. Dericilik işine eski kitap tamiriyle başlamış. Baba mesleği. Hayat hikâyelerimiz çok uzun sürmedi elbet. El Halil'i merak ediyordum. Konu konuyu açtı ve El Halil'in Hz. Davud'a (a.s.) ondan Hz. Süleyman'a geçişini konuştuk. Roma İmparatorluğu, İranlılar, Bizanslar hüküm sürmüş bir zaman. Nihayet, Hz. Ömer (r.a.) 638 yılında Kudüs'le birlikte büyük bir fetih gerçekleştirmiş. Emeviler, Abbasiler, Selçuklular ve ardından buralar 88 yıl süren Hristiyan hâkimiyetinde kalmış. Büyük savaşçı Selahattin Eyyubi geri almış şehri, sonra tekrar Hristiyanların egemenliğine girmiş. Ardından Müslüman Memlük hâkimiyetinden sonra 400 yıl Osmanlı Devleti dönemi başlamış.

1948 tarihine gelindiğinde ise bu defa da İngilizlerin desteklediği Yahudiler yerleşmiş bu topraklara. Uzun, çalkantılı ve oldukça yorucu bir geçmiş. Ama izleri, acısı geçememiş; sokakları, eski evlerinin duvarları, Halilürrahman Camii ile mahzun bir şehir. Öyle ki camiye girmek isteyen ya da caminin bulunduğu mahallede, sokakta yaşayan herkes önce dönmeli çelik kapıdan ve hemen ardından da meşhur X-Ray cihazından geçmek zorunda. Burada yaşayan Filistinliler yediden yetmiş evlerine ya da camiye her giriş çıkışlarında havaalanlarındaki gibi kemerlerine kadar üstlerinde ötecek sinyal verecek her şeyi çıkartıyorlar. İtiraf etmeliyim, Kudüs'ten El-Halil'e gitmek için otobüse bindiğimde bir hayli tedirgindim. İsrail askerlerinin her gördükleri yerde ve daha kötüsü Mescid-i Aksa'da dahi durdurup hesap sormalarına tahammül etmek çok zor. Burası esir şehir... Harun Amca ile vedalaştım. Yarım yamalak bir Arapçayla ve koyu mu koyu bir küçük bardak çayla oldukça derinlere dalmışız. İçime Halilürrahman Camii'nin acısı doldu. Çevrede koşturan Müslüman çocuklara bakındım. Ahh! Esir şehrin küçük insanları! Kalbimi, ruhumu saran büyük bir özgürlük arzusunu sizler her gün ciğerlerinize çekiyorsunuz. Tuhaf bir hüzünle yola devam ettim, El-Halil'in asker izleri taşıyan yollarına bir iz de ben bırakarak.

HUZUR KAYNAĞI AİLEMİZ

■ **Remzi ERALP**

Edirne/ Keşan Müftülüğü Şube Müdürü

Aile bir toplumun temelini oluşturan, genel anlamda ve sosyologların ittifak ettikleri tanımıyla anne, baba ve çocuklardan oluşan sosyal bir topluluktur. Temeli cennette atılan en eski ama hiç eskimeyen bir kurumdur. Kökleri cennete kadar uzanan, tarihçesi ilk insan ve ilk peygamberle başlayan bir müessesedir. Huzur, mutluluk ve refah merkezidir. Dünyaya ilk defa gözlerini açan mini minnacık bir bebeğin en güvenli limanıdır aile. Kendini, çevresini ve misafir olduğu dünyayı anlamlandırmaya çalışan bir çocuğun, en kapsamlı ve kaliteli okuludur. Akıldan çok hissiyatın ön planda olduğu gençlik döneminde onlara numune-i imtisal olan, Hz. Mevlana'nın ifadesiyle "gençlerin aynada göremediklerini tozlu taşlar üzerinde gören" tecrübeli büyüklerden oluşan bir ilim, hikmet ve istişare merkezidir. Aile, gençlerin büyüklerinden tecrübe edindiği, büyüklerin ise fiziksel olarak kendilerini ihtiyarlamış hissederken bilgileriyle gençlere faydalı oldukları en kıymetli müessesedir.

»
Dünyaya ilk defa gözlerini açan mini minnacık bir bebeğin en güvenli limanıdır aile. Kendini, çevresini ve misafir olduğu dünyayı anlamlandırmaya çalışan bir çocuğun, en kapsamlı ve kaliteli okuludur.
«

Eğer biz, millet olarak bugün, dâhili ve haricî; zahirî ve bâtını bütün dejenerasyonlara rağmen, hâlâ dimdik ayakta isek bunun en önemli sebeplerinden biri aile bağlarımızın her şeye rağmen sağlam oluşudur. Çünkü bizim dinî telakkimizde, nebevi öğretide ve kadim medeniyetimizde aile, insanın, özellikle Müslüman'ın sığınağı, küçük bir dünyası ve âdeta bir nevi cennettir. Sığınak dedik, ne işe yarar sığınak? Sığınak, hayatımıza dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı korunabileceğimiz bir yerdir. Aile de öyle değil mi? Maddî ve manevî hayatımıza gelebilecek menfilikler karşısında âdeta bir paratoner görevi ifa eder ailemiz. İçinden çıkamadığımız, üstesinden gelemediğimiz bütün dert ve sıkıntılarımızı aile ocağına sığınarak çözmeye çalışırız. Zira biz biliriz ki bizim derdimizle gerçek manada dertleşecek; hâlimizle hemhâl olacak ailemiz ve özellikle de “cennet ayakları altında” olan şefkat kahramanı annelerimizdir. “Ağlarsa anam ağlar, gayrısı yalan ağlar.” diyen şairimiz ne kadar haklı değil mi? Allah Teâlâ bizlere cenneti anlatırken, orada sıkıntı, keder, gam vb. dünyaya ait hiçbir olumsuzluğun olmayacağını ifade eder (Nebe, 78/35). Gün boyu çalışıp yorulan, çağımızın vebasası strese ister istemez müptela olan bir insan ancak ve ancak boş söz, yalan, hile ve entrikaların olmadığı yegâne yer olan sıcak aile yuvasında âdeta cennetvari bir huzur bulur. Dışarıdan getirdiği

Aile, gençlerin büyüklerinden tecrübe edindiği, büyüklerin ise fiziksel olarak kendilerini ihtiyarlamış hissederken bilgileriyle gençlere faydalı oldukları en kıymetli müessesesidir.

olumsuz duyguları, kaygı ve stresini ceketiyile beraber kapının arkasına asar, ailesi ona cenneti hatırlatır. Dinî kaynaklarımızda Resul-i Ekrem'in ailesinden bahsedilirken “hane-i saadet” ifadesi kullanılır. Ne hoş bir ifadedir bu. Mutluluk yurdu, mutluluk evi... Cennet için de aynı ifade kullanılır. “Ebedî saadet yurdu, güvenli bir yer” (Duhan, 44/51). “Orada koltuklar üzerine kurulmuş olarak bulunurlar. Orada ne güneş (yakıcı sıcak) görürler ne de dondurucu soğuk.” (İnsan, 76/13).

Kur'an-ı Kerim'de “mîsâk-ı ğalîz” ağır sorumluluk olan bir söz (Nisa, 4/21) şeklinde nitelendirilen, evlilik akdiyle bir araya

geldiğimiz eşlerimize “heva”ya göre değil, “Hüda”ya göre bakmalıyız. Nedir “hevaca” ve “Hüdaca” bakış? Hüda bir nazarla refika-i hayatına bakan kişi ona olan sevgisini, muhabbetini, beş on senelik fani ve dış güzelliğine bina etmez. Zira eşin hüsn-ü suretine değil, hüsn-ü siretine önem verilmelidir. Dış güzellik, makam, mevki, servet ve şöhret fanidir; iç güzellik, ahlak, samimiyet ve dürüstlük ise bakidir. İki cihan serveri nikahlanılacak kadınlarda bulunması gereken kriterleri zikrettikten sonra “Ama sen ahlaklı ve dindar olanını tercih et.” diye bitirir sözünü ve mekarim-i ahlaka vurgu yapar. Eşler birbirini mütedeyyinlik hususunda örnek alarak iki cihan saadetini kazanmış olurlar.

İnsan sadece et ve kemikten mürekkep bir varlık değildir. Onun fitratına, Cenab-ı Hak tarafından sayısız duygular dercedilmiştir. Bunların başında da kalp, ruh ve akıl gibi duygular gelir. Bu bakış açısından hareketle aile sadece biyolojik bir birliktelik değil, aynı zamanda ruhi bir birlikteliği ifade eder. Yani kalpleri bir araya gelmeyen aile bireylerinin kalıpları bir araya gelse bile orada huzur ve mutluluktan bahsetmek mümkün değildir. Çünkü insanın yeme, içme ve barınmadan sonra en çok ihtiyaç duyduğu şey ailedir. Bir başka ifadeyle insanın en fazla ihtiyacını tatmin eden, kalbine karşılık bir kalbin bulunmasıdır. Bu ihtiyacın en önemli sebepleri, sevinçleri, neşeleri, acı ve kederleri paylaşmaktır.

Ailenin temeline “sekinet, rahmet ve meveddet” kavramlarını oturtmadan huzur ve mutluluktan bahsetmek mümkün olamaz. Zira meveddetten rahmet, rahmetten sekinet doğar. Bu kavramlardan biri bile eksik olduğunda orada işler yolunda değil demektir.

Aile sadece bu dünya ile sınırlı bir birliktelik değil, sonu cennetle ve ebedî hayatla neticelenecek olan bir süreçtir. Aile, fitrata dayalı bir işbirliğidir. Bu işbirliğinde

aile bireyleri birbirini teyit ve takviye eder. Birbirlerine köstek değil, destek olurlar. Âdeta bir binanın tuğlaları, bir tarağın dişleri ve bir fabrikanın çarkları gibidirler. Tefrika, niza, nifak ve şikak asla onların yuvasında barınmaz. Aile küçük ama geniş bir âlemdir. Aile fiziken küçük ama manen dünyaları ihata edecek kadar büyüktür. Asrımızın manevi felaketlerine karşı, gönül dünyamızı zedeleyip imanımızı tehdit eden günahlara karşı bizi koruyan en büyük kalkandır aile.

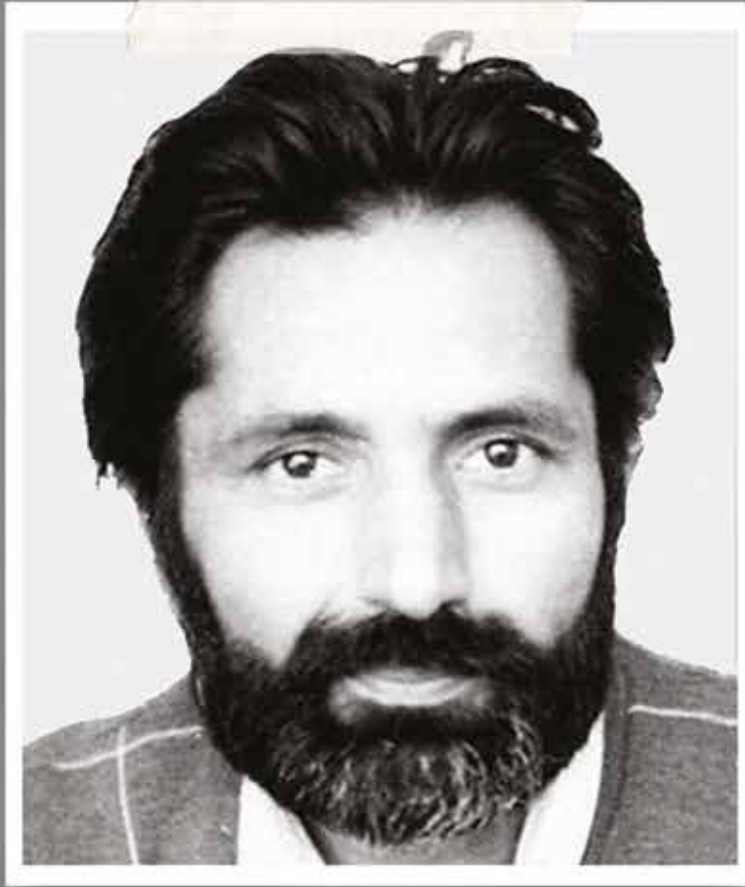
Hülasa, aile, huzur ve mutluluk demektir. Rahmet, meveddet ve sekinet üzerine oturmuş bir sacayağıdır. Aile yıkıldığımız yerden kalkmanın adresidir. O bizim aynamızdır.

Ve aile, merhum Akif’in: “Bir zamanlar biz de millet hem nasıl milletmişiz.” diye tarif ve tavsif ettiği şaşıla ve şatafatlı zamanlara tekrar dönmenin adıdır.

Sadece aile olmak değil, aynı zamanda aile kalmak dua ve niyazıyla...

TÜRK EDEBİYATININ ZARİF ŞAİRİ: CAHİT ZARİFOĞLU

*Türk şiirinin özgün isimlerinden yazar, şair
Cahit Zarifoğlu'nu kızı Betül Zarifoğlu'na sorduk...*

İlginç ve kendine özgü yaklaşımları olan bir şair olarak biliniyor Zarifoğlu. Sizce bu ilginç yönü nereden geliyor? Onun farklı yönlerinden bize biraz bahseder misiniz?

Çok mutlu bir çocukluğu olmuş. Sonrasında ailevi problemler ve maddi zorluklarla yeni bir dönem yaşamışlar. Gergin, zorlu. Maddi zorluklar eğitimi sırasında onu hep yavaşlatmış. Bir yandan hep çalışmak zorunda olmuş. Böyle bir yükte okumaya çalışmış. Bu durum, yaşanırken ne kadar yıpratıcı olsa da hayatın farklı yönlerini tanımak açısından zenginlikler barındırıyor. Bunların iç dünyasına kattığı zenginlikle, kendine özgü fitratı bir araya gelince Cahit Zarifoğlu oluşmuş. Böyle açıklanabilir herhâlde. Çok yönlü, çok farklı biri. Mesela çekingen, az konuşan olarak bilinen birinin Avrupa'ya

otostopla gezmiş olması çok farklı iki şeyi içinde barındırıyormuş gibi geliyor bana. İki ayrı karakter gibi. Üniversite yıllarında Suadiye'de kayıkçılarla birlikte yaşadığı yerde herkes onu başka biri olarak tanıyor. Cem olarak biliyorlar. Başka isimle başka bir hayat yaşamış orada. Ama kendine ait şeyleri de koruyor, her zaman kibar ve naif. Bir de şairliği hep yanında. Lise yıllarında başlayan şiir serüveni, asker olduğunda, evlendiğinde, tasavvufa daha fazla yakınlaştığında, hayata, ahirete, dünyaya hatta savaşa bakışında bile hep yanında. Şiir yaşamına bir yandan eşlik ederken diğer yandan yaşadıklarıyla değişmiş, dönüşmüş.

“Çocukluğumdan beri çocuklarla iyi anlaşıyorum.” der şair Zarifoğlu. Onun sizinle iletişimi nasıldı, bir çocuğun gözünden onu bize anlatır mısınız?

Bizim evimizde baba çok görünürdü. Çok şükür. Babanın eve gelişi her gün bir şenlikti sanki. Sofrada yanına oturmak için dört kardeş ciddi çaba harcardık. Çocuklarıyla çok ilgilenen, oyunlar oynayan, çok sabırlı bir babaydı. Yazı yazdığı zamanlar bile bizi yanından uzaklaştırmaz, biz bir yandan oynarken o yazılarını yazardı. Evimizin havasına daktilo sesi hep eşlik ederdi. Evimize özel şeyler mevcuttu. Mesela bir aile defterimiz vardı. O deftere herkes ulaşabilir, ev halkı istediğini yazabilirdi. Akşam

namazları birlikte kılınırdı. Babam biz uyumadan önce mutlaka masal anlatırdı. Bir babanın evlatlarına bunun gibi vakitleri istekli olarak ayırıyor olması şimdi bana çok şaşırtıcı geliyor. Çünkü insanlar artık çocuklarına sadece televizyonda izlenecek bir şey nedeniyle bile vakit ayıramıyorlar. Seyrettikleri şey, çocuklarıyla geçirecekleri vakitten daha öncelikli oluyor. Biz bu anlamda çocukluğumuzda fark etmediğimiz, sonra kıymetini anladığımız özel birliktelikler yaşamışız. Birçok baba çok daha uzun yıllar evlatlarıyla oldukları hâlde, bizim babamızla geçirdiğimiz o kısa zaman kadar vakit geçiremiyorlar yazık ki.

Kimi yazar ve şairler yazı çalışmaları için özel mekânlar tasarlar. Cahit Zarifoğlu'nun şiir yazmak için tercih ettiği özel mekânlar var mıydı?

Aslında böyle bir alanı yok diyebiliriz. Çünkü her durumda her yerde şiir yazabilen biriydi babam. Yazdığı anda özel bir yer ya da bir durum tercihi olmasa bile zannediyorum o şiirlerin olduğu yerler, zamanlar, durumlar, duygular vardır mutlaka. Mesela kahvaltılık sofrasında arkadaşlarından biri yeni bir dergi için şiir istediğinde hemen orada cebinden kâğıt kalem çıkarıp yazmış ve o şiir, dergide yayınlanmış. O sofrada yazılmış ama onun öncesi nasıl, nerede oluştu kim bilir?

Babam Cahit Zarifoğlu biz uyumadan önce mutlaka masal anlatırdı. Bir babanın evlatlarına verebileceği en güzel hediyeydi bu.

Yaşamını okumaya ve yazmaya adanmış biri olan Zarifoğlu, oldukça zengin bir kültür hazinesi bıraktı bizlere. Onun en yakınındaki kişiler olarak sizin ve ailenizin bu mirastan faydalandığını söyleyebilir miyiz?

Yazmak benim için çocukluk hayaliydi diyebilirim. Bu anlamda benden şiir bekleyenleri biraz hayal kırıklığına uğratmış olabilirim. Hep bir şeyler karaladım, yazmakla ilgili yol almaya çalıştım. Yazı, dergi, kitap ve yazarlar içerisinde bir evde doğmuş olmak bu durumu tetiklemiş olabilir. Tüm bunların üstüne babamın bana imzaladığı bir kitabında "Bir gün senin de çocuklar için yazacağını tahmin ediyorum." demesi ve benim ilk kitabımın bir masal olması tesadüf değildir sanırım. Onun dışında Cafa dergisinde uzun süre mizahi yazılar

kaleme aldım. O yazıların derlenmesiyle oluşan Karşıyım isimli bir kitabım var. Bu anlamda genetik bir mirasa sahip olduğumu söyleyemem ama olmayı tüm kalbimle diliyorum.

Başlangıçta çocuk edebiyatına hemen hiç ilgi duymuyor hatta ilgilenenler için "Koca koca adamlar oturmuşlar masal, çocuk şiiri yazıyorlar." diye düşünüyor. Ama sonra çocuk edebiyatının içinde görüyoruz onu. Cahit Zarifoğlu'nun çocuk edebiyatı yazarlığından ve çocuklara bıraktığı eserlerinden bahsedermisiniz?

Babam bir masal anlatıcısı olarak çocuk edebiyatına görünmez bir şekilde dâhilmiş. Kendi çocukları olmadan önce de arkadaşlarının çocuklarına, yeğenlerine masallar anlatan biri, kendi çocuklarına

da masallar anlatıyor. Mustafa Ruhi Şirin amcanın yönlendirmesiyle o masallar yazıya dökülüyor. Bir söyleşide babam, bu masalları, 35 yaşın üstündeki çocuklar için de yazdığını söyler. Büyüklerin de severek okuyacakları masallar diyebiliriz.

Benim okumalarımından da çıkardığım sonuç babam çocukları çok dikkate alarak yazmış. Ciddi ciddi anlatmış. Mesela Motorlukuş kitabı, çocuklara belki de hiç anlatılamayacak, çocukların hiç anlayamayacağı bir şeyi masal diliyle ve muhteşem bir şekilde anlatır. Ayrıca ilk masallardan sonra çocuklar için yazdığı şiirler, çocuk edebiyatı adına üzerinde durulması gereken yazılar. Çocuk edebiyatı içinde şiirin çok kısıtlı bir yeri var maalesef. Gülcük kitabındaki şiirler çok genç okuyuculara, çocukça düşünebilenlere ve çocuk edebiyatına ilgi duyanlara muhteşem kapılar açar.

Bizim evimizde baba çok görünürdü. Çok şükür. Babanın eve gelişi her gün bir şenlikti sanki. Sofrada yanına oturmak için dört kardeş ciddi çaba harcardık. Çocuklarıyla çok ilgilenen, oyunlar oynayan, çok sabırlı bir babaydı.

Cahit Zarifoğlu kimdir?

1940 yılında Ankara'da doğdu. İlkokula Siverek'te başladı. Kızılcahamam, Ankara, Kahramanmaraş'ta ilkokul, ortaokul ve liseyi okudu. Lise yıllarında güreş sporuna ilgi duydu ve Maraş Güreş Kulübüne kaydoldu. Çok iyi güreş tutan Zarifoğlu, lise son sınıfta pilotluğa merak saldı. Sonunda bir yolunu bulup Türk Kuşu Kampına katıldı. Üç ay kurs gördü ve C brövesini aldı. Planörle uçtu ve motorsuz uçak kullanmaya başladı. Üniversite öğrenimine devam ederken bir yandan şiir yazmayı sürdürdü, bir yandan da hayatını idame ettirmek için çalışmaya başladı. *Yol Dergisi'*nde musahhihlik yaptı, Maraş Lisesinde okurken edebiyatla ilgilenen bir arkadaş grubuna dâhil oldu. Erdem Bayazıt, Mehmet Akif İnan, Rasim Özdenören ve Alaeddin Özdenören gibi ileride şair, hikâyeci ve yazarlar çıkaracak bu gruptaki arkadaşlarıyla *Hamle* adlı okul dergisini yeniden çıkardı. Bir taraftan da Maraş'taki mahallî gazetelerde sanat-edebiyat sayfaları hazırlıyorlardı. 1962'de tek sayılık *Açı* dergisini çıkardı. Aynı yıl İstanbul'da

Sezai Karakoç'la tanıştı. *Yeni İstiklâl* gazetesinin sanat-edebiyat sayfalarında Abdurrahman Cem adıyla şiirler yayımladı (1965). 1966'da *Diriliş* dergisinde şiirleri, "İns" adlı uzun hikâyesi yayımlandı. Şiirleriyle *Yeni Dergi*, *Soyut*, *Türk Dili*, *Papirüs* gibi dergilerde de göründü. Edebiyat dünyasında tanınmaya başladığı bu yıllarda ilk kitabı *İşaret Çocukları'nı* çıkardı. *Diriliş*'te yazmayı sürdürürken 1969'dan itibaren Ankara'da Nuri Pakdil'in çıkardığı *Edebiyat* dergisinde bazı ürünleriyle yer almaya başladı. Bu derginin yayınları arasında şiir ve hikâye kitapları çıktı (1964). 1971 yılında İstanbul Üniversitesi Alman Dili ve Edebiyatı bölümünü tamamladı. 1976'da arkadaşları Rasim Özdenören, Erdem Bayazıt, Alaeddin Özdenören'le beraber *Mavera* dergisini kurdu. Bu verimli yeni çalışma döneminde derginin yönetimine katıldı, gençlerle yazışmalar yaptı, şiir ve yazılarını yayımlamayı sürdürdü. Dergiyle birlikte kurdukları Akabe Yayınları arasında şiirleri ve günlükleri kitap hâline getirildi. Bunlara

ardı ardına çıkan çocuk kitapları eklendi. *Yönelişler*, şiirlerinin yayımlandığı bir başka dergi oldu. 1984'te Türkiye Yazarlar Birliğince kendisine çocuk edebiyatı dalında ödül verildi. İslam coğrafyasının değişik bölgelerinde Müslümanlara uygulanan zulüm ve baskılar, yaşanan acılar, savaş ve ölümler karşısındaki tepkileri şiir ve yazılarına yansıdı. Zarifoğlu, bir taraftan da *Millî Gazete*, *Yeni Devir* gazeteleriyle *İslâm ve Gülçocuk* dergilerinde Ahmet Sağlam, Vedat Can gibi adlarla yazılar yazdı. Son şiirlerinden birkaçı *Yedi İklim* dergisinde çıktı. Son şiir kitabı *Korku ve Yakarış* yayımlandığında (1986) şair olarak ününün doruğundaydı. Yakalandığı pankreas kanserinden kurtulamayarak 7 Haziran 1987'de öldüğünde İstanbul Radyosu'nda denetçi idi. Ölümünün ardından şairler, yazarlar ve bilginlerin de katıldığı bir cenaze merasimiyle Beylerbeyi Küplüce Mezarlığı'nda toprağa verildi. Ardından şiirler yazıldı, geleneğe uyularak vefatına tarih düşürüldü.

MEDENİYETİN EŞİĞİNDEN GEÇERKEN: FRİGYA

■ Aliye Nur AKARSEL

Kur'an Kursu Öğreticisi/ Konya

*Kartal olsam süzülsem
gökyüzünde,
Kanat çırpısam özgürce,
Türkmen Dağı'nın eteğinde,
Kim bilir kaç kez gezdim.
Kaç kez seyrettim Kırka'yı,
Seyircek'te...*

*Oturmuşum Gerdekkaya'da bir
çamin altında
Mitolojik Frig Vadisi ayaklarımın
dibinde
Ne ayinler yapıldı bakalım
Yazlıkkaya'da*

Şairin sözlerini tamamlamak da çıktığım bu yolculuk gibi epey zamanımı aldı. Keşfedilmemiş yerler ilgimi çekmişti. Tarihin her kademesinden izler taşıyan bu şehre geç kalmamın telafisini bir haftalık zaman dilimine sığdıracaktım. Kendime ayırdığım bu zamanı en iyi şekilde değerlendirmek için işe, yaşadıklarımı kaleme alarak başladım. Öyle ya söz uçar yazı kalırdı.

Afyonkarahisar'ı şifalı suları ile tanıyoruz. Bu dönemlerde kaplıcalarına oldukça fazla ziyaretçi geliyor. Acaba bu ziyaretlerde İhsaniye ilçesine yolu düşenler var mıydı?

Şehir merkezine 36 km uzaklıkta olan ilçeye araba ile yarım saatte ulaştık. Fotoğraf çekmekten yol almak mümkün değildi. Giderken mutlaka güzergâhta bulunan peribacalarına bakmanızı tavsiye ederim. Hakkında yapılan incelemeleri anlamak için taşları sadece okumak yetmiyormuş. Onların oluşturduğu şekilleri anlamak için zihnimi zorluyordum. M.Ö. 9. yy.'dan beri birçok medeniyete ev sahipliği yapan bu topraklar, sanki yeni terk edilmiş gibiydi. O kadar sıcak ve canlı bir görünüm sergiliyordu.

Yol ilerledikçe araba ile devam etme fikrini doğru bulmamaya başladım. Patika

şeklinde ilerleyen bu dar yolda halkın genel olarak eşek ve atlarla yolculuk yaptığını görüyordum. Aslına bakılırsa bu çevrede yaşayan insanlar da buranın tarihi hakkında çok fazla bilgi sahibi değildi. Ayazini köyünün en yaşlılarından olan bir yaşlı çift, Frig Vadisi hakkında bildiklerini anlattı.

Frigya tabelasından hemen sonra köyün girişinde Bizans döneminden kalma bir kilise göreceksiniz. Bu kilise aynı zamanda bir zamanlar Roma devletine de ev sahipliği yapmış. Arşivleri yokladığımda buranın 1914 yılına ait bir fotoğrafı elime geçti. Galiba tam bulunduğum noktada Yunan askerî geçit töreni düzenlenmiş. Üstelik o dönemdeki zaferlerini taş duvarlarda işaretler ile belirtmişler. İçerisi çok

ürkütücü gelebilir, bu yüzden bir el fenerine ihtiyacınız olacak. Kilisenin yukarısına çıktığımda karşıda bulunan peribacaları daha belirgin bir hâl alıyor. Bundan sonrasında kayaların birbirine olan bağlantısı ile Yazılıkaya kısmına doğru ilerliyorum.

Arazi yürümeye elverişli değil, hava şartlarından dolayı da bazı noktalardaki balçık yürümemi zorlaştırıyor. Her taraf oyulmuş, farklı şekillerde ve farklı amaçlarla kullanılmış. Yontulmuş taşların üzerinde zaman zaman eski dönemlere ait figürler ortaya çıkıyor.

Kilisenin az ilerisinde aslanlı bir kapı gördüm. Oraya ulaşmak mümkün değil çünkü ne taraftan çıkmaya çalışırsam çalışayım taşlar yarı yolda bitiyor. Bu nedenle ben uzaktan bakmayı tercih ettim. Belki de o kapıya ulaşabilseydim tarihe biraz daha yakından tanıklık edebilirdim. Sevimli bir sincap yavrusu eşliğinde Frig Vadisi'ne doğru ilerlemeye başladım.

Buraya yolunuz düşerse dikkatli bakınca taşların

arasında bir aslan heykeli göreceksiniz. Heykelin çaprazında iç içe olmuş odalar var. Bir mağarayı anımsatan bu sütunlar bir yerden sonra basamaklar ile yukarıya doğru devam ediyor. Yaklaşık 20 m uzunluğunda olan taş yapıt, basamaklar ile çevrelenmiş. Basamakların günümüze kadar gelmiş olması ne kadar sağlam yapıldığını kanıtlıyor.

İçerisi çok karanlık, birkaç adım aralıklarla içleri oyulmuş bölmeler var. İlk bakışta bir kuyuyu andırıyor. İçleri su dolu. Peki, bu sular buraya nasıl ulaştı? Pek çok soru ile kalp şeklini andıran taşlara sırtımı verip güneşe biraz

Afyonkarahisar'ı şifalı suları ile tanıyoruz. Peki, M.Ö. 9. yy'dan beri birçok medeniyete ev sahipliği yapan bu topraklar hakkında başka neler biliyoruz?

daha yakından el sallıyorum. Gezilecek yer daha çok fakat gün batmak üzere. Ben de buradaki ilerleyişimi sonlandırıyorum.

İkinci ve üçüncü günlerde mezar taşları üzerinde yoğunlaştım. Çevredeki arazide Matar tapınaklarını temsil eden mimari cepheler var. Bulunduğum nokta Aslankaya cephesinde Matar'ın yani kralı temsil eden şeklin yanında iki aslan figürü, iç kısmı çok küçük üç tane de boş mezar var. Kral ve ailesi burada yaşıyormuş. Muhtemelen bu mezarlar da onlara aittir diye düşünüyorum fakat şu ana kadar gördüğümüz tüm mezarlar boşaltılmış. Tarihe tanıklık eden bu yerlerin yeterince korunamamış olmasına üzüliyorum.

Hava çok nemli ve kapalı, gün içerisinde Kral Midas'ın şehri diye bilinen Frigya Vadisi'ne doğru yol almayı planlıyoruz.

Öncesinde peribacalarında biraz vakit geçirdim. Çok fazla mağara ve gizli geçitler var. Kaybolma ihtimali çok yüksek, her yerden başka bir kapiya geçiş yapıldığını görüyorum. Kralın yaşadığı bu yapıtlardan en büyüğü, şehrin girişi ve çıkışlarını âdeta abluka altına almış. En ufak bir hareketlilik buradan çok net görünüyor. Oyulmuş taşların sıra sıra yukarıya çıktığı odalarda gezmek çok eğlenceli. Rastladığımız bir kaya içerisinde yine taşlardan oyulmuş bir köşe göze çarpıyor. Hemen yanlarında altı tane farklı simge var. Bize eşlik eden rehber onların Hz. İsa ve havarilerini temsil ettiğini söylüyor. Farklı dinleri barındıran bu sarp kayalar, kim bilir daha nelere şahitlik etmiştir.

Su kaynakları bol olduğu için birbirine yakın mesafelerde çeşmeler göreceksiniz. Çeşme taşlarındaki yosunlar yeşilin her tonu ile manzaraya ayrı bir güzellik katmış. Buradan sonra yol iki bölüme ayrılıyor. Bir ucu ile devam ederseniz sizleri 40 km sonra Emre Gölü karşılıyor. Diğer ucu ise hikâyelerden duyduğumuz eşek kulaklı ya da altın parmaklı Kral Midas'ın hatıralarına götürüyor.

Ayazini köyünden geçerken yol üzerindeki tezgâhlardan elma almadan geçmedik. Dar sokaklarda ilerlerken plakanızdan buraların yabancı olduğu anlaşıp hemen bir yardım etme çabasına giriyorlar.

Ülkemin insanı sıcaklığı ve misafirperverliğini her daim hatırlatıyor.

Köyü çıkınca sağda aşağı tarafta peribacaları başlıyor. Eğer Kapadokya'ya yolunuz düştüyse aralarında çok fark olmadığını göreceksiniz. Taşların çevrelediği bu diyarı yine taşların dili ile selamlayıp Avdalaz Kalesi'ne doğru yol alıyorum. Bunca zaman sağlam kalmayı başarmış kalenin etrafı çok ıssız ve sessiz görünüyor. Girişteki tabeladan kaleyle ilgili bilgiler edindikten sonra kaleye çıkmaya başlıyorum. Dik ve zorlu basamaklar bazen sizi yarı yolda bırakabiliyor. Bu yüzden adımlarınızı atmadan önce basmanız gereken yerleri iyi belirlemelisiniz. Söylediğim gibi buraya çıkmak bir cesaret işi...

Kralın mezarına ulaşmak için yerin metrelerce içine

girmek gerekiyor. Karşıma çıkan karanlık bir kuyu var. Merdiven sağlam görünmüyor ve içeride neyle karşılaşacağım meçhul, bu yüzden oraya inmeye cesaret edemiyorum. Biraz yukarısına tırmandığımda üzerime vuran güneş ışıltıları arasında kaybolup gidiyorum.

Avdalaz Kalesi çok korunaklı ve sağlam yapılmış. Frig Krallığı zamanında dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı gözetleme kuleleri var. Az önceye kadar korkutan bu taşlar zirveye ulaştığında seni her şeye karşı emin ve güçlü kılıyor.

Bir kucak da güneşe açıp kalenin manzarasında vadileri seyre dalıyorum. Başlıyor bu sefer de Cemal Süreya'dan gelen şu mısralar...

Uzat saçlarını Frigya, yârimsen, yurdumsan, söz ver Anadolu...

HANÇERİN TARİHİ

■ Süreyya MERİÇ

Şiirlere, deyimlere, atasözlerine konu olan hançer, gücünü sadece hasmında değil edebiyatın çeşitli formlarında da göstermiş, kimi zaman mezar taşlarını süslemiş kimi zaman yiğitliğin remzi olmuştur. Tarihi, bıçak yahut kılıç kadar eski olmamakla birlikte, sahneye çıktığı andan itibaren diğer kardeşlerinin ışığını söndüren bu silah, zarif süslemeleriyle de sanata konu olmayı başarmıştır.

Arapça asıllı bir kelime olan hançer, eğri uçlu kısa bıçakları nitelendirmek için kullanılır. Çift veya tek ağızlı olup uzunluğu da 30-35 cm kadardır. Savaş

alanlarından ziyade teke tek dövüşlerde tercih edilmesi ona yiğitlik payesinin verilmesinin başlıca sebebi olsa da deyimlerle başı derttedir. Dövüşlerin yiğit bekçisi, deyimlerde kabahat yüklüdür. Beklenmedik anda peyda olan bir kötülük hançer

gibi sırta saplanır, kem söz hançer misali kalbi deler yahut hançer, kara haber olur da duyanları hüzne gark eder.

Hançerin tarihi kama ve bıçaklar kadar eskiye gitmez. Zira o, asıl itibarıyla kamanın geliştirilmiş bir formudur. Tunçtan yapılmış eğri namlulu kesici silahlara M.Ö iki bin yılında Mezopotamya'da rastlanır. Sami uygarlıklarına ait olduğu düşünülen kalıntılardan çıkan bu silahlar daha sonra Araplar tarafından geliştirilmiş, hem bir savaş silahı hem de aksesuar olarak kullanılmıştır. Belde ve yanda taşınması sebebiyle "cenbiyye" de denilir.

Demirci ustalarının ellerinde farklı biçimlere kavuşsa da hançer denilince ilk akla gelen Yemen hançerleridir. Kısa namlulu ve emsallerine göre daha kavisli bu hançerler oldukça da geniş yapıdadır. Kabzası ve kını ayrı süslenir. Üzerinde taşıdığı değerli taşlarla göz kamaştırır. Sahibinin hem statüsüne hem de zenginliğine atıf yapan hançerler, kolay kolay kınından çıkmasa da çevresindekilere görsel bir şölen sunar.

İslamiyet'in Orta Asya'ya girişinden sonra Türkmen

hançerleri ün kazanmıştır. Tek ağızlı ve hafif kavisli bu hançerler, belde bıçak gibi taşınırdı. Göçebe Türkler için avcılığın vazgeçilmez enstrümanı olan hançer, Türk milletinin savaşçı karakterini de gösteriyordu. *Dîvân-u Lügâti't-Türk*, "Düşmandan yana dik gözle bak, hançerini bile" diyerek savaşçıları uyarırdı. Mezarlara kılıç, hançer, bıçak motiflerinin işlenmesi de bir gelenektir. Ölen kişinin kahramanlığını simgeleyen bu motifler, daha çok savaş meydanında şehit olmuş yiğit askerlerin mezar taşlarına hakkaklar eliyle nakşolunurdu. Anadolu'da üzerinde kılıç ve hançer motifleri bulunan çeşitli mezar taşlarının ekserisinin şehitler için düzenlenmiş oldukları kitabelerinden de anlaşılmaktaydı.

Osmanlı döneminde ise daha çok gücün remzi olan hançerler, törenlerde kullanılıyor, selefenden halefine armağan ediliyor, kimi zaman da elçilik vazifesi görüyordu. Tarihini sessiz tanığı hançerler, uzun ve gösterişli bir yaşamın ardından şimdilerde sadece belli bölgelerde rağbet görüyor. Daha çok müzelerde sergilenen hançerlerin taklitleri ise hediyelik eşya dükkânlarını süslüyor.

Hançerli Şahide: Kılıç ve hançer motifli mezar taşlarının Anadolu'daki en eski örneği 1336-37 tarihli, Erzurum'da Ahi Fahreddin İbn Mehmet Şah'a ait şahideli mezar taşı. Taşın kitabesinde ise şunlar yazıyor: "Allah'ım şu kabrin sakini said, şehid, gazi ve maktul Ahi Fahreddin ibn-i Mehmed Şah... (Bilgur) ı mağfîret et ve ona acı. 736 yılı Kadir Gecesi Allah'ın rahmetine göçtü."

Saltanat Göstergesi Hançerler: Osmanlı saray geleneğinde hançerler saltanatın, gücün ve statünün göstergesiydi. ayrıca kıymetli bir hediye olarak saray erkânına değerli taşlarla bezeli hançerler gönderiliyordu. göstergesiydi.

Vakti Tutan Silah: 16. yüzyılda Fransa Kralı I. François'ın kabzasında saat olan hançerleri kendinden söz ettirmeyi başarinca Osmanlı hanedan üyeleri de hançerlerinin kabzalarını el işçiliğinin eşsiz örneği saatlerle bezemişti.

Hançer Barı: Savaş meydanlarında, avcılıkta, törenlerde boy gösteren hançerin düğünlere konuk olduğu geleneksel halk oyunlarından biridir Hançer Barı. İki yiğidin hançerleriyle bar oynadığı bu oyun, Erzurum, Bayburt yöresinde düğünlerin vazgeçilmez gösterilerinden biridir.

Ustanın İmzası: Uzak Doğu da hançer geleneğinden uzak kalmamıştı. Üstelik kılıçlarıyla ünlü Japon demirci ustaları ürettikleri hançerlere de imzasını atıyor, maharetlerini gelecek kuşaklara taşıyordu. 16. yüzyılda Japon zanaatkar I. Kanefusa'nın imzasını taşıyan hançer oldukça mütevazıydı fakat keskinliği ile göz alıyordu.

ATANIN DİKTİĞİ AĞAÇ, NESLINE GÖLGELİKTİR

■ Gülşen ÜNÜVAR
Pedagog

Gölgelerden dem vurmak isterim size. Yorulunca dinlenmek için çekildiğimiz bir ağaç kuytusuna belki de. Bazen bir evin çatısı, bazen bir dağ yamacı. Kimi zaman da bir insanın varlığı... Gölgelelerin bize verdiği güvenle yürür gideriz yolumuzda. Adımlarımıza kuvvet verir, atalarımızdan kalan ne varsa. Bir ışık gibi aydınlatır önümüzü, büyüklerimizin ettiği kelimeler. Yıl değil asır geçse dahi bir gün bir yerlerde bizi mutlaka selamlar. Ceddin mirası, torununa bıraktığı bilgeliktir. **Atanın diktığı**

ağaç, nesline gölgeliktir.

Unutulur gider zannetme bu mirasları. Nice nesiller geldi geçti de dirhem eksilmedi vefaları. Yarınlara bıraktığımız değerlerle yaşayacak adımız. Attığımız her güzel adım, bizden sonrakilere armağanımız.

Kayıplarımız bizi üzer, uzun uzun esefleniriz hatta ardından. Dillendirdikçe dillendirir, söyledikçe söyler, bir türlü geçemeyiz lafından. Kaçırılan en büyük fırsat olur çıkar gözümüzde. Büyüdükçe büyür değeri, neredeyse altından kıymetlidir sözümüzde.

Başka başka durum ve koşullar çıkar karşımıza. Gideni düşünmekten, yeni imkânları göremeyiz ama. **Kaybolan koyunun kuyruğu büyük olur.** Kaçan fırsatları gözünde büyütme sana yük olur. Bırak giden gitsin, sen gelecek olana bak. Yepyeni olanaklarla daha iyisini yap. Kaybolup giden koyunun bir faydası olmaz artık sana. Zaten o kadar da büyük değildi kuyruğu, hatırla! İyisi mi sen önündeki koyunlara sahip çık, onları iyi değerlendir. Göreceksin, elinde olan, gidenen daha çok kıymetlidir.

Özen ister küçük büyük her varlık. Nasılsa bana ait deyip ihmal edersen bil ki sonu keder, sonu darlık. Bağlar bostanlar bakım ister de saksıdaki çiçek durur mu hiç ilgisiz? Şefkatli bir ele muhtaçtır her ne varsa, bunu böyle bilmeliyiz.

Elinde olan demişken, özen ister küçük büyük her varlık. Nasılsa bana ait deyip ihmal edersen bil ki sonu keder, sonu darlık. Bağlar bostanlar bakım ister de saksıdaki çiçek durur mu hiç ilgisiz? Şefkatli bir ele muhtaçtır her ne varsa, bunu böyle bilmeliyiz. Bir bak etrafına, toza toprağa bulanmış mülkler bakımsız. Göz değmiş, el değmiş, emek değmiş ne varsa ıslı ıslı, gümüşten farksız. Vakit ayırıp da sevgi kattığın her nesne günün birinde mutlaka parlar. İlgi denilen şey, küf tutmuş bakırı bile altın yapar. Gel sen bu sözlerimi yabana atma da kulağına kat. Ne demiş bilenler; **bakarsan at, bakmazsan mat!**

Hayatta neye bakarsak, neye ilgi gösterirsek onu boy boy büyütürüz. İyi yönlerimizi beslersek, iyiliği; kötü yönlerimizi beslersek, kötülüğü adım adım yürütürüz. Ancak çok zordur bir şeyi iyi ya da kötü diye ayırmak. Öyle kolay mı sanırsınız kötüyü yok saymak? Yağmur yağarken misal, her tarafa eşit damla düşer. Düştüğü yerde ot da biter, diken de biter, yonca da biter. Yağmur dediğin her yanı bucak bucak dolandır. **Buğday yanında acı ot da sulanır.** Ayırabiliyorsan faydalıyı faydasızdan, ne âlâ! Yok ayıramıyorsan, kabahat bulma derim ben yağmura. İyi ile kötü hep yan yana, böyle gelmiş bu böyle gider. Maharet sendedir, insanı ancak feraseti insan eder.

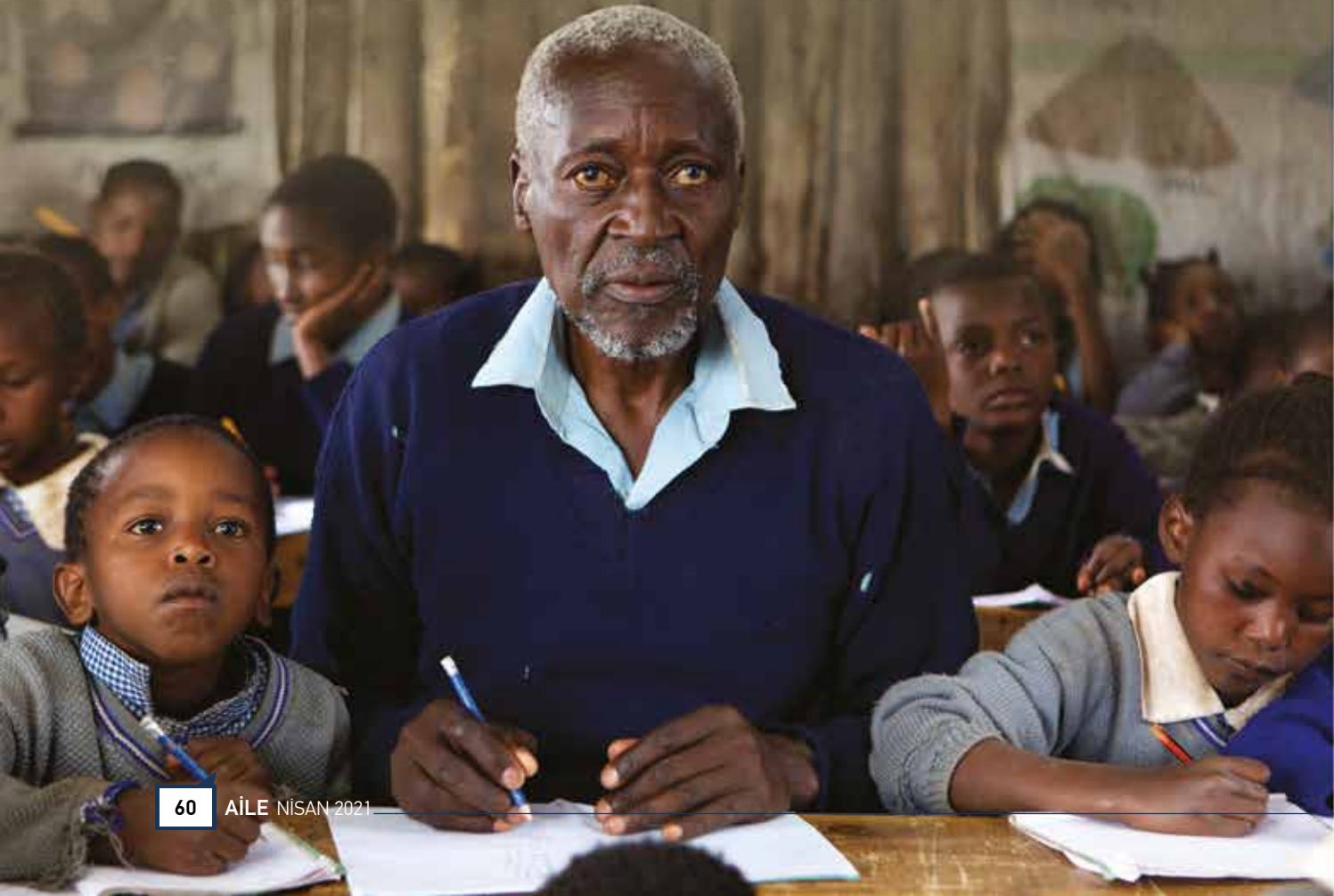
Biraz da yalnızlıktan bahsedelim ki gönül koymasın

yalnızlar bize. Tek başınalık kimine çok zordur, bir ayrıcalıktır kimine. Kimine göre oldukça konforludur yalnız yaşamak. Sadece ve sadece kendiyse, özüyle baş başa kalmak. Bir de şöyle düşünmek gerek. Yalnızlık hoştur ama kalabalıklar da bizlere koskoca bir destek. Tek başına duran ağaçla koskoca orman bir olur mu hiç? Damlaların bir araya gelerek oluşturdukları ummanlardan pay biç! Birliktelik dediğin güç verir, kuvvet doğurur. Seni sarar sarmalar, birçok tehlikelerden de korur. Unutma ki insan insanla pişer. **Yalnız meşeye yıldırım çok düşer.** Omuz omuza verip de yaşamak ne kıymetlidir. Ormanlar içinde bir fidan, yalnız meşeden daha hikmetlidir.

Yel değmedik dal olmaz. Kâh ata mirasının gölgesinde dinlendik, kâh açtığımız fırsatların ardından hüznüledik. Bazen de sevginin bakırı nasıl altına çevirdiğini öğrendik. Buğdayın yanında boy veren acı ota dikkat çektik. Yalnızlığımızdan kurtulup kalabalık ormanlara gitmeye karar verdik. Çok yazdık, çok söyledik, diyeceğimizi bolca örneklerle süsledik. Elbet bir okuyan olur da gönlünün hüznüne merhem olur dedik. Öyle herkesle sohbet kurulmaz oldu maalesef. Üç kişi bir araya gelse, bin naz bin esef! Gönül sohbetinde bile dengini arar. Müstesna cümleler, naif kalpleri sarar. Demem o ki esirgeme hoşbeşini seni candan duyana. **Sözü söyle alana, kulağında kalana.**

THE FIRST GRADER

■ Eda Saklı KÖKSAL

Justin Chadwick'in yönetmenliğini yaptığı *Birinci Sınıf* filmi, Kenya'da 1953'te Kikuyu Kabilesi'ne mensup Mau Maularca İngiliz sömürsüne karşı başlatılan ayaklanmayı ve bu ayaklanma sonucu çıkan şiddetli çatışmalarda ölen ya da çeşitli sebeplerle hüküm giy(diril)ip, İngiliz tutukevlerine hapsedilenler üzerinden, hüküm giyenlerden biri olan, birçok kayıp veren ve bedel ödeyen Kimani Ng'ang'a Maruge'nin 84 yaşında ortaya koyduğu okuma azmini anlatıyor.

Film Nairobi'nin bir köyünde yaşayan Maruge'nin küçük bahçesinde çapalayıp ekin ektiği toprağı, kısıtlı suyla sulaması ile başlar. Yer yer ailesi ile geçirdiği eski huzurlu günlere ait belirsiz karelere şahit oluruz. Ne toprağın üzerinde yeşil ne de yaşlı adamın gözlerinde fer kalmıştır. Peki nedir Maruge'nin renklerini çalan?

Yaşlı adam ekimini bitirir, evine döner, kısıtlı su ile bu kez topraklanan ellerini yıkar. Eski bir bavulu açar, içindeki mektubu alır, uzunca göz gezdirir fakat okuma yazması olmadığı için içinde ne yazdığını bilemeden daha önceden defalarca yaptığı gibi yine mektubu özenle saklar.

Göz pınarlarına yaşlar dolar. Göz beyazı öylesine kırmızıdır ki yıllarca yaş değil de sanki kan akıtmıştır gözlerinden.

O sırada açık olan radyodan bir anons yayılır; devlet, herkese bedava eğitim fırsatı sunacaktır. Gözlerindeki hüznün, yerini umuda bırakır. Asasını alarak 84 yıllık yaşlı bedeninden beklenmeyecek şekilde hızlı adımlarla köy okuluna yürür.

Okul yolunda Maruge ile birlikte, yığınla çocuk ve onlara yetişmeye çalışan aileleri de vardır. Herkes çocuğunun doğum belgesini okulda görevli ve kayıt yapan öğretmenlere uzatmak için birbirini âdeta çiğner.

Maruge tüm bu kalabalığı aşamayacağından sorumlu öğretmen Jane Obinchu'yu yanına çağırır. Okula başlamak istediğini öğretmene iletir. Öğretmenin cevabı nettir; burası bir ilkokuldur, okuma arzusundaki yaşlılara cevap verecek yeterli kaynak yoktur. Müspet bir cevap alamayan Maruge, bir başka gün tekrar okula gelir. Okumayı gerçekten istediğini

hâl lisanı ile anlatır. Fakat bu kez öğretmen Alfred Mnyua Bayan Obinchu'nun sözünü keserek yaşlı adama çıkışır; 200 öğrenciye 50 sıra düştüğünü, okul ihtiyaçlarını (kalem, kitap, üniforma...) alacak paranın onda zaten olmadığını, eve gidip huzur içinde yatmasını söyler.

Maruge, huzur içinde yatamayacağını çünkü kendisinin bir ölü olmadığını ifade ederek evine döner.

Önce varlıklarından biri olan tavuğunu satar. Sonra pazardan yetişkin giysileri alır, evde bunları kesip biçerek üniformaya çevirir.

Üniformasını giyer, kalem ve defteriyle tekrar okula gider. Ondaki azmi gören Bayan Obinchu bu kez inisiyatif alarak onu okula kabul eder.

Azmi, çocuklarla geçirdiği eğlenceli ve öğretici vakitler, kulakları az duysa da dersi dinleme gayreti Bayan Obinchu'yu memnun eder.

Bir gün öğretmen Bay Mnyua ucu kütleşen kalemle kötü yazdığını söyleyerek kalemin ucunu açması için Maruge'yi zorlar. Sınıfın ortak kalem tıraşına doğru giderken yaşlı adam kriz geçirir. Çünkü Maruge İngiliz ceza kamplarında büyük eziyetlere maruz kalmış, İngiliz askerleri tarafından kendilerine istedikleri cevapları vermediği gerekçesiyle kulağına kalem sokularak işkence görmüştür. Bu nedenle kalemin ucunu açmak Maruge için

“The First Grader filmi Nairobi'nin bir köyünde yaşayan Maruge'nin okuma yazma öğrenmeye duyduğu azmi anlatır. Seksen dört yaşındaki Maruge ihtiyar bedenine aldırmandan minik yüreklerle aynı sırayı paylaşır.”

sanıldığından daha zor ve acı bir eylemdir.

Köyün yaşlıları, okula gidip gelen Maruge'yi kınarlar ve onun da kendileri gibi olması için telkinlerde bulunurlar; ne var ki Maruge bunların hiçbirini duymamakta kararlıdır.

Diğer yandan okulu denetleyen müfettiş, Obinchu'ya Maruge'nin kaydını silmesi için baskı uygular. Ebeveynler ise yaşlı birinin çocukları ile aynı sırada olmasını hazmedemez, okul yönetimini bu konuda günbegün zorlarlar.

Öğretmen bu durumu ve gelecek günler için endişesini Maruge'ye aktarır, böyle giderse onun kaydını silmek zorunda kalacaktır. Maruge okumayı öğrenmek zorunda olduğunu, elindeki mektubu kendisinin okumak istediğini söyler ve okula devam etme ısrarını yineler.

Günler böyle geçerken Maruge'nin azmi uluslararası basında yankı bulur ve

muhabirler kendisi ile röportaj yapmak için okula gelirler.

Mikrofon uzatanlardan ikisi çok tanındıktır: BBC ve CNN.

Maruge'ye neden bu yaşta okumak istediğini sorarlar, onun cevabı nettir; çünkü okumak ve anlamak sefaletin tek çaresidir.

Öğretmen Obinchu, Maruge'nin okuldan uzaklaştırılma ısrarının müfettişin kabileci anlayışından kaynaklandığını ve adil davranmadığını kavramıştır. Müfettişi son kez vazgeçirme girişimi de başarısız olur.

Bayan Obinchu'nun ısrarı, bir başka okula atanmasına sebep olur.

84 yaşındaki Maruge tüm bu yaşananlardan çok rahatsızdır. Başkan ile görüşüp öğretmenin geri dönmesi için onu ikna etmek üzere şehre gidecektir. Parası olmadığından bilet ücreti yerine diğer bir varlığı olan keçisini şoföre verir.

Devlet binasına vardığında, sekreter Başkan'ın toplantıda olduğunu onunla görüşmesinin mümkün görünmediğini izah ederken Maruge çoktan toplantı odasına girmiştir. İçerideki Başkan ve heyetine, Kenya'nın bağımsızlığı için arkadaşlarıyla gösterdikleri fedakârlıkları, uğradıkları kayıpları anlatır ve onlara kamplarda gördükleri eziyetin kendi bedenindeki izlerini gösterir. Öğretmenlerini ve okumayı kendilerinden esirgememelerini ister.

En nihayetinde Bayan Obinchu köy okuluna geri döner. Maruge mektubu öğretmenlere okutur. Bu bir iade-i itibar mektubudur. Hükümet, ülkelerinin özgürlüğü için didinmiş bu insanların uğradığı eziyetler ve her şeye rağmen göremedikleri itibar için onlara bir özür borçludur, bunu yerine getirmektedir.

Maruge BM'ye konuşma yapmak için davet edilir.

Film yine radyocunun anonsuyla sona erer. Olaylar inanılır gibi değildir, bir siyahi medeniyetin göbeğine hayat dersi vermek için çağırılmaktadır, neden bir gün kendilerini temsil edecek kişi Beyaz Saray'a başkan olarak girmesindir ki!

Maruge okula başlayan en yaşlı kişi olarak Guinness Rekorlar Kitabı'na adını yazdırır.

Filmin dilinin (ulusal dil olan Shawili yerine) İngilizce, yönetmenin İngiliz, yapım menşelerine bakınca da

Kenya, ABD ve İngiltere olması hayli manidar.

Bu film kendilerinden daha az insan gördüklerine karşı duydukları suçluluk mu yoksa sundukları bir lütuf örneği midir, fiziken sömürdük bir de acılarını pazarlayalım anlayışı mıdır bilinmese de Avrupa ve Amerika'da, (İnsanat bahçelerinde) çitlerin arkasında sergiledikleri (çoğu Afrikalı) insanlara ekmek atmanın 2000li yıllardaki tezahürü bu olsa gerek.

En nihayetinde alicenap tavırlarından dolayı, arabesk filme bekledikleri yankıyı buldular. Kucaklarında birçok ödülle ülkelerine döndüler.

Yalnız acıları ve bu acıları kimlerin yaşattığını ancak yaşatanların verdiği izin, dikte ettiği dil ve kavramlar ile dünyaya duyurabilmek çok acı. Birinci Sınıf filmini safi Kenya sinematografik bakışıyla izlemeyi tercih ederdik.

Filmin bir diğer handikapı da çocukların neşeli dansı dışında Afrika'ya özgü bir dokunuş ve hava göremeyişimiz. Öyle ki okuldaki malzeme kolileri bile sömürgeci devletin markalarını kamusal spot gibi göğsünde taşıyor.

Elbette ki sanata tarafı bakmıyoruz lakin insanların kafatasını ölçüp bilim geliştiren, sonra da ölçülerinin kendilerini yönetmeye yetmeyeceği kanısına vardıkları ırklara hükmederek haklı(!) bir hiyerarşi kuran Batı'dan bahsediyorsak, gerçekten samimi olsalardı Kavafis'in şu meşhur dizelerini de filmin sonuna ilishtirirlerdi:

“...

Barbarlar diye kimseler yokmuş artık.

Peki, biz ne yapacağız şimdi barbarlar olmadan?

Bir çeşit çözümdü onlar sorunlarımıza.”

Gerçek hayat hikayesi uyarlamaları, hele de içinde başarı varsa, motivasyon kazandırır izleyiciye. *Birinci Sınıf*'ta motivasyonun yanında alacağımız dersler de söz konusu.

Bazı filmler konfor tuzağından çıkarak bol boyutlu gözlüklerle değil de çıplak gözle izlenmeli. İyi seyirler dileriz.

RAMAZAN VE SAĞLIK

■ Büşra AKYOL
Diyetisyen

Şifa Kavramı

“Hastalıklardan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma, onma” anlamına gelen şifa kelimesi hem beden hem de ruhen iyi olma hâlini anlatmaktadır. İnsan için vücudunu korumak önemlidir çünkü kadim geleneklerden günümüze kadar hatta modern yaşam uygulamaları dahil sağlık her şeyin başı olarak görülmüş; sağlık olmazsa mutluluk, huzur, zenginlik gibi diğer kavramların öneminin anlaşılamayacağı pek çok örnekte gösterilmiştir.

Ramazan Ayındaki Şifa

On bir ayın ardından gelen ramazan ayı kimilerine göre arınma ayı olsa da düşünceme göre daha çok dirilme ayıdır. On bir ay boyunca birbirini tekrar etmeye başlayan günlük yaşam rutinleri, bu ayda değişim gösterir. Daha sakin ama bir o kadar planlı hazırlanmış bu ayda yaşanan değişim, insan organizması için çok değerlidir; çünkü yılın her günü aynı saatte yemek yemek, aynı saatte

işe gitmek, aynı saatte uyuyup uyanmak bir süre sonra düşünmeyen, sorgulamayan ve hayatı anlamlandıramayan insanların ortaya çıkmasına sebep olur. Tam da bu noktada bir ay boyunca yeme ve uyku düzeninin değişmesi, ibadetlerin farklılaşması ya da fazlalaşması insanın üzerindeki o ölü toprağı kaldırıp beden hem ruhen bir dirilmeye sebep olur. Ramazan ayını hakıyla geçiren bir kişinin sonunda şifa bulması bu nedenle kaçınılmazdır.

Ramazan ve Uyku Düzeni

Vücudun çalışma düzeni üzerinde önemli etkisi olan “sirkadiyen ritim” olarak da bilinen biyolojik saatimize göre hareket etmek, 23.00-04.00 arasında uykuda olmak hormon sisteminin sağlıklı çalışması için çok önemlidir. Ramazan ayında teravih namazını kılıp sahura dek uyuyan bir kişiyi düşündüğümüzde bu noktada beden sağlığı adına bilimsel manada da doğru davranmış olacağını görürüz.

Ramazan ayında değişen düzenlerimizden biri de sahura kalkıp uykuyu bir saat kadar bölüp sonra tekrar uyumaktır. Çeşitli uyku şekillerinden birisi olan “segmented sleep/ bölümlenmiş uyku” da aynen ramazan ayındaki uyku sistemiyle benzerlik gösterir. Bilimsel olarak kanıtlanması için daha çok çalışmaya gerek olsa da bazı yayınlara göre uykuyu bölüp bu sırada ekran ışığına maruz kalmadan ders çalışma, kitap okuma, yazı yazma gibi düşünme gerektiren üretkenlik becerilerinin daha verimli olacağı gösterilmiştir. Ramazan ayında uykuyu bölüp sahur vaktinde ibadetlere ve tefekküre yer ayırmak sonra biraz daha uyumak bu anlamda gün içinde zinde bir bedene sahip olmayı ve dahası verimli bir ay geçirmeyi sağlar.

Orucun Vücuda Etkisi

Oruç ve beslenmenin temel ilişkisi, aç kalınan sürenin uzunluğudur. Normal sağlıklı beslenme düzeninde az ve sık beslenme önerilirken ramazan ayına baktığımızda 15-16 saatlik bir açlık söz konusudur. Uzun süre açlığın bilimsel dayanakları incelendiğinde en başta “aralıklı oruç/intermittent fasting” tekniğini görüyoruz. Aralıklı orucun pek çok çeşidi var ve ramazan orucu da bazı kaynaklara göre bu beslenme biçimi içine alınmıştır.

2016 yılında Nobel Ödülü’nü alan Japon bilim insanı da yaptığı çalışmalarda uzun süre açlık sonucunda hastalıklı ve yaşlı hücrelerin kendi kendilerini sindirdiklerini görmüştür. Böylece uzun süreli açlık durumunda canlı sağlığı adına bir yenilenme ve hastalıklardan kurtulma dahi mümkün olabilir. Bu anlamda bir ay boyunca düzenli olarak ramazan orucu tutan bir kişinin de hücre sağlığı için değerli bir şey yaptığı öngörülebilir.

Sağlıklı Sahur ve İftar Yemeği

Ramazan orucunun vücuda şifa kaynağı olması için sadece uzun süreli açlık değil, beslenmenin serbest olduğu vakitlerde ne tüketildiği de büyük önem taşır. Sahur atlanmıyorsa iftarda gazlı içecek, tatlı, hamur işleri

gibi sağlıksız seçeneklere yer veriliyorsa bu yanlıştır. Sağlıklı bir kahvaltı düzeniyle (yumurta, peynir, zeytin, ceviz, yeşillik ve tam tahıllı ekmeği içeren) sahur mutlaka yapılmalı; iftarda ise çorba, etli sebze yemekleri, yoğurt veya ayran ile beraber tam tahıllı ekmekler veya bulgur pilavına yer verilmelidir.

On bir ayın ardından gelen ramazan ayı kimilerine göre arınma ayı olsa da düşünceme göre daha çok dirilme ayıdır. On bir ay boyunca birbirini tekrar etmeye başlayan günlük yaşam rutinleri, bu ayda değişim gösterir.

Nüfusun artması ve modernleşme ile beraber her gün daha fazla hava-su kirliliğine ve strese maruz kalıyoruz. Hazır-paketli ürünleri ne kadar tüketmemeye çalışsak da bir şekilde bu ürünler ile yapılan yemeklere maruz kalabiliyoruz. Bilgisayar ve cep telefonu ekranlarına uzun süreli bakmak hormonal sistemimizi ve vücudun diğer işleyişini etkiliyor. Hızlanan dünyada durup düşünmek için bile vakit bulamıyoruz. Tüm bu durumların olduğu bir yaşamda bir ay boyunca oruç ve diğer ibadetlere zaman ayırmak, beden ve ruh sağlığı için kendimize vereceğimiz en değerli hediyelerden birisi. Bedenen ve ruhen arınmış ve dirilmiş, şifa bularak sonlanacak bir ramazan ayı temennisiyle...

İSLAM MEDENİYETİNİN ÖNCÜ MÜESSESESİ RASATHANELER

■ Umut GÜNER

İnsanoğlu, kadim dönemlerden itibaren her zaman gökyüzüne karşı büyük bir merak içerisinde olmuş, gökyüzüne ve evrene dair çeşitli sorular sormuş, cevaplar aramıştır. İlk Çağ uygarlıklarından itibaren farklı kıta ve coğrafyalarda yaşam alanı bulan birçok millet kendi kültürü ve inançları gereği gökyüzünü tanımlamış ve anlamaya çalışmıştır. İnsanların gökyüzüne dair merak ve ilgisi aynı zamanda dinî yani ilahî nedenlerle de hat safhaya ulaşmıştır.

Nitekim günümüzde dahi insanoğlunun gökyüzüne dair ne merakı bitmiş ne de sorularının birçoğu cevaplanmıştır. Uygarlıkların bu merakı tarihin erken dönemlerinden itibaren başta astronomi olmak üzere gökyüzüne dair araştırmalarda bulunmalarını sağlamıştır. Toplumlar gerek devlet eliyle gerekse bireysel çaba ve meraklarının bir sonucu olarak gökyüzüne dair gözleme dayalı teorik çalışmalar yürütmüşlerdir. Bilhassa da astronomi alanında erken dönem bilimsel çalışmalar başlamış, gökyüzü ve gök cisimleri üzerine incelemeler yürütmek amacı ile kurumsal yapılar oluşturulmuştur. Gökyüzü çalışmaları için teşekkül eden kurumlardan biri ise "rasathaneler" olmuştur. Antik çağlarda özellikle de Antik Yunan medeniyetinde astronomi faaliyetleri olmakla beraber sadece yüksek tepelerde

veya yüksek yapılarda bireysel çabalar ile rasat faaliyetleri yürütülmüştür. Tamamen rasat faaliyeti gerçekleştirmeye uygun olarak inşa edilen ve kurumsallaşan rasathaneler tarihte ilk defa İslam medeniyetinde ortaya çıkmıştır.

Arapça gözlem anlamına gelen “rasad” ve Farsça ev anlamına gelen “hane” kelimelerinin birleşiminden oluşan rasathane, Türk ve İslam medeniyetinin erken dönemlerinden itibaren kurumsallaşmasını tamamlamış ve yapılan bilimsel çalışmalarla da astronomi alanına muazzam katkılarda bulunmuştur. Devlet destekli veya bireysel çabalarla yürütülen rasat faaliyetleri neticesinde medeniyetimizin bilim ve teknoloji alanında öncülüğünü yapan birçok isim yetişmiştir. 828 yılında Bağdat’ta kurulan Şemmasiye Rasathanesi ve Şam’da kurulan Kasiyun Rasathanesi İslam ve insanlık tarihinin en eski rasathaneleri olarak kabul edilmektedir.

Gökyüzünü ve gök cisimlerini incelemek üzere kurulan rasathaneler, karakteristik bir yapıya sahip olmuşlardır. Bu yapıların özellikle rasat faaliyetini sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek için özel olarak inşa edildikleri bilinmektedir. Nitekim rasathaneler, ekseriyetle kubbesi açık şekilde inşa edilmiştir ve bu kubbelerin ise kendi etrafında 360 derece döndüğü bilinmektedir. Aynı zamanda başta teleskop olmak üzere gözlem faaliyetlerini gerçekleştirmek için inşa edildikleri dönemin astronomi teknolojisi ile donatılmışlardır.

Rasathaneler, Türk ve İslam medeniyetinin erken dönemlerinden itibaren kurumsallaşmasını tamamlamış ve yapılan bilimsel çalışmalarla da astronomi alanına muazzam katkılarda bulunmuştur.

İslam uygarlığı içerisinde kurulan rasathaneler, medreselerin ek bir bölümü olarak veya ayrı bağımsız yapılar olarak inşa edilip kullanılmışlardır. Rasathanelerde muhtelif alanlarda uzman görevliler bulunmaktaydı. Özellikle her rasathanede belirli sayıda uzman astronom ve

matematikçi bulunurdu. Aynı zamanda da idari işlerden sorumlu bir müdür ile çeşitli alanlarda görevliler ve hizmetçiler de rasathanelerin çalışanlarındandı.

Rasathanelere gereken ekonomik destek, ekseriyetle hükümdarlar tarafından verilirdi. Hükümdarlar dışında vezirler ve bilimsel çalışmalara ilgi duyan varlıklı kişiler de rasathanelere yardımda bulunur, maddi olarak onları desteklerdi. Rasathaneler, kuruluş ve kullanım amaçları bakımından ikiye ayrılmaktaydı. Bunlardan birincisi devlet tarafından desteklenen ve gözetilen resmî rasathaneler, ikincisi ise insanların kendi çabaları ile gözlem faaliyetlerini yürüttükleri özel rasathanelerdi. Resmî rasathaneler devlet destekli olduğu için gerekli bütün teknolojik donanımına sahipken özel rasathaneler ise genellikle insanların evlerinin çatılarında faaliyetlerini sürdürürdü.

Devlet tarafından kurulmuş ve astronomi alanında önemli başarılarla imza atmış resmî rasathanelerin tarihte en bilinenleri başta Şemmasiye olmak üzere Kasiyun, Bağdat, Hemedan, Melikşah, Merağa, Semerkant ve İstanbul rasathaneleridir.

Şemmasiye Rasathanesi, İslam dünyasında kurulan ilk rasathane olarak bilinmektedir. Bu rasathane, bilimsel çalışmalara verdiği önem ve destekle meşhur

Abbasi halifesi Memun tarafından Bağdat'ta kurulmuştur. Burada İbn Ali, Yahya İbn Ebu Mansur, el-Cevheri, el-Harazmi, Abdülmelik el Merverudi ve Ali İbn İsa El Usturlabi gibi tanınmış birçok astronomi âlimi yetişmiştir. Abbasi halifesi Memun'un kurduğu bir diğer rasathane ise Kasiyun Rasathanesi'dir. Kasiyun Dağı üzerinde kurulduğu için bu adı almıştır. Bu rasathane Güneş, Ay ve yıldız cisimleri ile ilgili yaptığı başarılı gözlemlerle tanınmış ve ön plana çıkmıştır.

İslam dünyasında rasathaneler, sadece hükümdarlar tarafından değil önde gelen bürokratlar tarafından da kurulmuştur. Nitekim Büveyhi hükümdarı Şerefüddeve de Bağdat'ta bir rasathane kurmuş ve burada Abdurrahman es-Sufi, Abu Hamid Ahmed es-Sâğâni, Ebu Sehl el-Kuhi ve Ebu'l-Vefa el-Buzcani gibi önemli isimler görev almıştır. İsfahan emiri Alaüddeve de Hemedan Rasathanesi'ni dünyaca ünlü İslam âlimi İbn Sina'ya kurdurmuştur. Hemedan Rasathanesi bilinen meşhur rasathanelerden birisidir. İbn Sina ile hem talebesi hem de arkadaşı Cüzcani burada önemli çalışmalar yapmıştır.

Halifenin veya diğer devlet yöneticilerinin kurduğu rasathanelerde birçok Türk bilim adamı görev almakta ve astronomi alanında nitelikli çalışmalar yürütülmekteydi. Bunun dışında da başta Selçuklular olmak üzere muhtelif Türk devlet ve

beyliklerinde de rasathaneler kurulmuş ve astronomi faaliyetleri yürütülmüştü. Bunlar arasında Selçuklu hükümdarı Melikşah'ın 1075 yılında İsfahan'da o dönem için büyük paralar harcayarak inşa ettirdiği Melikşah Rasathanesi oldukça önemlidir. Bu rasathanede başta Ömer Hayyam olmak üzere Ebul Muzaffer el-İsfizari, Meymun İbn Necib el-Vasiti, Muhammed İbn Ahmed el-Memuri, el-Beyhaki ve Ebul Abbas el-Levkeri gibi astronom ve matematikçiler çalışmıştır. Melikşah Rasathanesinin en önemli üretimi ise geliştirdikleri Celali Takvimi olarak ünlenen takvimdir. Bu takvim, tarihte bilinen en doğru ve hassas takvimler arasında öncü bir konumdadır.

Rasathaneler arasında ünlenmiş olan bir diğer önemli rasathane ise Hülagü Han tarafından kurulan Merağa Rasathanesi'dir. 1259 yılında kurulan bu rasathanenin yöneticisi de devrin en ünlü âlimlerinden olan Nasirüddin Tusi'dir. Tarihi kaynaklarda belirtildiği üzere bu rasathanenin dört yüz bin cilde ulaşan kütüphanesi bulunmaktaydı. Merağa Rasathanesi sadece gözlemevi değil, aynı zamanda devrin en önemli eğitim kurumlarından biriydi. Nitekim Müslüman öğrenciler dışında farklı din ve millete mensup birçok kişi de burada eğitim almaktaydı. Bu rasathanede başta ünlü âlim Nasirüddin Tusi olmak üzere Ali bin Ömer el-Kazvini, Muhyiddin el-Mağribi, Esirüddin el-Ebheri, Fahrüddin el-Ahlati ve Kutbettin Şirazi gibi önemli isimler çalışmalar yürütmüştür.

İslam dünyasında çalışmaları ile ön plana çıkan bir diğer önemli rasathane ise Uluğ Beğ tarafından kurulan Semerkant Rasathanesi'dir. Bu gözlemevinin yönetimini de bizzat Uluğ Beğ üstlenmiştir ve kendisi burada önemli çalışmalar yapmıştır. Uluğ Beğ dışında Gıyaseddin el-Kaşani, Kadızade-i Rumi ve Ali Kuşçu gibi ünlü âlimler burada çalışmalar yürütmüştür. Bu rasathane aynı zamanda Batı'da kurulan rasathanelere örneklik teşkil etmesi bakımından oldukça önemli kabul edilir.

Türk İslam tarihinde ilk olarak Abbasi hilafetinin

erken dönemlerinden itibaren kurulmaya başlayan rasathaneler, İslam coğrafyasının birçok yerinde hızlı bir şekilde yaygınlık kazanmaya ve birbirlerini etkileyerek gelişim göstermeye başlamıştır. Kurulan rasathanelerin her biri önemli çalışmalar yapmış ve bu çalışmaları sonraki yüzyıllara ve devletlere miras bırakarak insanlık tarihinde teknolojik ilerlemeye önemli katkılarda bulunmuştur. Nitekim Türk İslam devletlerinin ilk dönemlerinde inşa edilen rasathanelerin oluşturduğu muazzam birikim Osmanlılara kadar gelişerek ve ilerleme kaydederek devam etmiştir. İlk olarak beylikler döneminde Anadolu'da kurulan Caca Bey ve Kırşehir Vacidiye Medresesi, Anadolu coğrafyasında faaliyette bulunan önemli rasathanelerden olmuştur. Osmanlı İmparatorluğu başta Selçuklulardan aldığı bilimsel birikim ile III. Murad döneminde Tophane tepesinde İstanbul Rasathanesi'ni kurmuştur. Devrin ünlü âlimi Takiyüddin el-Raşit tarafından 1575 yılında kurulan bu rasathane, hem binanın mimarisi hem de kullanılan teknolojik aletlerin kalitesi bakımından Batı'da kurulan emsallerinden dahi daha ileri bir konumdadır. Faaliyette bulunduğu yıllarda önemli buluş ve araştırmalar yapan rasathane çeşitli nedenler gerekçe gösterilerek 1582 yılında kapatılmıştır.

İslam dünyasında
Uluğ Beğ
tarafından kurulan
Semerkant
Rasathanesi'nde
Gıyaseddin el-
Kaşani, Kadızade-i
Rumi ve Ali
Kuşçu gibi ünlü
âlimler çalışmalar
yürütmüştür.

Özel rasathaneler içerisinde ise en meşhurları Bağdat'ta Musaoğulları kardeşler olarak ünlenen Muhammed, Ahmed ve Şakir kardeşlerin kendi evlerinde kurdukları rasathanedir. Musaoğulları kardeşler kendi çabaları ile astronomi alanına önemli katkılarda bulunmuşlardır. Bir diğer meşhur rasathane ise ünlü astronomi ve matematik âlimimiz el-Battani'nin kendi şahsi mal varlığı ile kurduğu rasathanedir. el-Battani de yaptığı çalışmalar ile insanlık tarihine astronomi ve

matematik alanında önemli katkılar sunmuştur.

Dünyada astronomi alanında ilk kurumsal yapıları Müslüman devlet ve toplumlar inşa etmiştir. İslam uygarlığının yüzyıllarca ürettiği muazzam teknolojik birikim, başta Avrupa uygarlıkları tarafından miras alınmıştır. Günümüz astronomi ve uzay teknolojileri hiç şüphesizdir ki Müslüman astronomi ve matematik âlimlerinin ürettiği bilgi birikiminin üzerinde yükselmiştir. Yakın tarihimize kadar siyasi, sosyal ve ekonomik nedenlerle gerilemeye başlayan Türk ve İslam uzay çalışmaları alanındaki bilimsel faaliyetlere Türkiye Cumhuriyeti öncülüğünde tekrar hız verilmiştir. Yüzyıllar boyunca astronomi alanında kurucu bir misyona sahip olan medeniyet birikimimiz tekrar sahip olduğu öneme ve ileri teknolojiye muhakkak kavuşacaktır.

BAHARDA İÇ MEKÂN SÜS BİTKİLERİ BAKIMI

Bahar mevsimiyle beraber her taraf renklenmeye ve hareketlenmeye başladı. Peki ev bitkilerimize de bahar gelmedi mi? Bu ay ev bitkilerimize baharda nasıl bakım yapabileceğimiz üzerinde duracağız.

Öncelikle evimizdeki tüm bitkileri gezip ihtiyaçlarını tespit ederek işe başlayabiliriz. Her bitkinin toprak, saksı, gübre, ilaç isteği ayrı olabilir.

Saksı Değiştirme

Bitkilerin saksılarını kontrol edin, eğer saksınız küçük geliyorsa mutlaka değiştirin çünkü bu, bitkinizin daha sağlıklı gelişmesini sağlayacaktır. Saksı değişiminde dikkat etmeniz gereken ilk nokta yeni saksının değiştirdiğiniz saksıdan daha büyük olması.

Bitkiyi iyice sulayın. Yeni saksının içine ince bir kat gübreli toprak koyun. Eski saksıyı içine yerleştirin. Her iki saksının ağzı aynı düzeyde olmalı. Yeni saksı ile eski saksı arasındaki boşluğu toprakla doldurmaya devam edin. Saksı kenarından 2 cm boşluk bırakmalısınız. Bitkiyi, eski saksısından, arkasına hafifçe vurarak çıkarın ve yeni saksıya yerleştirin. Üzerini biraz daha gübreli toprakla doldurup yeniden sulayın. Kökler toprağı sarmış ise temiz bir makasla kök budaması yapın ve yeni toprak kullanın. Her bitkinin toprak isteği ayrıdır. Örneğin kaktüs, kumlu toprak karışımı isterken menekşe gibi çiçekli bitkiler daha torflu karışıma ihtiyaç duyar, bu detaylara dikkat etmeniz gerekir.

Bahar döneminde ev bitkilerinin daha fazla ışığa ihtiyacı vardır. Bol ışık, bitkinin gelişimini olumlu yönde etkiler.

Budama

Budama, genellikle ilkbaharda saksı değiştirme esnasında yapılır. Cövdeleri odunsu yapıda olup fazla boylan bitkileri bodurlaştırmak, alttan dallanmalarını sağlamak amacıyla budarız. Bitkiye hem şekil vermek hem de gençleştirmek istiyorsak ilkbaharda gelişme başlamadan hemen önce 3-4 göz üzerinden budama yapmalıyız. Geliřme döneminde budama ise aıp gečen çiçekleri saplarıyla koparmak şeklindedir. İri çiçek istenen bitkilerde yan tomurcuklar koparılır. Bol çiçek istendiğinde hızlı gelişen üst yumuşak tepe sürgünleri koparılır. Bazı bitkiler boya gitmiş olabilir, onları çubuklarla desteklemek bitkinin daha güçlü ve dayanıklı olmasını sağlayacaktır.

Sarmaşık tipi bitkiler için en uygun budama dönemi bahar ayıdır. Bu işlem onların daha güçlü ve dayanıklı olmasını sağlayacaktır.

Sulama

Bir bitkinin suya ihtiyaçı olup olmadığını parmağınızı 2-3 cm kadar toprağa sokarak anlayabilirsiniz.

Sulama, iç mekân bitkileri için çok önemlidir. Bu dönemde bitkiler suya çok ihtiyaçı duyacaklarından sulamayı düzenli yapmak gerekir. Saksıda su birikmemesine dikkat edilmelidir. Biriken su, bitkinize zarar verebilir.

İnce yapraklı bitkiler genellikle yoğun neme ihtiyaçı duyduklarından banyo ortamını severler. Daha kalın ve dolgun yapraklı bitkiler salon gibi daha kuru mekanları tercih ederler. Nemi artırmak için her gün ılık suyla spreylemek uygun olur.

Afrika menekşesi ve sıklamen gibi bitkiler üstten değil tabağına ılık su koyarak sulanır. Üstten sulama bitkilerin köklerinin çürümesine neden olur. Yaprakları ayda bir temizlenmeli ve fazla sulamadan kaçınılmalıdır. Fazla sulamada çiçekler çürür. Yapraklar az büyür, zayıflar ve kolayca dökülür.

Gübreleme

Kışın gübrenmeyen (kışın çiçek ačan türler dışında) bitkiler, bahar ayıyla birlikte artık gübrenmeye ihtiyaçı duyarlar. Gübreleme yaparken dikkat etmemiz gereken bazı kurallar var. Örneęin yeni aldığımız süs bitkisi üç ay boyunca gübrenmeye ihtiyaçı duymaz. Bitkilerimizi 15-30 günde bir gübrelememiz yeterli olacaktır. Yapraklı bitkilere azot ağırlıklı gübre, çiçekli bitkilere fosfat ağırlıklı gübre verebilirsiniz.

Saksılı süs bitkilerinin gübrenmesinde daha çok dış mekânda kullanılan çözünmeyen toz ve granüller, daha çok yüzeye yakın yerde biriktiği için bitkinin köküne yeterince ulaşamaz. Dinlenme döneminde bu gübrelerin alımı durdurulamaz. Bir diğer gübreleme yöntemi hap veya çubuk şeklinde olan bitki besinleridir. Pratik olduğu için avantajlıdır ancak kök aktivitesini artırmasına rağmen besin maddesinin bir noktaya yoğunlaşması ve bitkinin dinlenme döneminde gübreleme teminini durdurmamızın mümkün olmaması dezavantajlı yönleridir. Saksılı bitkilerde en etkili besleme yöntemi sulu besin solüsyonlarıdır. Bu yöntemle homojen bir dağılımla bitkinin yeterli oranda gübrenmesi sağlanabilir.

ŞEHADETE SUSAMIŞ BİR KAHRAMAN: BERÂ B. MÂLİK

■ Doç. Dr. Yaşar AKASLAN

Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

Tarihler hicretin 20. yılını gösteriyordu. İslam ordusu İran'ın fethi kapsamında bölgenin kuvvetli ordusuyla meşhur olan, aynı zamanda en muhkem kalesine sahip bulunan Tüster şehrini muhasara altına almıştı. Kuşatma çok uzun süre devam etmişti. Kale kapılarını sımsıkı kapatan şehir halkı teslim olmaya bir türlü yanaşmıyordu. Müslümanlar ne yaptysalar son derece korunaklı bu kaleye girmenin bir yolunu bulamıyorlardı. Ayrıca Farslılar, Müslümanlar tarafından daha evvel bilinmeyen farklı savaş teknikleriyle İslam ordusunun taarruzlarını püskürtüyorlardı. Bu yöntemlerden biri de kale surlarının tepesinden Müslüman askerlere uçlarına kızgın demir kancalar takılı zincirler atıp kancaya takılan askerleri yukarı doğru çekmeleriydi. Böyle olunca kimse kancanın isabet ettiği askere yardım edemiyordu. Kor gibi kızgın kancanın biri Enes b. Mâlik'e isabet etti. Durumu gören gözünü budaktan sakınmayan bir delikanlı, acı içinde kıvranan Enes'in yukarı doğru çekilmesine dayanamadı. Bu kahraman sahabe Enes'in ağabeyi idi. Cesaret abidesi ağabey, var gücüyle kale duvarına tırmandı. Ellerin yanmasına aldırmadan kardeşini, sırtına saplanan kızgın demir kancadan kurtardı. Yere düşen Enes de böylece tehlikeli bölgeden uzaklaşabildi. Ancak kardeşinin o hâlini görüp bir

an bile düşünmeden yardıma koşan ağabeyin ellerinde önemli derecede yanıklar oluştu, hatta elinin bir kısmı erimiş vaziyetteydi. Öyle ki artık kemiği görünüyordu.

Uzadıkça uzayan muhasara sebebiyle artık orduda yılgınlıklar baş göstermişti. Bir buçuk iki yıl kadar süren kuşatma sürecinde dönemin Basra Valisi olan Ebu Mûsâ el-Eş'arî, kale içindeki bir İranlıya emân vereceğini vaat ederek kaleye girmeye bir yol buldu. Ancak İranlı şahsın göstereceği gizli geçitten gidecek ve kale kapısını Müslümanlara açacak cesur biri gerekliydi. Akla hiç düşünmeden elleri henüz tamamiyle iyileşmemiş bu kahraman geldi. Edilen teklife hiç düşünmeden evet diyen korkusuz delikanlı yanına bir sahabiyi de alıp gizli geçitten girerek kale kapısını İslam askerlerine açtı. Açılan kapıdan kaleye giren Müslümanlar ile İranlılar arasında oldukça hararetli çatışmalar yaşandı. Aylardır dışarıda bekleyen ve psikolojik açıdan yıpranan İslam ordusu mücadele etmede oldukça güçlük çekiyordu. Muharebe sürerken düşmanın komutanlarından biri askerleriyle Müslümanları bir yere gidemeyecek şekilde sıkıştırınca Resulullah'ın, hakkında "Saçı başı dağınık olduğu ve eski elbiseler giydiği için kendisine önem verilmeyen öyle kimseler vardır ki 'şöyle olsun' diye yemin edip dua etseler, Allah onların isteklerini geri

Berâ'nın en büyük korkusu, ecelin onu savaş meydanında değil de yatağında yakalama ihtimaliydi.

Bu endişesini yaptığı şu duadan anlayabiliriz:
"Allah'ım, ne olur ölüm beni yatağımda yakalamasın! Beni yatağımda ölüme teslim etme!"

çevirmez.” (Tirmizî, “Menâkıb”, 54) buyurduğu bahse konu kahraman sahâbi tekrar sahnedeydi. Sahâbilerin bazıları Hz. Peygamber’den (s.a.s.) bizzat işittikleri bu sözü kendisine hatırlatıp duası makbul bu cengâverden bir çıkış yolu ikram etmesi için Allah’a dua etmesini istediler. Dua talebini duyduğunda Resulüllah’ı hatırlayıp duyulandı. Kendini toplayıp şu duada bulundu. Ordunun zaferi kendisinin de şehadete ulaşması için dua etti. (Yûsuf Şâmî, Sübülü’l-hüdâ, 10/98) İçlerinde kardeşi Enes’in de bulunduğu etrafındaki Müslümanlar onun duasına hep birlikte coşkuyla “Âmin” dediler. Enes, ağabeyiyle son kez göz göze geldi. Bu mütebessim bakış, âdetâ ağabeyinin son bakışıydı.

Dua sonrası tarifsiz bir kuvvet bulan İslam ordusu olanca güçleriyle düşmana saldırdı. Bu sırada o da Farslıların her yönden önemli simalarından ez-Zâire Fârisî ile karşı karşıya geldi. Farklı savaşlarda düşmanla yaptığı düellolarda yaklaşık yüz meşhur savaşçıya galip gelmesiyle de bilinen bu babayiğit sahâbi, yapılan kıyasıya mücadelenin sonunda düşmanı saf dışı bıraktı. Komutanlarının bu yiğit tarafından yere serildiğini gören düşman askerleri kalabalık hâlinde bir anda bu kahramana saldırdılar. Mukavemet göstermeye fırsat bile bulamayan ve o sıralarda henüz otuzlu yaşların başında olan cengâver sahâbi şehadet arzusuna kavuştu. Onun şehadetinden

sonra Müslümanlar son bir hamleyle büyük bir zafer elde ettiler.

İmanı uğruna düşmanın arasına korkusuzca dalan bu cesur sahabinin adı Berâ b. Mâlik’tir. Küçük yaşlarda Müslüman olan Berâ, kendisinden iki yaş küçük olan Enes b. Mâlik’in öz ağabeyidir. (İbn Sa’d, et-Tabakât, 4/329) Annesi Ümmü Süleym, ensardan Ebu Talha ile evleninceye kadar Berâ annesiyle beraber yaşamıştır. Nikâhın ardından henüz 12-13 yaşlarında suffeye yerleşmiştir.

Bedir Savaşı için hazırlık yapılıp yola çıkıldığı sırada Berâ 14, yaşındaydı. Resulüllah’a gelip savaşa katılabilmek için müsaade istemişti. Ancak Hz. Peygamber (s.a.s.) orduya dâhil olabilmek için 15 yaş sınırı koymuştu. Yaşı tutmadığından izin çıkmayan Berâ gözyaşlarına boğulmuş, üzülmeye geri dönmek zorunda kalmıştı. Aradan geçen bir yılın sonunda Berâ artık 15 yaşındaydı ve Uhud

Savaşı hazırlıklarının yapıldığı sırada İslam ordusuna katılabildi.

Hiz. Ebubekir (r.a.) döneminde, Hâlid b. Velîd (r.a.) kumandasındaki İslam ordusu peygamberlik iddiasında bulunan ve dönemin fitne hareketlerinin müsebbibi Müseylimetü’l-kezzâb ile savaşmak üzere Yemâme’ye gönderildi. Müseylimetü’l-kezzâb 40.000 kişilik bir orduyla Müslümanları Yemâme’de karşıladı. Hâlid b. Velîd bu muharebede çevik ve iyi bir savaşçı olması, gözünü budaktan esirgemeyen karakteri sebebiyle Berâ’yı öncü kuvvetlerin başına tayin etti. Savaş esnasında İslam ordusunun düşman karşısında dağılmak üzere olduğu anlar da yaşandı. Bu durumu gören Hâlid b. Velîd, Berâ’dan dağılan orduyu toparlamasını istedi. O da bir ok gibi fırlayarak ön saflara koştu. Düşman karşısında gerileyen İslam ordusuna döndü ve mücadelenin seyrini değiştiren şu motive

edici sözleri haykırdı: “Ey Medineliler! Hiçbiriniz Medine’ye dönmeyi düşünmesin. Bugün, artık sizin için Medine diye bir yer yoktur. Orada sahip olduğunuz her şeyi yok farz edin. Sadece tek olan Allah’ın rızası vardır, bir de cennet...” (İbn Sa’d, et-Tabakât, 4/330) Sözü biter bitmez de düşmana saldırdı. Bu hitapla irkilip kendine gelen İslam askerleri, Berâ’nın bu hâlini görünce büyük bir azimle tekrar düşman üzerine yürüdüler. Beklenmedik taarruz karşısında bozguna uğrayan düşman ordusu geri çekilmek zorunda kaldı. Daha sonraları “Hadîkatü’l-mevt” olarak adlandırılacak olan kalesine sığınıp kapıları da sımsıkı kapattırdı. Her açıdan tahkim edilmiş, mevzileri oldukça sağlam bu kaleye hiçbir yerden girme imkânı bulunmadığından çözüm adına Berâ’nın aklına bir fikir geldi. Arkadaşlarına “Beni bir kalkanın üzerine koyun. Mızraklarınızla kaldırıp bahçeye fırlatın. Ya şehit olurum ya da kapıyı size açarım.” dedi. Oldukça tehlike arz eden bu plan sahabenin hoşuna gitmese de onun dediği yapıldı. Böylece mızraklar ucunda Berâ havaya kaldırılıp bir kalkan içinde içeriye fırlatıldı. Kaleye girdikten sonra da etrafını kuşatan düşman askerleriyle tek başına çetin bir mücadeleye tutuştu. Kale kapısını açmaya odaklanan kahraman sahabe, düşmanla çarpışa çarpışa nihayet kale kapısına ulaşabildi. Kapıyı açarak İslam ordusunun

Bedir Savaşı için yola çıkıldığı sırada Berâ 14 yaşındaydı. Resulüllah’a gelip savaşa katılabilmek için müsaade istemişti. Ancak Hz. Peygamber orduya dâhil olabilmek için 15 yaş sınırı koymuştu. Yaşı tutmadığından izin çıkmayan Berâ gözyaşlarına boğulmuştu.

girmesini sağladı. Ancak bu arada çok sayıda yara aldı. Enes’in ifadesine göre o gün Berâ’nın üzerinde seksenden fazla ok ve kılıç yarası bulunuyordu. Tedavisi bir aydan fazla sürdü ve Hâlid b. Velîd onun tedavisiyle bizzat ilgilendi (İbnü’l-Esîr, Üsdü’l-ğâbe, 106).

Berâ’nın en büyük korkusu, ecelin onu savaş meydanında değil de yatağında yakalama ihtimaliydi. Bu endişesini yaptığı şu duadan anlayabiliriz: “Allah’ım, ne olur ölüm beni yatağımda yakalamasın! Beni yatağımda ölüme teslim etme!” Belki de bu sebeple yine cesaretiyle maruf bir mücadele kahramanı olan Hz. Hâlid b. Velîd’in yanından hiç ayrılmazdı. Berâ yine bir gün kardeşi Enes’e “Çok korkuyorum Enes! Bir bilsen... Yatağımda ölmekten, şehit olmadan canımı vermekten o

kadar korkuyorum ki... Ama... Şu zamana kadar yüzlerce düşmanla karşılaşmış savaştım. Her defasında galip geldim. İnaniyorum ki Rabbim bunca mücadelede beni öldürmeyip yaşattıysa beni mahrum etmeyecek, büyük bir mükâfatla ödüllendirecektir. Bu benim rızkım olan şehadettir. Önünde sonunda o rızık beni muhakkak bulacaktır.” (İbn Sa’d, et-Tabakât, 4/331).

Şehadet arzusuna Tüster’de ulaşan şecaat timsali Berâ, Resulüllah’tan yalnızca bir rivayette bulunabilmiştir. Buna göre Berâ şöyle der: “Bir gün Resulüllah, hutbe irat etmek üzere minbere çıktı. O gün Allah Resulü’nün üzerinde sıra dışı bir hâl vardı. Hutbede o kadar yüksek sesle konuşuyordu ki biz daha evvel onu bu şekilde hiç görmemiştik. O gün Resulüllah şöyle buyurmuştu: ‘Ey diliyle ikrar edip kalbine iman girmeyenler! Müslümanların gıybetini yapmayınız, ayıplarını araştırmayınız! Zira kim kardeşinin ayıp ve kusurlarını araştırırsa Allah da onun kusurlarını araştırır. Allah, kimin kusurunu araştırırsa onu evinin içinde bile olsa rezil ve rüsva eder.’ Ne zaman sonra anladık ki Resulüllah söylediklerinin uzaktan duyulmasını istediğinden sesinin tonunu artırarak konuşmuş. Böylelikle evlerinde bulunan hanım sahabiler dahi onun söylediklerini kolaylıkla dinleyebilmişler.” (Tirmizî, “Birr”, 82)

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

ERENDİZ VEYA MÜŞTERİ YA DA JÜPİTER

O güneş sisteminin en büyük gezegenidir. Bilinen tam 79 uydusu vardır.

Kimileri onu Müşteri ismiyle bilir, kimileri ise koskoca kırmızı gözünden tanır. Halkaları, uyduları ve muazzam manyetik çekim gücüne sahip dev bir gaz bulutu olan Erendiz'in hepimizce bilinen ismi tabii ki Jüpiter'dir.

Jüpiter'in Güneş Sistemimizin doğuşu ve işleyişi hakkında pek çok bilgiyi barındırdığına inanılıyor. Bundan dolayı o,

bilim insanları tarafından uzun yıllardır merakla ve ilgiyle inceleniyor.

Jüpiter, hem yapısı hem de uyduları ile minyatür bir güneş sistemidir aslında. Yani âlem içinde âlemdir. Neden mi? Merkezde koskoca bir gaz kütlesi var ve bu kütlenin inanılmaz çekim gücü sayesinde pek çok uydunun etrafında dönüyor. Bu sahne de bizlere bir yerden tanıdık geliyor. Dolayısıyla uzmanlar Güneş'in yaklaşık binde bir kütlesine sahip olan Jüpiter'i "yıldız olmayı

başaramamış bir gök cismi olarak" tanımlıyor.

Jüpiter'in en bilinen uydularından dördü, bundan neredeyse 400 yıl önce Galilei tarafından keşfedilmiştir. İo, Europa, Ganymede ve Callisto'ya gelişen teknoloji ile zaman içinde pek çok uydunun eşlik ettiği tespit edilmiştir. Bizim Ay'ımız kadar meşhur olmasa da Ganymede, Güneş Sistemimizin en büyük uydusudur. Öyle ki Güneş'e en yakın gezegen olan Merkür'den büyüktür.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Jüpiter, tarih boyunca insanoğlunun hep odağında olmuştur. Şöyle ki Jüpiter, Güneş etrafındaki bir tam turunu 12 yılda tamamlar. Başta 12 Hayvanlı Türk Takvimi olmak üzere içinde 12 yıl geçen tüm arkaik takvim sistemlerinde Jüpiter'in etkisi büyüktür.
- Jüpiter'i diğer gezegenlerden ayıran bir diğer özellik de alışılmışın dışındaki manyetik çekim gücüdür. Dünya'nın çekim gücünün 19 bin katı bir manyetik kuvvete sahip Jüpiter'in çekim gücü öylesine büyüktür ki Güneş Sistemimizdeki uzay çöplerinin büyük bir kısmını tek başına temizler.
- Katı bir yüzeye sahip olmayan Jüpiter'in kendi eksen etrafındaki dönüşü de kendi içinde farklılık gösterir. Gezegenin ekvatorundaki bir tam tur 9 saat 50 dakika sürerken bu süre gezegenin kutuplarında 9 saat 55 dakika olarak ölçülür.
- Son olarak Jüpiter'in dev kırmızı gözünden bahsedelim. Literatürde "Büyük Kırmızı Leke" adıyla bilinen bu göz biçimindeki oluşum, içine tam dört tane Dünya'nın sığabileceği büyüklükte bir antisiklonik fırtınadır. Ne zaman başladığı bilinmeyen bu yüksek basınç fırtınası ilk olarak 1664 yılında İngiliz gökbilimci Robert Hooke tarafından gözlemlenmiştir ve yaklaşık 357 yıldır kesintisiz olarak devam etmektedir. Büyük Kırmızı Leke öylesine güçlü bir fırtınadır ki rüzgâr hızı saatte 432 km'ye kadar ulaşabilmektedir.

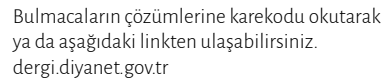

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

Ramazan ayına özgü namaz	Ehil, mütehasşis	Sonsuz, baki, bengi	Devlet büyükleri, ileri gelenler	Benzeşme, özümleme	Hangi şey?	Kaburga kemiği
İstiâze				Milimetre kısaltması	Bir nota	
Dört temel unsurdan biri	Olay	Onuncu ay, teşrinievvel			Şebeke	
		Çatı		Bir saygı sözü	İlgili, ilişik	
Bir ilimiz		Çavuş kuşu			Tutsaklık	
Eğik olmayan					Leke izi	Doğu bilimi, oryantalizm
		Muzaffer	Muhabere, haberleşme			
Utanma duygusu		Yön, cihet			Mücadele edenlerin her biri	
Mağara			Tren yolu		Vilayet	
	Bir sure adı		Aza	Arapça'da birinci tekil şahıs zamiri	Acele, acil	
	Valf					
Fatih Sultan Mehmed'in mahlası			Üye olma durumu			
			Yadsıma			
Su, ab		Satranç'ta piyade			Dönemeç	
		Mah, kamer				
Esas, asıl			Torunu olan kadın		Osmanlı'da beylerbeyi tarafından yönetilen idari birim	
			Yaşayan, canlı, zinde	Yasaklama, engel olma	Çevik	Sürdürme, devam ettirme
Feza	Görme engelli	Evlenen erkek				Ak
		Olgun olmayan				
Dürülüp boru şekli almış kağıtlar bütünü	Öbür dünya				Taraf, veçhe	Eğik yazı biçimi
	Yayla atılır					Osmanlı'da davalara bakan memur, hâkim
			"Neden?" anlamında bir soru sözü			Altın, gümüş gibi madenlerde safılık değeri
Mükemmel, eksiksiz				Bir yerleşim birimi		Sevilen, sevgili
				Bir ibadet, salat		
				Arka zıttı		
					Bir sure adı	
						Başkan, lider
					Sivas'ın bir ilçesi	İlaç, merhâm
				Bir sure adı		
				Tek hücreli bir canlı	Okyanus	
						Paylama, azarlama

[illegible]

KUR'AN'DA AİLE ÖRNEKLERİ

■ Zeynep ÇELİK

İnsanlık serüveni, Hz. Âdem ve Hz. Havva örneğinde aile ile başlamıştır. Kur'an-ı Kerim kıssalarında da kimi zaman hüznü kimi zaman ibretlik hikâyeleri anlatılan aileler geniş bir yer tutar. İlahi Kelam, farklı zaman ve mekânda yaşamış ailelerin hayatları üzerinden bizlere örnekler verdiği gibi çeşitli ikazlarda da bulunarak onların hayatlarından ibret almamızı ister. Zira İslami açıdan aile, dinî değerlerin en önemli aktarım merkezlerinden biridir. Çocuk, küçük yaşta eğitimi ebeveynlerinden alacağı gibi dinî hassasiyetleri de aile ortamında doğal yaşantı içerisinde öğrenecektir. Üstelik ailenin sorumlulukları çocuklarla da sınırlı değildir. Her bireyin, ailenin diğer üyelerine karşı onu hayra yöneltme, kötülüğe karşı uyarma, manevi açıdan destekleme gibi sorumlulukları vardır. Kur'an-ı Kerim'de aile tiplerine hem olumlu hem olumsuz bağlamda değinilmiş, aile özelinde İslam'ın temel mesajları aktarılmıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı, aile kurumunun gelişimine katkı sağlamak amacıyla Kur'an'ın aileye dair ortaya koyduğu örnekleri mezcederek *Kur'an'da Aile Örnekleri* eserini okurlarıyla buluşturmuştur. Mevlüt Topçu'nun kaleme aldığı eser, ilk bölümde aile kavramını inceler. İkinci bölüm ise "Kur'an Kıssalarında

Aile Örnekleri"nden oluşur. Bu bölümde sadece örnek aileler üzerinden değil, olumsuz örnekler üzerinden de Kur'an'ın mesajını okurlarla buluşturmayı amaçlar. "Hz. Âdem ve Ailesi"nde kadın ve erkeğin aynı özden yaratıldığına, sorumluluk açısından eşit olduklarına dikkat çekilir. Haset ve kıskançlık duygularının insanlığa ve aileye verdiği zararlar konu edilir. "Hz. Nuh ve Ailesi" bahsinde eşi ve evlatlarına karşı Hz. Nuh'un gösterdiği sabrın altı çizilir. "Hz. İbrahim ve Ailesi" tevekkül ve teslimiyetin remzi olur. "Hz. Yakup ve Hz. Yusuf Ailesi"nde okurlar Hz. Yakup'un evlat acısı karşısında gösterdiği metaneti görürler. Kardeş kıskançlığına şahit olurlar. İffetin kadın erkek bütün müminler için ne büyük bir erdem olduğunu müşahade ederler. Hz. Musa, Hz. Lokman, Hz. Eyüp ve aileleri bu bölüm altında ele alınan diğer konulardır. Ayrıca ibretlik hikâyeleri Kur'an'da zikredilen Firavun ve Ebu Leheb ile aileleri de bu bölümde yer alırlar.

Eserin son bölümünde "Hz. Muhammed (s.a.s.) ve Ailesi" işlenir. Hem bir eş hem bir baba hem bir dede olarak ümmetine örnek bir aile bireyi portresi çizen Peygamberimizin ayrıca çevresindekilerle iletişimi ele alınarak onun hayatından kıymetli örnekler okurların istifadesine sunulur.

iftara hazırlık

8-13 yaş
kız
erkek

çocukların
elinden
lezzetler

süpriz
hediyeler

ramazan
soruları

İftara Hazırlık Ramazan ayı boyunca
Cumartesi ve Pazar günleri ...
Diyanet TV'de

frekanslar

4A (HD)

FREKANS: 12.380
POL: DIKEY (V)
SEMBOL: 27.500
FEC: 3/4

JHD YAYIN

4A (SD)

FREKANS: 12.422
POL: YATAY (H)
SEMBOL: 30.000
FEC: 3/4

JSD YAYIN

DIYANET TV

@ diyanettv
diyanettv

diyanettv
diyanettv

Digirurk - 68. kanal

tv360 - 49. kanal

D-SHIRT - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

tv+ - 133. kanal

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 6 ₺